

Miloš Savić • Ksenija Petovar • Milena Vujović • Nataša Nikolić

INFORMACIONI SISTEM ZA POTREBE INSPEKTORATA ZA RAD

Smanjenje rada na crno kroz uspostavljanje
Informacionog sistema za potrebe Inspektorata za rad

SOLIDAR
SUISE
Swiss Labour Assistance SLA

Fondacija
CENTAR ZA DEMOKRATIJU

Miloš Savić • Ksenija Petovar • Milena Vujović • Nataša Nikolić

INFORMACIONI SISTEM ZA POTREBE INSPEKTORATA ZA RAD

Smanjenje rada na crno kroz uspostavljanje
Informacionog sistema za potrebe Inspektorata za rad

Projekat

SMANJENJE RADA NA CRNO KROZ UMREŽAVANJE INSTITUCIJA I TRANSPARENTNIJI RAD INSPEKCIJE RADA

Autori

Miloš Savić • Ksenija Petovar • Milena Vujović • Nataša Nikolić

Izdavač:

Fondacija Centar za demokratiju
Kraljice Natalije 70, 11000 Beograd
e-mail: info@centaronline.org
www.centaronline.org

Za izdavača: Nataša Vučković

Urednik: Milena Vujović

DTP: Pozitiv MVP

Štampa: Grafolik, Beograd

Tiraž: 70

Beograd 2015.

Copyright © Fondacija Centar za demokratiju, 2015

Objavlivanje ove publikacije podržao je
Solidar Suisse/ Swiss Labour Assistance (SLA) – Kancelarija u Srbiji.

*Pisani tekstovi objavljeni u publikaciji odražavaju isključivo stavove njihovih autora i ne predstavljaju nužno
zvanične stavove Solidar Suisse.*

Sadržaj

Uvodne napomene	5
Informacioni sistem za potrebe Inspektorata za rad /Miloš Savić/	8
1. Uvod	8
1.1. Namena	8
1.2. Pretpostavke	9
2. Funkcionalni zahtevi	10
2.1. Učesnici u procesima ISIR	10
2.2. Uloge i timovi na sistemu	12
2.3. Poslovni procesi	13
2.3.1. Inspeksijski slučaj	13
2.3.2. Podsystem za pretragu	14
2.3.3. Analiza i procena rizika	14
2.3.4. Segmentacija, kreiranje listi za inspeksijski nadzor i kampanje	15
2.3.5. Šabloni i automatizovano kreiranje dokumenata	16
2.3.6. Baza znanja	17
2.4. Automatizacija toka poslovnih procesa	17
2.5. Eksterni portal Inspektorata za rad	18
2.6. Proširivost IS Inspektorata za rad	19
2.7. Integracija sa eksternim izvorima podataka	19
2.7.1. Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja	19
2.7.2. Prekršajni sudovi	21
2.7.3. Koordinaciona komisija za rad inspeksijskih organa i druge inspekcije	22
2.7.4. Agencija za privredne registre	22
2.7.5. MUP	23
2.8. Analitika i izveštavanje	23
2.9. Administracija i sigurnost	24
3. Metodologija	24
4. Faze realizacije	26
5. Tehnologije, infrastruktura i modeli realizacije	27
5.1. Arhitektura sistema	28
5.2. Preporučena hardverska konfiguracija i specifikacija sistemskih licenci	29
6. Projekcija budžeta	30

Stavovi Inspektorata za rad o uspostavljanju informacionog sistema (ISIR-a)	32
Koristi od uspostavljanja informacionog sistema za potrebe Inspektorata za rad /Ksenija Petovar i Milena Vujović/	33
1. Uvodno obrazloženje	33
2. Preporuke relevantnih institucija i primeri dobre prakse u drugim državama	33
2.1. Povezivanje institucija i razmena informacija u dokumentima Međunarodne organizacije rada	33
2.2. Informacioni sistem za potrebe Inspektorata za rad i razmena informacija u drugim zemljama.	35
3. Informacioni sistem kao doprinos efikasnoj primeni praktičnih politika u oblasti zaštite radnih prava	36
4. Informacioni sistem za potrebe Inspektorata za rad u skladu sa Strategijom razvoja eUprave i Nacionalnim okvirom interoperabilnosti	37
5. Zašto i kome je potreban ISIR?	39
5.1. Rezime: Dobiti i koristi od uspostavljanja ISIR i sajta Inspektorata za rad	40
Reforma inspekcijskog nadzora – preduzeti i najavljeni koraci	51
1. Zakon o inspekcijskom nadzoru i podzakonski propisi	51
2. Koordinaciona komisija	51
3. Jedinstveni informacioni sistem za inspektore – E- inspektor	52
Predlog izmena propisa neophodnih za uspostavljanje informacionog sistema za potrebe Inspektorata za rad /Nataša Nikolić/	54
1. Uvod	54
2. Uspostavljanje Informacionog sistema za potrebe Inspektorata za rad (ISIR)	55
2.1. Obezbeđivanje uslova za uvođenje podsistema prijave	55
2.2. Obezbeđivanje uslova za razmenu informacija između Inspektorata za rad i Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja putem ISIR-a	55
2.3. Obezbeđivanje uslova za razmenu informacija između Inspektorata za rad i drugih inspekcija odnosno organa koji obavljaju inspekcijske poslove putem ISIR-a	56
2.4. Obezbeđivanje uslova za razmenu informacija između Inspektorata za rad i prekršajnih sudova	57
2.5. Obezbeđivanje uslova za razmenu informacija između Inspektorata za rad i Ministarstva unutrašnjih poslova	59
2.6. Obezbeđivanje uslova za razmenu informacija između Inspektorata za rad i Agencije za privredne registre	59
Izvori	.62

Uvodne napomene

Rad na crno (neregistrovan rad, neprijavljen rad, neformalna zaposlenost, nesiguran rad) krši osnovne principe dostojanstvenog rada i ugrožava ostvarivanje osnovnih socijalnih i ekonomskih prava. Ova pojava ima široke negativne ekonomske i socijalne posledice. Neformalni rad, pored toga što umanjuje lična prava građana, razgrađuje zajednicu i ugrožava javni interes¹.

Uzroci visokog nivoa rada na crno u Srbiji su velika nezaposlenost, ekonomska nerazvijenost, siromaštvo, visina poreskog opterećenja i doprinosa za socijalno osiguranje, urušene institucije, slab kvalitet usluga javnog sektora, prenamaglašena regulacija poslovne aktivnosti, nizak poreski moral, tolerantan odnos građana prema ovoj pojavi, korupcija itd.

Inspektorat za rad ima značajnu ulogu i brojna ovlašćenja u pogledu kontrole i suzbijanja neprijavljenog rada. Pored Inspektorata za rad, postoje i druge institucije koje raspolažu informacijama relevantnim za identifikovanje i suzbijanje rada na crno, kao što su Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja, prekršajni sudovi, druge inspekcije, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Agencija za privredne registre. Odredbom člana 27. Zakona o državnoj upravi propisana je obaveza da inspektori saraduju sa drugim organima. Međutim između ovih institucija još uvek nije uspostavljena sistematska razmena informacija. Slično stanje nepovezanosti rada aktera prisutno je u gotovo svim javnim ustanovama i organizacijama u Srbiji, da pomenemo samo službu katastra i organizacije u oblasti planiranja i uređenja prostora, službe za unapređenje javnog zdravlja i ustanove i organizacije u oblasti zaštite životne sredine i neefikasne i nepotpune registre i aktivnosti aktera čije delanje ima značajne (najčešće) negativne učinke na kvalitet životne sredine.

Fondacija "Centar za demokratiju" od 2013. godine uz podršku Solidar Suisse – Kancelarije u Srbiji realizuje projekte usmerene ka promovisanju načina za smanjenje rada na crno i sive ekonomije. Brojni predstavnici državnih institucija, sindikata, biznisa, nevladinih organizacija i akademske zajednice učestvovali su u konsultativnim procesima tokom tri godine². Kao rezultat konsultativnih sastanaka i analiza u 2013. godini objavljena je publikacija "Dostojanstven rad i siva ekonomija", u kojoj su predstavljene preporuke za smanjenje neformalne zaposlenosti i sive ekonomije. U 2014. godini su izrađeni predlog praktične politike "Srbija bez rada na crno – unapređenje uloge inspekcija rada u suzbijanju neformalne zaposlenosti" i publikacija "Efikasnija uloga inspekcija rada u suzbijanju rada na crno", takođe, na osnovu analiza i istraživanja, ankete koju su popunjavali inspektori rada i konkluzija sa najrelevantnijim akterima koji se bave ovom temom. Tokom realizacije projekata uspostavljena je saradnja sa Inspektoratom za rad, čiji su predstavnici aktivno učestvovali u svim konsultativnim procesima. Neke od preporuka Centra za demokratiju objavljene u publikaciji "Dostojanstven rad i siva ekonomija" uključene su u izmene i dopune Zakona o radu usvojene u julu 2014. godine³. Pored toga, u aprilu 2015. godine Inspektorat za rad je usvojio preporuku iz predloga praktične politike i pokrenuo podsajt u okviru sajta Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja⁴. Tokom realizacije projekta "Smanjenje rada na crno kroz umrežavanje institucija i transparentniji rad inspekcije rada" u 2015. godini nastavljeno je sa konsultativnim sastancima sa relevantnim akterima, na kojima je između ostalog bilo reči i o radnoj verziji ove publikacije, koja je unapređena na osnovu sugestija učesnika na sastancima. U drugom poglavlju biće predstavljeni stavovi Inspektorata za rad o informacionom sistemu, dok će u

1 Vujović M., Savić M., Petovar K (2014): Efikasnija uloga inspekcija rada u suzbijanju rada na crno, Beograd, Fondacija Centar za demokratiju

2 Konsultativni procesi su predstavljali deo projektnih aktivnosti prilikom sprovođenja projekata "Ka efikasnijem suzbijanju neformalnog rada i sive ekonomije", "Efikasnija uloga inspekcija rada u suzbijanju rada na crno" i "Smanjenje rada na crno kroz umrežavanje institucija i transparentniji rad inspekcije rada".

3 "Sl. glasnik RS", br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013 i 75/2014

4 <http://inspektoratradaminrz.gov.rs/cir/>

četvrtom poglavlju biti predstavljene aktuelnosti i buduće aktivnosti u oblasti reforme inspekcijiskog nadzora, na koje su nam ukazali učesnici na konsultativnim sastancima.

Inspektorat za rad je pojačao aktivnosti usmerene ka suzbijanju rada na crno, što je dovelo do smanjenja stope neformalne zaposlenosti⁵. Međutim, uzimajući u obzir brojnost uzroka neformalne zaposlenosti, za njeno značajnije smanjenje neophodno je preduzeti različite mere, koje bi bile usmerene na smanjenje nezaposlenosti tj. stvaranje uslova za veće zapošljavanje u formalnom sektoru, unapređenje efikasnosti državnih institucija, poboljšanje kvaliteta javnih usluga i smanjenje korupcije, stvaranje povoljnog ambijenta za poslovanje i zapošljavanje u formalnom sektoru, posticanje investicija i sl.

Stvaranje povoljnog poslovnog ambijenta i otvaranje radnih mesta su navedeni kao ciljevi u Nacrtu *Programa reformi politike zapošljavanja i socijalne politike u procesu pristupanja Evropskoj uniji*⁶, u kome su predviđene mere za poboljšanje poslovnog okruženja u oblasti oporezivanja rada⁷ i mere za podsticanje investicija⁸.

Unapređenju efikasnosti rada državnih institucija, boljoj koordinaciji njihovog rada i poboljšanju kvaliteta javnih usluga značajno bi doprinelo omogućavanje elektronske razmene informacija između inspekcije rada i drugih gore navedenih institucija uspostavljanjem informacionog sistema, o kome će biti reči u ovoj publikaciji. Usposobljavanjem informacionog sistema za potrebe Inspektorata za rad (ISIR) značajno bi se unapredila efikasnost i olakšao rad inspektora rada. Zamisao Informacionog sistema Inspektorata za rad jeste da pruži svim učesnicima u inspekcijiskim procesima infrastrukturu za optimalno sprovođenje poslovnih procesa i rezultirajućih aktivnosti i da na taj način obezbedi mehanizme za sprovođenje, tačnost, efikasnost, kontrolu i reviziju svih obuhvaćenih poslovnih procesa, a u isto vreme stvori i okvir za poslovno, funkcionalno i sistemsko unapređenje aktivnosti u domenu delovanja Inspektorata za rad i drugih zainteresovanih strana. Važnost uspostavljanja informacionog sistema za potrebe Inspektorata za rad prepoznata je od samog Inspektorata, čiji su predstavnici pozitivno komentarisali potrebu, prednosti i očekivane efekte informacionog sistema.

U prvom poglavlju publikacije predstavljen je mogući način funkcionisanja ISIR-a, bez namere da se utiče na definisanje poslovnih procesa, već sa idejom da se prikažu osnovne poslovne, funkcionalne i tehničke celine ISIR-a, kao i da se one predstavljaju kroz reprezentativne primere iz srodne informatičko-poslovne prakse. Kao što je već napomenuto, predstavnici Inspektorata za rad bili su uključeni u sve konsultativne aktivnosti tokom implementacije ovog projekta i prosledili su nam u pisanom obliku komentare na radnu verziju publikacije, pa su njihovi stavovi o ISIR-u predstavljeni u drugom poglavlju. U trećem poglavlju predstavljene su koristi od uspostavljanja informacionog sistema za potrebe Inspektorata za rad. U četvrtom poglavlju predstavljene su dosadašnje i najavljene aktivnosti vezane za reformu inspekcijiskog nadzora. Peto poglavlje sadrži predlog izmena propisa neophodnih za uspostavljanje ISIR-a.

Informacioni sistem Inspektorata za rad treba da bude projektovan tako da omogući lako proširenje u smislu dodavanja novih oblasti od interesa i poslovnih procesa, novih scenarija rada, novih rola na sistemu, novih organizacija kao korisnika, novih izvora podataka, novih kanala i metoda pristupa sistemu.

Na kraju treba napomenuti da je neophodno da mere za smanjenje neformalne zaposlenosti treba da budu formulisane na način koji će omogućiti da građani koji su neformalno zaposleni pređu u formalne tokove. Smanjenje rada na crno, koje nije praćeno otvaranjem novih radnih mesta imaće za posledicu povećanje stope nezaposlenosti

5 Prema Anketi o radnoj snazi za II kvartal 2015. godine stopa neformalne zaposlenosti iznosila je 18,5%.

6 *Nacrt Programa reformi politike zapošljavanja i socijalne politike u procesu pristupanja Evropskoj uniji* (2015): Vlada Republike Srbije: <http://www.minrzs.gov.rs/lat/aktuelno/item/3313-program-reformi-politike-zaposljavanja-i-socijalne-politike-u-procesu-pristupanja-evropskoj-uniji-peti-nacrt-%E2%80%93>

7 Kao mere za poboljšanje poslovnog okruženja u oblasti oporezivanja rada predviđeno je restrukturiranje poreza na rad u pravcu povećane progresivnosti (uključujući uvođenje do maksimalno tri poreske stope za oporezivanje dohotka) u okvirima prihodne neutralnosti i uklanjanje minimalne osnovice za uplatu doprinosa za socijalno osiguranje, a zatim ocena fiskalnog efekta tretmana različitih pravnih oblika radnog angažovanja (ugovor o radu i van radnog odnosa) kako bi se utvrdili direktni i skriveni troškovi angažovanja lica i postepeno smanjenje opšte bazne poreske stope na rad i poreskog opterećenja rada. (Nacrt Programa reformi politike zapošljavanja i socijalne politike u procesu pristupanja Evropskoj uniji, 2015:40)

8 Kao mere za podsticanje investicija navedene su: uvođenje jednostavnijeg uređenja postupka dobijanja građevinskih dozvola i jednoshalterskog sistema za preduzeća, kao i mere za održanje efikasnije i odgovornije politike podsticanja investicija kako bi se umanjili efekti recesije. (Nacrt Programa reformi politike zapošljavanja i socijalne politike u procesu pristupanja Evropskoj uniji, 2015:40)

sti i dalje produbljivanje siromaštva. Nema sumnje da će takva kretanja dalje pogodovati širenju sive ekonomije, pa je stoga od posebnog značaja preventivno delovanje inspekcije rada⁹.

Takođe, predlog za formiranje ISIR treba razumeti kao nastojanje organizacija civilnog društva da doprinesu unapređenju rada javnog sektora u Srbiji, i da na taj način podrže koncept evropskih integracija koji se zasniva na uključivanju svih relevantnih i zainteresovanih aktera u procese izgradnje institucija i uvođenja evropskih standarda u svakodnevni život u Srbiji.

Uspostavljanje informacionog sistema do objavljivanja publikacije podržali su: Unija poslodavaca Srbije, UGS Nezavisnost, Centar modernih veština, Udruženje za zdravlje i bezbednost na radu Srbije, Centar za dostojanstven rad, Udruženje za reviziju pristupačnosti, Fondacija Dokukino, Timočki klub, Udruženje Forum civilne akcije – FORCA, Udruženje građana Zajedno zajedno, Resurs centar Majdanpek, Centar za ljudska prava Niš, Protecta, ENECA (Economic Expert Community Association) iz Niša, Udrženje preduzetnica Artesa, Ženska inicijativa vojvodine-Živo, Osvit – Udruženje Romkinja i filijala Nacionalne službe za zapošljavanje u Nišu

⁹ Prema informacijama dobijenim iz Inspektorata za rad, trenutno inspekcija rada prilikom kontrole neregistrovanih subjekata deluje prvenstveno preventivno, donošenjem rešenja. Inspektori rada kontrolišu izvršenje donetih rešenja i ukoliko utvrde da neregistrovani subjekt nije postupio po rešenju i da je nastavio sa neregistrovanim radom, inspektori rada protiv istih podnose zahteve za pokretanje prekršajnog postupka.

Informacioni sistem za potrebe Inspektorata za rad

Miloš Savić

1. Uvod

Problem rada na crno jedan je od najvećih društvenih i ekonomskih problema u Srbiji. Inspektorat za rad ključan je akter u suzbijanju pomenutog problema. Efikasnost u njegovom radu se s toga nameće kao prioritet u reformi organa javne uprave.

Studije¹⁰ Fondacije Centar za demokratiju kao jedan od ključnih faktora u unapređenju efikasnosti rada i nadzora Inspektorata za rad identifikuju uspostavljanje jedinstvenog informacionog sistema. Ovaj informacioni sistem zamišljen je kao umrežen i automatizovan sistem kome bi imali pristup Inspektorat za rad, Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja, prekršajni sudovi, druge inspekcije, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Agencija za privredne registre i putem kojeg bi inspektori rada imali mogućnost pristupa podacima kojima raspolažu ove institucije.

Fondacija Centar za demokratiju je ponudila predlog praktične politike u cilju unapređivanja poštovanja vladavine prava, efikasnosti, transparentnosti, doslednosti i jednakosti u postupanju inspekcije rada i drugih institucija koje imaju ulogu u suzbijanju neprijavljenog rada. Implementacija ovih preporuka unaprediće rad inspekcije rada i drugih institucija uključenih u informacioni sistem, i doprineće ukupnoj borbi protiv sive ekonomije.

Ovakav sistem bi objedinio već postojeće evidencije i podatke koje poseduju navedene institucije i podrazumeva bi njihovo redovno ažuriranje. Neophodan uslov za uspostavljanje i efikasno funkcionisanje i korišćenje jedinstvenog informacionog sistema je poboljšanje tehničke opremljenosti inspekcije rada, a naročito obezbeđenje kompjutera i druge opreme neophodne za uključivanje i aktivno korišćenje informacionog sistema¹¹.

Uspostavljanje centralnog informacionog sistema Inspektorata za rad treba značajno da unapredi kvalitet rada za zaposlenih u Inspektoratu, kao i da stvori okvir za postizanje ciljeva iz oblasti suzbijanja rada na crno, istovremeno pokazujući na primeru kako može da se poveća efikasnost sistema javnih servisa i dostizanje postavljenih ciljeva.

1.1. Namena

Zamisao Informacionog sistema Inspektorata za rad (**ISIR**) jeste da omogući svim učesnicima u relevantnim inspekcij-skim procesima (ljudi, institucije) infrastrukturu za optimalno sprovođenje poslovnih procesa i rezultirajućih aktivnosti i na ovaj način obezbedi mehanizme za:

10 Vujović M., Savić M., Petovar K. (2014): *Srbija bez rada na crno- Unapređenje uloge inspekcije rada u suzbijanju neformalne zaposlenosti*, Beograd, Fondacija Centar za demokratiju i Vujović M., Savić M., Petovar K (2014): *Efikasnija uloga inspekcija rada u suzbijanju rada na crno*, Beograd, Fondacija Centar za demokratiju

11 Vujović M., Savić M., Petovar K. (2014): *Srbija bez rada na crno- Unapređenje uloge inspekcije rada u suzbijanju neformalne zaposlenosti*, Beograd, Fondacija Centar za demokratiju i Vujović M., Savić M., Petovar K (2014): *Efikasnija uloga inspekcija rada u suzbijanju rada na crno*, Beograd, Fondacija Centar za demokratiju

- sprovođenje,
- tačnost,
- efikasnost,
- kontrolu i
- reviziju

svih obuhvaćenih poslovnih procesa, a u isto vreme stvori i okvir za poslovno, funkcionalno i sistemsko unapređenje aktivnosti u domenu delovanja Inspektorata za rad i drugih zainteresovanih strana.

Da bi se ostvarili zacrtani ciljevi neophodno je obezbediti informatičku infrastrukturu za implementaciju definisanih poslovnih procesa, njihovu automatizaciju i egzekuciju, kao i integraciju dostupnih informacija i poslovnih procesa koji nisu direktno u vlasništvu Inspektorata za rad. Pored ovoga, zaposlenima u Inspektoratu za rad, kao i ostalim zainteresovanim činiocima treba omogućiti nesmetan pristup procesima i informacijama od interesa, uzimajući u obzir efikasnost, sigurnost, pouzdanost, najbolje prakse i opšte trendove, kao i mogućnosti savremenih informatičkih sredstava i alata.

Centralni deo ISIR predstavljaje softversko rešenje koje će implementirati zahteve definisane u okviru inicijalnih projektnih faza analize i dizajna, a svojim karakteristikama treba da garantuje i naknadnu proširivost i modifikacije u skladu sa izmenama postojećih ili predstavljanjem dodatnih poslovnih ili zakonskih procesa i zahteva od strane Inspektorata za rad, Ministarstva ili zainteresovane javnosti.

Ovo softversko rešenje treba da bude razvijeno oko robusnog okvira (*framework-a*), koji u sebi donosi mehanizme za implementaciju poslovnih procesa odnosa među obuhvaćenim entitetima, te nudi predefinisane strukture, veze, međuzavisnosti i najbolje prakse. *Workflow* komponenta¹² ciljanog softverskog rešenja omogućice kreiranje automatizovanih poslovnih procesa i na taj način omogućuje uključivanje različitih rola i entiteta u sam tok posla Inspektorata za rad. Na ovaj način biće omogućena automatizacija i poslovnih procesa koji uključuju i eksterne komponente, kao što su na primer prekršajni sudovi, Centralni registar, Agencija za privredne registre, MUP, eksterni portali za zainteresovanu javnost, socijalne mreže i sl.

Za poslovnu produkciju softverskog rešenja neophodno je obezbediti i svu neophodnu informatičku infrastrukturu, kao što su baze podataka, operativni sistemi, kao i hardverska i komunikaciona oprema za rad ISIR. Delovi ove infrastrukture mogu biti virtualizovani u informatičkom smislu, a moguće je obezbediti i *cloud* realizaciju¹³ dela, ili celokupnog ISIR, te na taj način smanjiti i inicijalna kapitalna ulaganja u sistem.

1.2. Pretpostavke

Za uspešnu realizaciju ovako kompleksnog poslovno-informacionog sistema neophodan je sponzor projekta - neko ko će svojim formalnim i/ili neformalnim uticajem biti u mogućnosti da obezbedi uspešnu i pravovremenu realizaciju zamisli iz projekta, a u okviru definisanih metrika (vreme, budžet, okviri, resursi) vlasnika projekta. Sponzor projekta može da bude postavljen sa strane naručioca, investitora, ili sa strane ostalih zainteresovanih direktnih ili indirektnih učesnika.

Osnovne pretpostavke uspešnosti rešenja su da prethodno postoje tehnički, operativni i organizacioni preduslovi za rad ISIR.

Tehnički preduslovi podrazumevaju mogućnost uspostavljanja aplikativne konekcije između ISIR i ostalih poslovnih entiteta od interesa za poslovni proces, kao što su Centralni registar, APR, MUP, prekršajni sudovi, inspekcije i drugi. Uspostavljena aplikativna konekcija se odnosi na omogućene aplikativne interfejs¹⁴ za razmenu podataka i automatizaciju poslovnih procesa između ISIR i informacionih sistema i izvora podataka u navedenim eksternim organizacijama. Tehnički preduslovi podrazumevaju i realizaciju uklapanja ISIR u postojeću infrastrukturu i korišćenje ICT resursa Inspektorata za rad, odnosno nadležne institucije.

12 *Workflow engine* u savremenim softverskim rešenjima omogućuje implementaciju, automatizaciju, upravljanje i kontrolu toka poslovnih procesa

13 Kod *Cloud* realizacije celokupno, ili delovi poslovnog rešenja ne nalaze se kod korisnika, već uobičajeno kod provajdera takve vrste usluge. Ovakvom rešenju pristupa se preko interneta

14 Interfejsi u ovom kontekstu označavaju mehanizme i pravila za komunikaciju dva različita softverska sistema

Operativni preduslovi podrazumevaju postojanje infrastrukture koja može da podrži rad ISIR. To znači ljudskih resursa, uređaja i opreme koja je neophodna za obavljanje poslova iz domena ISIR.

Organizacioni preduslovi podrazumevaju postojanje organizacione strukture koja podržava poslovne potrebe ISIR. Takva struktura pretpostavlja definisane poslovne procese, pozicije i uloge sa preciznim opisom potrebnih znanja i veština za obavljanje svake od njih. U tom smislu, pretpostavka je da su svi zaposleni u Inspektoratu za rad obučeni za poslove iz svog domena. Budući da inspektori rada nemaju potrebna znanja za korišćenje informacionog sistema kao što je ISIR, neophodne su posebne dodatne obuke da podrže potrebe ISIR, što podrazumeva obezbeđivanje dodatnih sredstava za sprovođenje obuke.

2. Funkcionalni zahtevi

Poglavlje *Funkcionalni zahtevi* predstavlja početni pogled na zahteve prema Informacionom sistemu Inspektorata za rad (**ISIR**). Sa druge strane, ovo poglavlje nema ambiciju da strogo definiše poslovne procese koji će se implementirati, već da prikaže osnovne poslovne, funkcionalne i tehničke celine ciljanog rešenja, kao i da ih demonstrira kroz reprezentativne primere iz srodne informatičko-poslovne prakse.

2.1. Učesnici u procesima ISIR

Osnovni učesnici u obuhvaćenim procesima ISIR jesu ljudi, institucije i entiteti identifikovani kao ključni za ostvarivanje definisanih ciljeva prema ovom rešenju.

U inicijalnoj analizi ovog poslovno-informacionog sistema identifikovani su sledeći učesnici u ISIR procesima:

- Direktni korisnici: zaposleni u Inspektoratu za rad – inspektori, načelnici, direktori, administrativni radnici, pravnici, inženjeri, ekonomisti.
- Indirektni korisnici: zainteresovane organizacije i pojedinci: ostale inspekcije, MUP, sudovi, APR, Centralni registar, zainteresovana javnost, uzbunjivači i drugi.
- Predmeti inspeksijskog nadzora: nadzirani subjekti¹⁵, neregistrovani subjekti¹⁶, poslodavci, zaposleni, ostali zatečeni u nadzoru i drugi.

Direktni korisnici

Direktni korisnici ISIR su osnovni krajnji korisnici predstavljenog rešenja. Oni ISIR sistem koriste putem posebno razvijenih, prilagođenih i integrisanih aplikacija pomoću kojih obavljaju poslove iz domena planiranja, sprovođenja i kontrole inspeksijskog nadzora, analitike i izveštavanja, kao i upravljanjem i definisanjem obuhvaćenih i novih poslovnih procesa koji mogu uključivati i eksterne entitete.

15 Nadzirane subjekte čine pravna lica, preduzetnici i fizička lica, organizacioni oblici preko kojih fizička ili pravna lica obavljaju delatnost ili vrše aktivnosti za koje ne postoji obaveza registracije, kao i subjekti sa javnim ovlašćenjima u skladu sa zakonom, čije poslovanje i postupanje se nadzire.

16 Neregistrovani subjekti su subjekti koji obavljaju delatnost ili vrše aktivnosti, a nisu upisani u odgovarajući registar koji vodi Agencija za privredne registre ili drugi organ ili organizacija nadležna za upis osnivanja pravnog lica i drugog subjekta, kada je upis u ovaj registar propisan kao uslov za obavljanje delatnosti ili vršenje aktivnosti.

Oblast / uloge	Broj zaposlenih
Inspektorat za rad Direktor i pomoćnik direktora	2
Odeljenje za studijsko-analitičke poslove Inženjeri Ekonomista Administrativni poslovi (državni službenik) Administrativno tehnički sekretar	9
Odeljenje za drugostepeni upravni postupak u oblasti radnih odnosa i bezbednosti i zdravlja na radu Pravnici Administrativno tehnički sekretar (nameštenik)	8
Odeljenja, odseci i grupa inspekcije rada u okružnim područnim jedinicama u upravnim okruzima i Gradu Beogradu Inspektori rada Administrativni radnici	242

Izvor: Inspektorat za rad: Organizaciona struktura / Organigram IR, 2014

Indirektni korisnici

Kao indirektni korisnici identifikovani su svi potencijalni korisnici ISIR, njegovih delova ili rezultujućih informacija, koji nisu direktno obuhvaćeni poslovnim procesima ovog sistema. Kao takvi, a u zavisnosti od definisanih poslovnih pravila, privilegija i nivoa pristupa, indirektni korisnici mogu da dobijaju generisane informacije i informacije o inspekcijским aktivnostima iz ISIR, pristupaju informacijama proizašlim iz rada ISIR, kao što su periodični operativni izveštaji iz raznih oblasti od interesa, zatim proveravaju status i faze inspekcijских slučajeva za koje su zainteresovani – na primer status prema prijavi Inspektoratu za rad, ili na neki drugi način vrše interakciju sa ISIR – na primer zahtev za inspekcijским nadzorom preko javnog web portala Inspektorata za rad.

Predmeti inspekcijskog nadzora

Predmete inspekcijskog nadzora predstavljaju privredni subjekti, neregistrovani subjekti, poslodavci, ljudi i ostali zatečeni prilikom nadzora. Kao takvi oni u ISIR egzistiraju kao entiteti nad kojima se vrši nadzor i u informacionom smislu objedinjuju sve podatke koji su relevantne za njih. Ovi entiteti među sobom mogu biti u hijerarhiji i višestrukim relacijama, na primer kompleksan odnos gde jedan poslodavac može da ima više firmi, jedan zaposleni može biti zatečen u nadzoru u drugoj firmi i slično. Svi ovi entiteti će se u sistemu pojavljivati u obliku definisanih aplikativnih formi sa svim relevantnim podacima, a kao takvi ovi entiteti i njihovi obuhvaćeni podaci će biti i sastavni deo višestrukih poslovnih procesa.

2.2. Uloge i timovi na sistemu

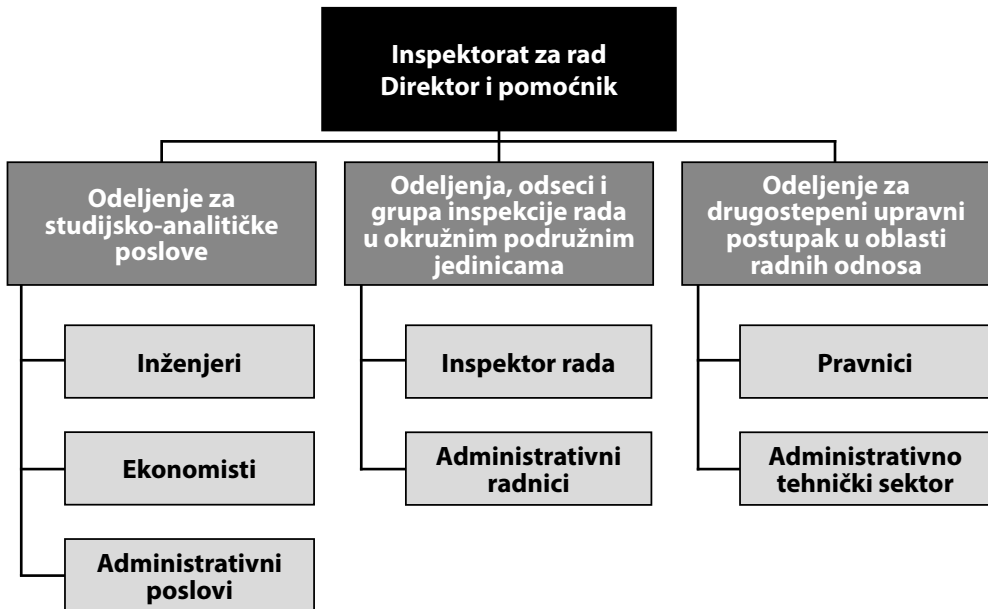
Kroz sistem definisanih uloga (rola) na informacionom sistemu moguće je definisati nivoe i prava aplikativnog pristupa sistemu, učesće u pojedinim, ili delovima poslovnih procesa i njihov tok u zavisnosti od role, hijerarhije i međuzavisnosti među rolama, linije eskalacije među njima i slično.

Sve role na sistemu mogu se logički sistematizovati u timove, kao na primer prema teritorijalnoj organizaciji. Kroz ovako definisan sistem rola i timova, kao i njihove prateće karakteristike u okviru ISIR biće moguće implementirati logičan tok poslovnih procesa kakav već i postoji u poslovnoj praksi Inspektorata za rad, uz povećan stepen automatizacije i kontrole.

Role i timovi na ISIR ne moraju nužno da oslikavaju organizacionu strukturu. Jedna osoba može na sistemu da preuzme više različitih rola, kao i da bude deo više timova. Aplikativno okruženje i korisničko iskustvo za različite role na sistemu može se znatno razlikovati.

Kao osnovne role na ISIR identifikuju se:

- Inspektor rada
- Načelnik
- Direktor
- Administrator sistema
- Eksterni korisnik

Inspektor je centralni korisnik ISIR. Kao takvom, a u zavisnosti od definisanih privilegija, inspektoru je na raspolaganju najširi opseg funkcionalnosti sistema. U svom radu inspektor obavlja redovan, vanredan, kontrolni i dopunski nadzor, preuzima i prati tok aktivnosti nakon izvršenog nadzora i konstatovanja stanja (donosi rešenja za otklanjanje uočenih nepravilnosti, o zabranama rada na mestu rada i dr., donosi zaključke, ukazuje na nepravilnosti, donosi zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, prekršajne naloge, pokretače krivične prijave, prijave za privredni prestupi sl.), izveštava nadležne o toku poslovnih procesa, planira inspeksijske aktivnosti, predlaže unapređenje toka poslovnih procesa od interesa. Za efikasniju realizaciju inspeksijskih aktivnosti, inspektor bi trebalo da bude opremljen mobilnim računarom / tablet uređajem sa pristupom ISIR.

Načelnik odeljenja/šef odseka/rukovodilac grupe je direktno nadređen inspektoru i ima istovremeno ulogu inspektora rada, s tim što je dužan da na godišnjem nivou izvrši 20%/30%/40 % od ukupnog broja nadzora koje je inspektor

rada, koji nije načelnik odeljenja/šef odseka/rukovodilac grupe, u obavezi da izvrši u istom periodu. On, pored toga, planira, delegira i raspoređuje inspeksijske aktivnosti, prima izveštaje od inspektora, izveštava nadležne o tokovima poslovnih procesa i kumulativnim aktivnostima inspektora, predlaže unapređenje toka poslovnih procesa od interesa.

Direktor i pomoćnik direktora prate rad Inspektorata kroz izveštajni i analitički modul ISIR i u skladu sa tim preduzimaju korake i primenjuju ili unapređuju strategije iz domena rada Inspektorata za rad.

Administrator sistema je zadužen za informatičko upravljanje i kontrolu ISIR. Administrator alocira ljudske resurse Inspektorata u definisanu strukturu rola i timova, može ažurirati tok poslovnih procesa, i sistemske aktivnosti u skladu sa zahtevima nadležnih.

Eksterni korisnik u ISIR pojavljuje se u nekoliko scenarija, kao:

- **Subjekt iz koordinacione komisije Vlade, ili subjekt iz neke od drugih inspekcija** kome se adresiraju predviđene inspeksijske aktivnosti i dokumenti iz ISIR. Navedeni subjekti takođe treba da imaju mogućnost da iniciraju predviđene aktivnosti u ISIR u skladu sa uspostavljenim pravilima.
- **Uzbunjivač ili drugo zainteresovano lice** sa eksternog portala, socijalne mreže, koji treba da ima mogućnost da inicira određene inspeksijske aktivnosti (prijave) u ISIR u skladu sa uspostavljenim pravilima.

2.3. Poslovni procesi

2.3.1. Inspeksijski slučaj

Centralni entitet u ISIR predstavlja inspeksijski slučaj, koji može odgovarati evidenciji o inspeksijskom nadzoru¹⁷. Kao takav, inspeksijski slučaj objedinjuje sve relevantne informacije od interesa za poslovne procese Inspektorata za rad. Inspeksijski slučaj je uobičajeno rezultat inspeksijskog nadzora i treba da sadrži sve informacije relevantne za tok i fazu posla. Svakom inspeksijskom slučaju dodeljuje se jedinstveni identifikator (ID). Dakle, u okviru inspeksijskog slučaja nalaze se informacije o **privrednom subjektu** predmetu inspeksijskog nadzora koje unosi inspektor, kao i informacije koje se automatizovano dobavljaju iz eksternih sistema i izvora podataka integrisanih u ISIR kroz uspostavljene mehanizme za razmenu, proveru i validaciju podataka. Podaci iz eksternih izvora uobičajeno se dobijaju nakon unosa određenog ključnog podatka, ili pretrage (npr. PIB firme).

Pored informacija o **privrednom subjektu**, inspeksijski slučaj sadrži i informacije o zatečenom i konstatovanom stanju tokom nadzora. To mogu biti zatečeni radnici, status firme, delatnost, prateći atributi i slično. Ove informacije takođe može uneti inspektor, a deo njih se automatizovano dobavlja iz eksternih izvora. Podaci o statusu firme mogu se na primer pribaviti iz APR, dok se pojedine informacije o radnicima mogu automatski pribaviti na primer iz Centralnog registra. Na ovaj način umanjuje se faktor ljudske greške, ubrzava se čitav proces, a inspektor može da se fokusira na nadzor.

Svaki inspeksijski slučaj ima vlasnika, što je u opštem slučaju inspektor koji vrši nadzor. Vlasnik slučaja (vršilac nadzora) može se menjati, a u skladu sa definisanim pravilima i privilegijama.

17 Prema Uredbi o izgledu obrasca i načinu vođenja evidencije o inspeksijskom nadzoru, *evidencija o inspeksijskom nadzoru vodi se u elektronskoj formi u okviru funkcionalnog jedinstvenog informacionog sistema u cilju efikasnog vršenja inspeksijskog nadzora, nakon njegovog uspostavljanja.* Prema Zakonu o inspeksijskom nadzoru evidencija o inspeksijskom nadzoru sadrži: (1) podatke o nalogu za inspeksijski nadzor, uz navođenje vrste i oblika inspeksijskog nadzora, kao i dopunskih naloga i zasebnih naloga iz člana 16. stav 7. ovog zakona, (2) podatke o inspekciji koja je vršila inspeksijski nadzor, (3) podatke o inspektoru koji je vršio inspeksijski nadzor, kao i o inspektoru koji ga je, u slučaju sprečenosti, zamenjivao. Ako je inspeksijski nadzor vršilo više inspektora, navode se podaci za sve inspektore, kao i za njihove zamenike, (4) podatke o nadziranom subjektu i zastupniku, odnosno ovlašćenom licu kod nadziranog subjekta pravnog lica, uključujući i podatak o procenjenom riziku kod nadziranog subjekta, (5) pravni osnov inspeksijskog nadzora, (6) opis predmeta i svrhe inspeksijskog nadzora, (7) trajanje inspeksijskog nadzora (dan početka i završetka inspeksijskog nadzora), (8) podatke o preduzetim radnjama u vršenju inspeksijskog nadzora, (9) podatke o zapisniku o inspeksijskom nadzoru i primedbama na taj zapisnik, (10) podatke o naloženim merama, odnosno konstataciju da u inspeksijskom nadzoru nisu naložene nikakve mere, uz navođenje da li za naganje mera nije bilo osnovna ili potrebe, (11) podatke o podnetim krivičnim prijavama, prijavama za privredni prestup i zahtevima za pokretanje prekršajnog postupka i izdatim prekršajnim nalogima, odnosno konstataciju da zahtev za pokretanje prekršajnog postupka nije podnet, odnosno da prekršajni nalog nije izdat u skladu sa članom 42. stav 3. ovog zakona, kao i podatke o ishodima postupanja pravosudnih organa po zahtevima za pokretanje prekršajnog postupka, prijavama za privredni prestup i krivičnim prijavama koje je podnela inspekcija i o ishodima prekršajnih naloga koje je izdala Inspekcija.

2.3.1.1. Aktivnosti

Pored navedenih informacija, inspeksijski slučaj obuhvata i prikazuje i sve aktivnosti vezane za njega. Kroz pregled prethodnih aktivnosti, može se sagledati čitav životni ciklus jednog inspeksijskog slučaja.

Tipovi aktivnosti u ISIR su:

- Nadzor po službenoj dužnosti i po zahtevu stranke
- Ponovni nadzor, kontrolni nadzor, dopunski nadzor
- Donošenje rešenja sa nalogima za otklanjanje utvrđenih nedostataka, rešenja o zabrani rada, kao i privremena rešenja
- Ukazivanje, predlaganje mera, zaključak, upozorenje, službena beleška
- Zahtevi za pokretanje prekršajnog postupka, prekršajni nalozi, krivične prijave

Pored ovih, sistem treba da podrži i kreiranje i obuhvatanje i dodatnih specifičnih aktivnosti.

2.3.1.2. Faze

Zavisno od faze u kojoj se nalazi, inspeksijski slučaj može biti u jednoj od sledećih osnovnih faza:

- Otvoren,
- U toku,
- Zatvoren

Pored osnovnih, mogu se definisati i među-faze. Da bi inspeksijski slučaj vršio tranziciju kroz faze moraju se uspostaviti definisani preduslovi. Na primer, slučaj ne može biti zatvoren ukoliko su uočene nepravilnosti, a one nisu otklonjene, a nije doneto rešenje sa nalogom za otklanjanje utvrđenih nepravilnosti. Za svaku od faza moguće je definisati niz parametara koji se moraju ispuniti, kao i vremenski okvir za svaki od njih. Rokovi za postupanje inspektora rada su utvrđeni Zakonom o opštem upravnom postupku.

2.3.1.3. Notifikacije

Ukoliko se inspeksijski slučaj nalazi u određenom statusu duže od definisanog perioda, ili se definisane očekivane aktivnosti ne dešavaju, sistem će kreirati notifikaciju za inspektora, grupu inspektora i/ili njegovog nadređenog. Notifikacija može biti email, SMS, ili druge forme, a u sebi sadrži sve neophodne informacije koje su automatski dinamički generisane.

Pored ovoga, kroz sistem notifikacija inspektori će dobijati podsetnik o dolazećoj aktivnosti, ili informaciju o novom događaju proisteklom iz eksternog sistema, kakav je na primer završen slučaj u prekršajnom sudu vezano za konkretan inspeksijski slučaj.

2.3.2. Podsystem za pretragu

Kroz sistem za pretragu u okviru ISIR, korisnici su u mogućnosti da dođu do informacija neophodnih za tok poslovnog procesa. Deo informacija može se nalaziti u ISIR bazama podataka, a pre svega one informacije koje su proizvod ranijeg rada na sistemu zaposlenih. Drugi deo informacija nalazi se u eksternim izvorima podataka i sistem za pretragu ove podatke obezbediće kroz upite ka njima, a u skladu sa mogućnostima pristupa, privilegijama korisnika, poslovnog procesa i poštujući najviše mere sigurnosti.

2.3.3. Analiza i procena rizika

ISIR će omogućiti i olakšati procenu rizika, a time učiniti transparentnijim rad inspektora i omogućiti planiranje inspeksijskih nadzora koji se pre svega odnose na oblasti visokog rizika. Zakonom o inspeksijskom nadzoru predviđeno je da se *inspeksijski nadzor zasniva na proceni rizika i srazmeran je procenjenom riziku, tako da se rizikom delotvorno upravlja. Procena rizika je deo procesa analize rizika, koji obuhvata i upravljanje rizikom i obaveštavanje o*

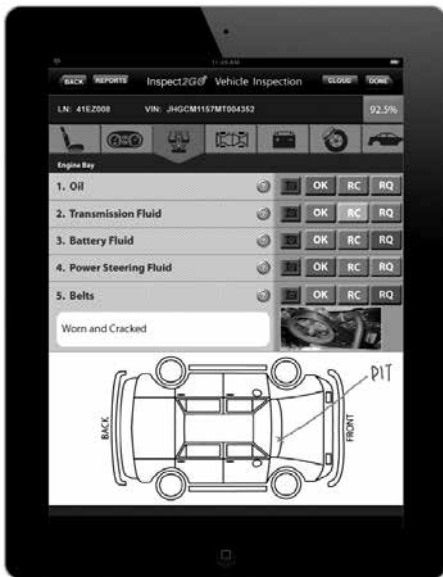
riziku¹⁸. Rizik, prema stepenu, može biti neznatan, nizak, srednji, visok i kritičan. Takođe, ova mogućnost koju bi pružio ISIR učinila bi objektivnijim i efikasnijim rad inspektora, budući da je Zakonom predviđeno da inspekcija nije dužna da vrši inspeksijski nadzor kada je procenjeni rizik neznatan¹⁹.

Kontrolne liste (checklist)

Svaka od faza inspeksijskog slučaja donosi i definisan tok poslovnih procesa, očekivane podatke generisane kroz aktivnosti u toku faze, kao i delovanje inspektora u skladu sa najboljom praksom. Da bi inspektor kroz svaku fazu i prateće aktivnosti prolazio sistematizovano, u skladu sa najboljom praksom i optimalnim tokom procesa, kao deo ISIR aplikacije za rad korisnika biće implementiran i *checklist* podsistem. Na ovaj način inspektor će poslovni proces u kome se nalazi obavljati kroz tačno definisani tok. *Checklist* podsistem sastoji se od niza aplikativnih formi koje su povezane u skladu sa predefinisanim tokom poslovnog procesa, a koje su integrisane sa ostatkom ISIR komponenti i modula. U okviru ovih formi inspektor unosi podatke, vrši pretragu, ili bira ponuđene opcije. Deo podataka u okviru formi može biti automatski ispunjen na osnovu prethodno unetih podataka, ili na drugi način (na primer geo-lokacijski podatak sa tablet uređaja inspektora na terenu). Zavisno od unetih podataka i odabranih opcija, a u skladu sa tokom poslovnog procesa, inspektor će prolaziti kroz različite forme, sve dok ne dođe do kraja definisanog poslovnog procesa. Sve uneto na ovaj način unosi se u ISIR baze podataka i postaje deo inspeksijskog slučaja. Tokom unosa podataka, sistem može u pozadini automatizovano da obavi definisane aktivnosti, na primer da pošalje potpuno personalizovani email u ime inspektora sa obaveštenjem o obavljenom nadzoru ili da pripremi dokument za prekršajnu prijavu i tome slično.

Checklist podsistem biće moguće koristiti sa tableta i računara. ISIR treba da omogući i integraciju 3rd party *checklist* aplikacija.

2.3.4. Segmentacija, kreiranje listi za inspeksijski nadzor i kampanje

Primer checklist aplikacije za tablet:
Inspect2GO Vehicle Inspection©

i automatski dodeljene inspektorima u formi inspeksijskog slučaja, a prema teritorijalnoj organizaciji, veštini, ili na osnovu nekog drugog kriterijuma.

ISIR baze podataka sadrže podatke koji su rezultat prethodnog rada sistema, ali takođe treba da konsoliduju i različite podatke iz eksternih izvora koji mogu biti od interesa za budući rad. Kroz pravljenje različitih upita nad svim ovih podacima, moguće je planirati buduće aktivnosti, kao i analitički posmatrati širi kontekst poslovnih procesa.

U okviru ISIR biće implementiran analitički modul za segmentaciju podataka. Ovaj modul treba da bude realizovan na način da krajnji korisnici u intuitivnom i razumljivom aplikativnom okruženju mogu da vrše napredne pretrage nad podacima iz ISIR baza, vrše osnovne logičke i računске operacije (AND, OR, NOT, veće od, manje od, jednako i sl.). Ove pretrage moguće je sačuvati, a moguće je na osnovu njih kreirati i dinamičke ili statičke liste rezultata. U dinamičku listu, rezultati mogu ući ili izaći, a nakon ispunjenja nekog zadanog kriterijuma tokom vremena.

Na primer: lista firmi za planirani inspeksijski nadzor koje su npr. ugostiteljski objekti, imaju godišnji promet preko 50 miliona dinara, a imaju manje od 2 zaposlena.

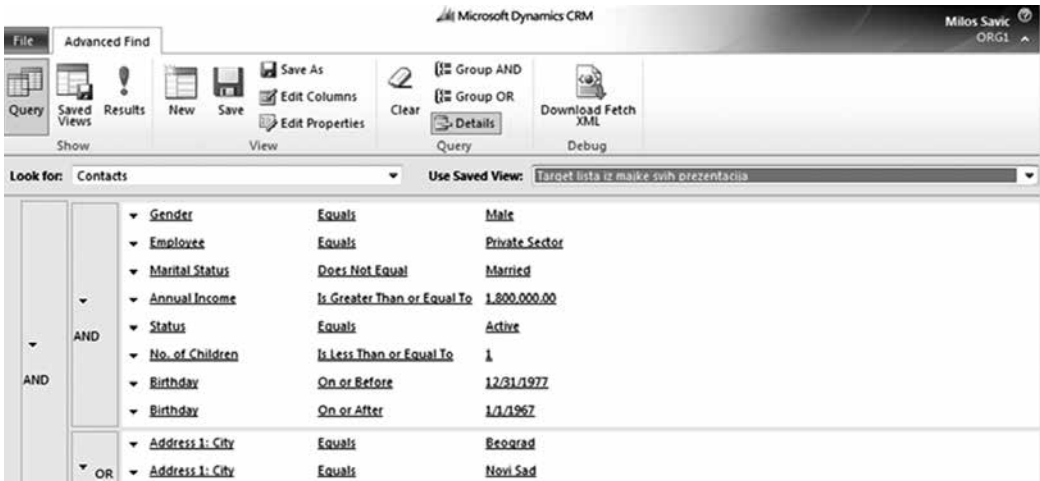
Rezultati ovakve segmentacije poslužiće za kreiranje listi firmi za kampanjski inspeksijski nadzor, a firme iz liste mogu biti

18 Zakon o inspeksijskom nadzoru, "Sl. glasnik RS", br. 36/2015

19 Zakon o inspeksijskom nadzoru, "Sl. glasnik RS", br. 36/2015

Na ovaj način takođe je moguće implementirati kampanje koje će se stalno odvijati, a sa ciljem pružanja notifikacije nadležnima kada se ispuni neki uslov.

Primer ovakve kampanje: poslati obaveštenje načelniku svaki put kada se u njegovom okrugu ispuni uslov da je firma koja je registrovana kao ugostiteljski objekat, a koji ima manje od 2 zaposlena u ukupnom prometu premašila 50 miliona dinara.

Primer segmentacije korisnika u okviru srodnog sistema

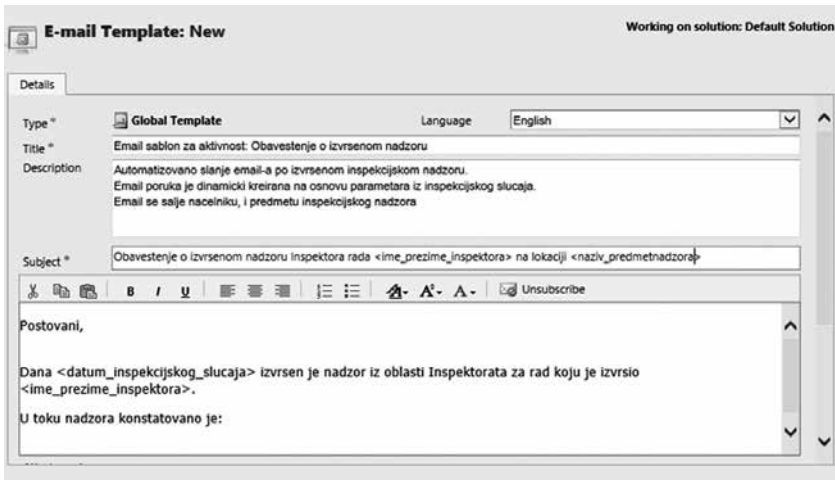
2.3.5. Šabloni i automatizovano kreiranje dokumenata

U okviru ISIR biće moguće definisati šablone za različite tipove dokumenata i drugih formi koji će se koristiti u radu Inspektorata. U okviru svakog tipa šablona definiše se standardizovani tekst i ostali prateći elementi (memorandum, slike i sl.), a definišu se i polja koja sistem dinamički unosi zavisno od konkretnog poslovnog procesa. Primeri ovih polja su: ime i prezime inspektora, ID, podaci prikupljeni tokom nadzora (naziv firme, imena zatečenih i sl), mesto, datum...

Neki od primera ovakvih šablona su:

- Email obaveštenje o izvršenom nadzoru,
- Dokument prekršajne prijave,
- SMS obaveštenje da je inspeksijski slučaj predugo u određenoj fazi itd.

Kroz korišćenje i automatizovanu distribuciju ovako definisanih dokumenata, inspektorima će se znatno smanjiti deo radnog vremena za obavljanje administrativnih poslova, pa će biti u mogućnosti da bolje planiraju i realizuju sam nadzor.

Primer šablona email dokumenta koji se automatizovano šalje po izvršenom nadzoru

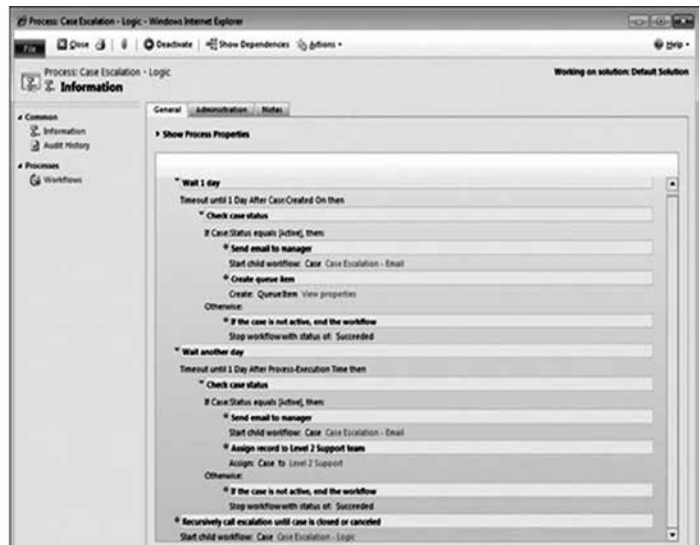
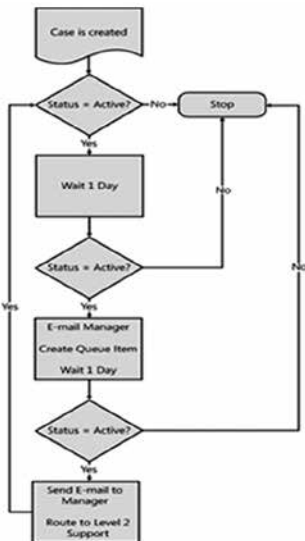
2.3.6. Baza znanja

Sastavni deo ISIR je i baza znanja, koja je na raspolaganju svim korisnicima aplikacija. Korišćenjem baze znanja i pronađenjem odgovarajućeg članka, korisnik će biti u mogućnosti da efikasnije savlada situaciju u kojoj se našao prvi put, ili mu predstavlja problem u radu. Baza znanja sastoji se od članaka koju korisnici sistema treba da unose i ažuriraju.

2.4. Automatizacija toka poslovnih procesa

Deo ISIR koji omogućuje kreiranje i automatizaciju toka poslovnog procesa je *workflow* modul. Ovaj modul omogućuje kreiranje i modifikaciju poslovnih procesa. Sve aktivnosti i interakcije učesnika (koje se sprovode kroz predmetnu aplikaciju) u toku procesa postaju deo konkretnog inspeksijskog slučaja.

Pored ovoga, *workflow* podsistem omogućuje i automatizaciju aktivnosti samog poslovnog procesa, inicira druge aktivnosti u okviru sistema i/ili nekog eksternog sistema, kreira dodatne aktivnosti.

Primer toka poslovnog procesa u okviru workflow modula

2.5. Eksterni portal Inspektorata za rad

U toku izrade ovog dokumenta pušten je u rad javni portal Inspektorata za rad (<http://inspektoratrada.minrzs.gov.rs>). U ovoj fazi, ovaj portal pruža osnovne informacije o organizaciji, nadležnostima, aktuelnostima i prvom nivou dodatnih informacija iz domena rada Inspektorata za rad.

Portal Inspektorata za rad

Na ovaj način su zainteresovanoj javnosti na jednom mestu dostupne osnovne informacije o radu Inspektorata. Sa druge strane, ovaj portal u budućnosti treba da postane i mesto dvosmerne komunikacije između zainteresovane javnosti i Inspektorata, kroz modul za interakciju sa ISIR. Na ovaj način eksterni portal Inspektorata za rad postaje još jedan kanal pristupa informacijama i poslovnim procesima ISIR. Osnovne dodatne funkcionalnosti ovakvog modula treba da budu:

- **Podsystem za prijave** – koji treba da omogući zainteresovanoj javnosti da izvrši prijavu iz domena rada Inspektorata za rad. Putem podnesene prijave sa portala, u okviru ISIR kreirala bi se inspeksijska aktivnost u skladu sa poslovnom nadležnosti i teritorijalnom organizacijom Inspektorata. Ove prijave mogu biti automatski dodeljene pojedinom inspektoratu, ili ih nakon provere može dodeliti ili odbaciti odgovorni načelnik u Inspektoratu.
- **Podsystem za kontrolu toka poslovnog procesa** – koji treba da omogući zainteresovanoj javnosti da izvrši proveru podnete prijave, započete inspeksijske aktivnosti, statusa inspeksijske aktivnosti i slično. Putem podnesenog zahteva sa javnog portala, ISIR treba da vrati relevantnu traženu informaciju putem portala.
- **Analitički podsystem** – koji treba zainteresovanoj javnosti da omogući da dobije podatke u formi izveštaja i dinamičkih grafikona (*dashboard*), a na osnovu upita sa portala koji će biti prosleđen u analitičko-izveštajni modul ISIR.

2.6. Proširivost IS Inspektorata za rad

Osnovna namena ISIR koji je tretiran u okviru ovog dokumenta jesu poslovni procesi iz oblasti radnih odnosa, u užem smislu iz domena *smanjenja rada na crno*. Pored ovoga, u domenu rada Inspektorata za rad je i širi domen oblasti radnih odnosa, kao i *oblast bezbednosti i zdravlja na radu*²⁰.

Informacioni sistem Inspektorata za rad treba da bude projektovan tako da omogući lako proširenje u smislu dodavanja novih oblasti od interesa i poslovnih procesa, dodavanje novih scenarija rada, dodavanje novih rola na sistemu, dodavanje novih organizacija kao korisnika, dodavanja novih izvora podataka, dodavanje novih kanala i metoda pristupa sistemu. Ovako projektovan, ISIR će u perspektivi moći da obezbedi funkcionalnosti i podršku za rad i drugih inspeksijskih organizacija.

2.7. Integracija sa eksternim izvorima podataka

Kako bi ISIR bio u mogućnosti da dostigne pun stepen željene funkcionalnosti, a pre svega automatizacije i tačnosti poslovnih procesa, neophodno je iskoristiti i eksterne izvore podataka relevantne za predviđene poslovne procese. Zavisno od samog poslovnog procesa, izvora podataka i željene funkcionalnosti, metodi i obuhvati integracije sa eksternim izvorima mogu biti višestruki.

Od najvećeg interesa za poslovne procese ISIR identifikovani su:

- Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja
- Prekršajni sudovi
- Druge inspekcije / Koordinaciona komisija
- Ministarstvo unutrašnjih poslova
- Agencija za privredne registre²¹

koje, u zavisnosti od njihove informacione spremnosti, treba kroz faze integrisati sa ISIR.

Inspektorat za rad je pored navedenih institucija kao značajne identifikovao i Javno tužilaštvo i Osnovni sud.

Tačan obuhvat izvora podataka i institucija od interesa, način i mogućnosti pristupa, kao i faza projekta u kojoj će biti integrisane, treba da budu definisane u toku projektne faze analize i dizajna. Prema mišljenju predstavnika Inspektorata za rad, da bi rad inspekcije rada bio efikasniji, uvođenjem ISIR, neophodno je integrisati i prethodno navedene institucije, a naročito druge inspekcije, Koordinacionu komisiju, Agenciju za privredne registre i Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja.

2.7.1. Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja

Najbitniji resurs informacija za operativni rad zaposlenih u Inspektoratu za rad predstavlja Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja. Centralni registar poseduje podatke koji su preuzeti inicijalnom migracijom podataka iz zatečenih sistema Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje, Republičkog fonda za penziono i invalidsko osiguranje, Nacionalne službe za zapošljavanje i Poreske uprave, kao i podatke koji su ušli u Jedinstvenu bazu od operativnog uspostavljanja Centralnog registra (od 03.08.2013.godine). Centralni registar konstantno obogaćuje svoju bazu kroz svakodnevne migracije nakon uočenih nepravilnosti, kao i proširenje skupa relevantnih podataka.

Na osnovu člana 2 stav 1. tačka 3 Zakona o Centralnom registru obaveznog socijalnog osiguranja²² i čl.268a, stav1. tačka 3 Zakona o radu.²³ Centralni registar i Ministarstvo za rad, zapošljavanje, socijalna i boračka pitanja su potpisali

20 *Metodologija za vršenje opšteg-integrisanog inspeksijskog nadzora u oblasti radnih odnosa i bezbednosti i zdravlja na radu* (2014): Republika Srbija, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Inspektorat za rad

21 Vujović M., Savić M., Petovar K. (2014): *Srbija bez rada na crno- Unapređenje uloge inspekcije rada u suzbijanju neformalne zaposlenosti*, Beograd, Fondacija Centar za demokratiju

22 Sl. glasnik RS⁹, br. 30/10 i 116/2014

23 Sl. glasnik RS⁹, br 75/14

Sporazum²⁴, kojim su uredili međusobnu saradnju u vezi sa isporukom, korišćenjem i zaštitom podataka registrovanih i evidentiranih u Jedinствenoj bazi Centralnog registra, koja se vodi u skladu sa Zakonom²⁵.

Trenutno, zaposleni u Inspektoratu za rad mogu da koriste podatke iz Centralnog registra i to putem specijalizovanog softvera. Na taj način inspektori mogu da kreiraju i dobiju izveštaje. Trenutno dostupni izveštaji iz ovog softvera su:

- Izveštaj o svim zaposlenim (radno angažovanim) licima, odnosno licima koja imaju ili su imala aktivnu prijavu osiguranja, u zadatom periodu, kod konkretnog obveznika plaćanja doprinosa;
- Izveštaj o svim zaposlenima (radno angažovanim) licima, odnosno licima koja imaju aktivnu prijavu na osiguranja, na određeni dan, kod konkretnog obveznika plaćanja doprinosa;
- Pregled konkretne potvrde o uspešno podnetoj prijavi/promeni/odjavi;
- Izveštaj o broju storniranih prijava na osiguranje od strane obveznika u toku jedne nedelje (izveštaj uvek vraća podatke za prethodnu nedelju).

CROSO Inspektorat

Osnovni podaci podnosioca zahteva

Izbor izveštaja

Obveznik - Pregled aktivnih prijava u periodu PIB obveznika: 123123123
Datum od: 29.12.2014.
Datum do: 12.1.2015.

Obveznik - Pregled aktivnih prijava na dan PIB obveznika:
Datum:

Obveznik - Pregled storniranih prijava

Osipunik - Pregled MA obraca Delovodni broj:

Dalje > Odustani Pomoć

CROSO Inspektorat

Izbor izveštaja

Pregled podataka

Vrsta uverenja: IZVEŠTAJ O AKTIVNIM ZAPOSLENIM U PERIODU
Pib obveznika: 123123132
Datum izveštaja/uverenja: 29.12.2014.
Imbgi:
Delovodni broj:
Datum od: 29.12.2014.
Datum do: 12.1.2015.

Prepriši i pošalji zahtev Odustani Pomoć

Izveštaji se dobijaju u trenutku upita putem aplikacije (real-time), osim izveštaja o broju storniranih prijava, koji se generiše automatski svake nedelje i sadrži podatke za prethodnu nedelju. Ovi izveštaji se generišu u XLS ili PDF formatu (zavisi od izveštaja). Eventualni dodatni izveštaji su predmet dogovora rukovodstva Inspektorata za rad i Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja i mogu se klasifikovati u standardne (moguće ih je dodati u aplikaciju) i kompleksne (isključivo se izrađuju od strane IT osoblja Centralnog registra, a na zahtev Inspektorata za rad).

ISIR treba da omogući najmanje ovu funkcionalnost iz sopstvenog aplikativnog okruženja, kao i da omogući automatizaciju poslovnih procesa na osnovu rezultata pretraga. Da bi se omogućio ovakav scenario, potrebno je omogućiti integraciju ISIR i Centralnog registra i to:

- putem periodične migracije određenog seta podataka iz baze Centralnog registra u bazu ISIR,
- putem aplikativne integracije ISIR sa bazom Centralnog registra putem definisanih interfejsa.

Migrirani podaci u ISIR bazu iz Centralnog registra omogućiće postavljanje mehanizama u sistemu za pravljenje složenijih upita i pružanje funkcionalnosti kakve su na primer planiranje inspeksijskih aktivnosti, opisane u delu 2. Funkcionalni zahtevi.

Aplikativna integracija ISIR i Centralnog registra omogućiće dobijanje ad-hoc podataka i informacija neophodnih za inspeksijski slučaj, prateće aktivnosti i tok poslovnih procesa.

²⁴ Na osnovu člana 2 stav 1. tačka 3 Zakona o Centralnom registru obaveznog socijalnog osiguranja²² i čl.268a,stav1. tačka 3 Zakona o radu nakon Sporazum.

²⁵ Uputstvo za upotrebu aplikacije CROSO –Inspektorat za rad (2015): Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja

Neophodno je da ISIR implementira model sigurnosti zahtevan od strane Centralnog registra, a trenutno je to kvalifikovani elektronski sertifikat izdat od strane kvalifikovanog sertifikacionog tela. Na ovaj način obezbediće se ciljevi zaštite informacionog sistema Centralnog registra u koje spadaju:

- očuvanje poverljivosti podataka,
- očuvanje integriteta podataka,
- očuvanje raspoloživosti podataka.

2.7.2. Prekršajni sudovi

Jedna od mogućih aktivnosti u okviru toka inspekcijiskog slučaja jeste i prijava prekršajnom sudu. ISIR modul za automatizovano kreiranje dokumenata je u mogućnosti da na osnovu podataka iz inspekcijiskog slučaja automatizovano kreira kompletan dokument prekršajne prijave. Neophodno je, prethodno, isto propisati Zakonom o prekršajima i Zakonom o radu, o čemu će biti reči u četvrtom poglavlju publikacije.

Okav kreirana prekršajna prijava, ili set podataka koji je sačinjavaju, a nakon što su elektronski potpisani, može elektronskim putem biti dostavljena nadležnom prekršajnom sudu, gde se u okviru suda pokreće sudski poslovni proces. Informacije o toku aktivnosti i statusa sudskog poslovnog procesa može se vratiti u ISIR i kao takva postati sastavni deo inspekcijiskog slučaja. Na ovaj način, ove informacije mogu postati deo analitičkog i izveštajnog modela ISIR.

Da bi ovakav scenario bio moguć, potrebno je obezbediti integraciju ISIR i informacionog sistema prekršajnih sudova. U ovom trenutku informacioni sistem prekršajnih sudova još uvek nije obezbedio ovakvu vrstu integracije i elektronske razmene podataka. Obzirom da je ovakva vrsta informacionog sistema implementirana kroz Portal sudova Srbije, pretpostavka je da će u trenutku implementacije ISIR ova vrsta integracije biti moguća.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Latišnica - Ташрилица

Претрага предмета

Суд
БЕОГРАД - ПРВИ ОСНОВНИ СУД

У овој суд је АВП систем уведен 15.01.2010. године.

Судија
ПАЈКО ЛЕЈЗА

Датум пријема од - до
01/01/2015 - 15/05/2015

Унесите карактере са слике

Упошник
П1 - РАДНИ СПОРОВИ

Број предмета /

Укључи у претрагу

Само нерешене предмете

Само решене предмете

Све предмете

Упућство на претрагу

Број предмета

Пронађи

Подаци: 1-20
Страна 1 од 6
Укупан број предмета: 120
Следећи >

Број предмета	Датум пријема	Судија	Ток предмета
П1-6/2015	05/01/2015	ПАЈКО ЛЕЈЗА	
П1-17/2015	05/01/2015	ПАЈКО ЛЕЈЗА	
П1-32/2015	05/01/2015	ПАЈКО ЛЕЈЗА	
П1-41/2015	08/01/2015	ПАЈКО ЛЕЈЗА	
П1-54/2015	09/01/2015	ПАЈКО ЛЕЈЗА	

Portal sudova Srbije – pretraga predmeta

Број предмета: П1-6/2015

Датум пријема:

05/01/2015

Судија:

ПАЈКО ЛЕЗА

Основ спора:

УТВРЂЕЊЕ НИШТАВОСТИ УГВОРА
1000.00 ДИН

Статус предмета:

НЕРЕШЕН

Редни број	Датум	Опис
1.	05/01/2015	Дана 05/01/2015 примљен је предмет П1-6/2015 и додељен је судији ПАЈКО ЛЕЗА
2.	24/02/2015	ОДГОВОР НА ТУЖБУ поднето дана 23/02/2015. Подносиоци: ЗАВНО КОМУНАЛНО ПРЕДУЗЕЋЕ ГРАДСКО САОБРАЋАЈНО ПРЕДУЗЕЋЕ БЕОГРАД - ТУЖЕНИ. .
3.	06/03/2015	ПОДНЕСАК - ОСТАЛО поднето дана 05/03/2015. Подносиоци: НИКОЛИЋ НИКОЛА - АДВОКАТ. .
4.	15/05/2015	ПОДНЕСАК - ОСТАЛО поднето дана 13/05/2015. Подносиоци: НИКОЛИЋ НИКОЛА - АДВОКАТ. .
5.	18/05/2015	ПРИПРЕМНО РОЧИШТЕ дана 14/11/2015 у 09 : 30 1.4 - БУЛЕВАР НИКОЛЕ ТЕСЛЕ 42А.

Portal sudova Srbije – rezultat pretrage

2.7.3. Koordinaciona komisija za rad inspeksijskih organa i druge inspekcije

Koordinaciona komisija za rad inspeksijskih organa osnovana je u julu 2015. godine. Ona ima za cilj da obezbedi obuhvatniji i delotvorniji nadzor i izbegavanje preklapanja i nepotrebnog ponavljanja nadzora, pored usklađivanja u vršenju inspeksijskog nadzora koji vrše inspekcije. U vremenu dok Koordinaciona komisija u potpunosti organizaciono i funkcionalno ne zaživi u praksi, ISIR treba da podrži rad postojećih inspekcija, gde se posebno izdvajaju Tržišna inspekcija, Poreska uprava i Upravni inspektorat. Zajedno sa Inspektoratom za rad, ove tri inspekcije imaju najznačajniju ulogu u suzbijanju sive ekonomije u Srbiji.

Inspektorat za rad će putem informacionog sistema dostavljati informacije zainteresovanim inspeksijskim organima direktno, ili po uspostavljanju putem Koordinacione komisije, ukoliko prilikom inspeksijskog nadzora primete kršenje zakona koje nije u njihovoj direktnoj nadležnosti već u nadležnosti drugih inspekcija. Koordinaciona komisija će imati zadatak da te informacije dalje prosledi drugoj nadležnoj inspekciji. Druge inspekcije će samostalno, ili putem Koordinacione komisije proslедивати informacije Inspektoratu za rad o kršenjima radnih prava na koja su naišle tokom nadzora.

2.7.4. Agencija za privredne registre (APR)

APR raspolaže informacijama o pravnim licima u kojima se vrši inspeksijski nadzor. Kroz integraciju sa APR, ISIR može dobiti podatke potrebne za inspeksijski slučaj, tok poslovnog procesa, planiranje i analitiku. Kao i u slučaju Centralnog registra, moguća su dva scenarija:

- putem periodične migracije određenog seta podataka iz baze APR u bazu ISIR,
- putem aplikativne integracije ISIR sa bazom APR putem definisanih interfejsa.

Migrirani podaci u ISIR bazu iz APR omogućiće postavljanje mehanizama u sistemu za pravljenje složenijih upita i pružanje funkcionalnosti kakve su na primer planiranje inspeksijskih aktivnosti, opisane u delu funkcionalni zahtevi ovog dokumenta.

Aplikativna integracija ISIR i APR omogućiće dobijanje ad-hoc podataka i informacija neophodnih za inspeksijski slučaj, prateće aktivnosti i tok poslovnih procesa.

2.7.5. Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP)

Kada inspektor u toku nadzora uoči i konstatuje situaciju koja zahteva angažovanje pripadnika MUP, ISIR treba da omogućiti kreiranje i slanje specijalizovane vrste notifikacije ka MUP. Ovakva notifikacija treba da sadrži sve neophodne informacije sadržane u inspeksijskom slučaju, zajedno sa komentarom inspektora vezanim za konkretno kršenje zakona.

Ovakva notifikacija biće prosleđena u MUP u formi koja će biti definisana fazama analize zahteva ka ISIR.

Prema informacijama dobijenim iz Inspektorata za rad, inspektorima je potrebna u određenim situacijama asistencija i podrška MUP-a, kao i lični podaci odgovornog lica, a koji su neophodni kod podnošenja zahteva za pokretnije prekršajnog postupka ili izdavanja prekršajnog naloga.

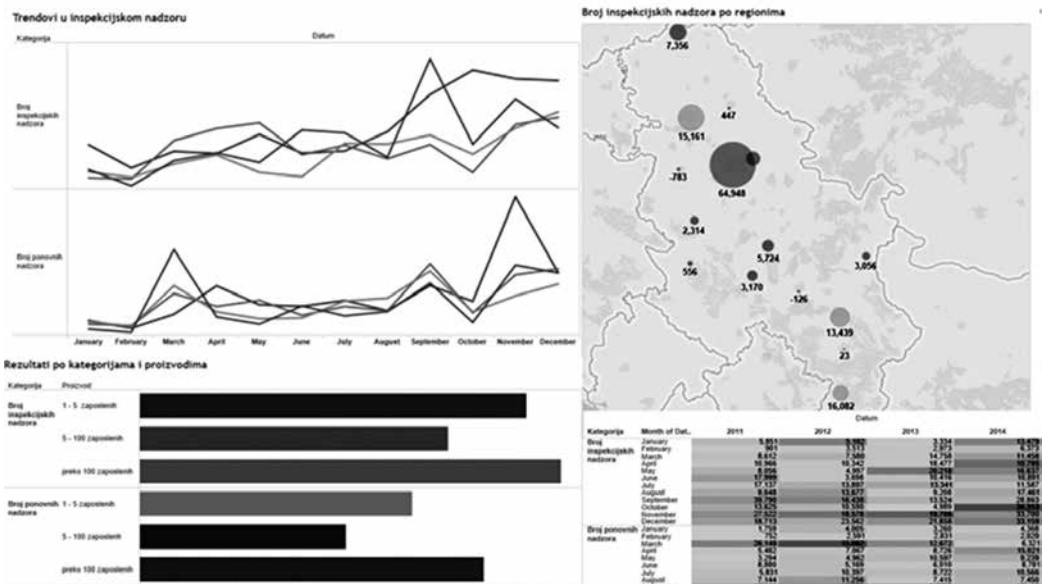
Pored toga, da bi inspektori mogli da prosleđuju krivične prijave, neophodno je povezati Inspektorat za rad i sa Osnovnim javnim tužilaštvom.

2.8. Analitika i izveštavanje

Svi ISIR podaci nalaze se u standardnim SQL bazama podataka. Ovi podaci su uneti tokom rada inspektora na terenu, prikupljeni iz eksternih izvora podataka, ili su generisani u samom sistemu.

Na ovaj način ISIR može da pruži čitav niz izveštaja različitim korisnicima u skladu sa specifičnim zahtevima posla. Standardizovane izveštaje sistem može da kreira automatski i da ih u skladu sa definisanom dinamikom dostavlja korisnicima. Na primer, u ponedjeljak ujutru pošalji načelniku izveštaj na email o izvršenom nadzoru svih inspektora u njegovom regionu. Ili, za svakog inspektora na kraju radne nedelje pošalji izveštaj o broju prekršajnih presuda za inspeksijske slučajeve koje je on vodio.

Pored kreiranja i distribucije standardizovanih izveštaja, ISIR će obezbediti i analitičku infrastrukturu putem koje će korisnici, svako iz svog domena, moći da analiziraju informacije i na taj način svaku svoju poslovnu odluku sagledaju i unaprede (tzv. *data driven decision making*). Na primer, na ovaj način se može doći do informacije zbog čega neki predmeti inspektora pred prekršajnim sudom stalno završavaju bez presude, ili da npr. određeni sudija stalno oslobađa optužbe vlasnike auto škola iz određenog regiona. Data discovery komponenta ISIR treba da se oslanja na alate koji mogu da obezbede jednostavnu vizualizaciju, manipulaciju podacima i kolaboraciju korisnika.

Primeri izveštaja i dinamičkih dashboard-a

2.9. Administracija i sigurnost

Kroz modul za administraciju ISIR moguće je definisati korisnike, role i grupe korisnika. Svakom korisniku možemo dodeliti jednu ili više rola. Svako od ovako definisanih rola moguće je obezbediti privilegije pristupa određenim delovima sistema. Kroz privilegije pristupa obezbeđuje se integritet podataka i sigurnost sistema i njegovih komponenti.

Role Name	Description	Security Role	Managed	True
Customer Service Representative	Customer Service Repre...	Security Role	Managed	True
Delegate	Delegate	Security Role	Managed	True
Direktor filijale	Direktor filijale	Security Role	Unmanaged	True
Marketing Manager	Marketing Manager	Security Role	Managed	True
Marketing Professional	Marketing Professional	Security Role	Managed	True
Odobrenje saglasnosti drugi nivo - C...	Odobrenje saglasnosti dru...	Security Role	Unmanaged	True
Odobrenje saglasnosti drugi nivo - R...	Odobrenje saglasnosti dru...	Security Role	Unmanaged	True
Odobrenje saglasnosti drugi nivo - S...	Odobrenje saglasnosti dru...	Security Role	Unmanaged	True
Sales Manager	Sales Manager	Security Role	Managed	True

Primeri administracije privilegija za različite role na sistemu

ISIR će obezbediti logovanje događaja na sistemu kroz koje će u slučaju potrebe moći da se ustanovi šta je koji korisnik u kom trenutku radio.

3. Metodologija

Kako bi softver ISIR bio realizovan u definisanom planu i sa očekivanim nivoom kvaliteta, neophodno je da se projekat izvodi u skladu sa standardnom metodologijom. Na taj način se obezbeđuje disciplinovani pristup organizovanju i izvođenju softverskog projekta.

Strategija razvoja eUprave u Srbiji definiše MDA (*model driven approach* / pristup razvoja informacionih sistema zasnovan na modelu) kao željeni metodološki okvir za razvoj i implementaciju rešenja i servisa iz oblasti eUprave u Srbiji.

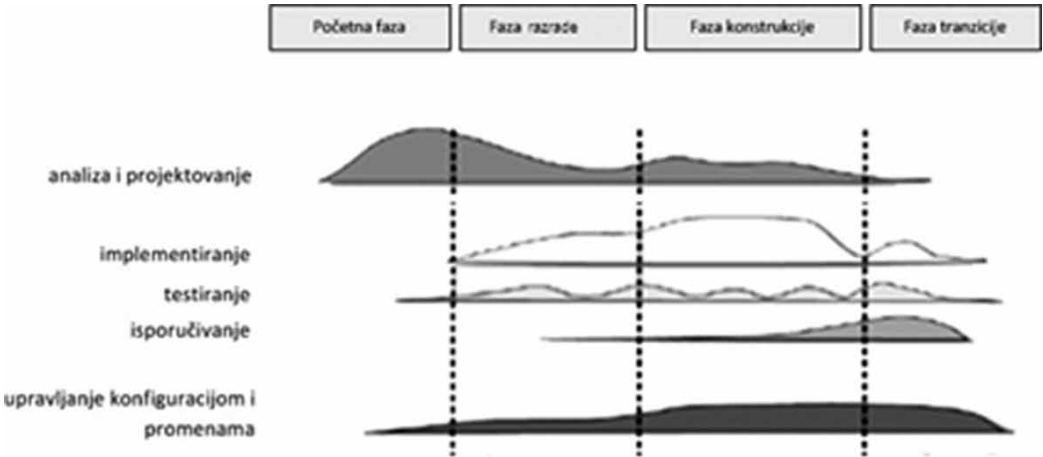
Prema planu strategije, primena MDA će omogućiti akumulaciju i razmenu znanja i iskustava heterogenog sistema koji sadrži premu različitih proizvođača kakav je sistem eUprave. Primena MDA treba da omogući primenu i implementaciju iterativno-inkrementalnog modela pristupa razvoju informacione arhitekture pri čemu se stanje „kako treba“ može projektovati i predstaviti, a aktuelni plan izvođenja tranzicije može definisati jasan niz aktivnosti²⁶.

U svetu postoji više priznatih metodologija razvoja koje su zasnovane na MDA konceptima, a jedna od najmodernijih i najzastupljenijih je modifikovana *Agile Unified Process (AgileUP)* metodologija. Pored ove, proizvođači gotovih poslovno-informacionih sistema, kao što su Oracle, Microsoft i drugi, donose sopstvene metodologije za implementaciju softverskih rešenja. Odabir konkretne tehnologije i modela za implementaciju, kao i konkretnog metodološkog okvira, potrebno je izvršiti pre početka implementacije ISIR rešenja.

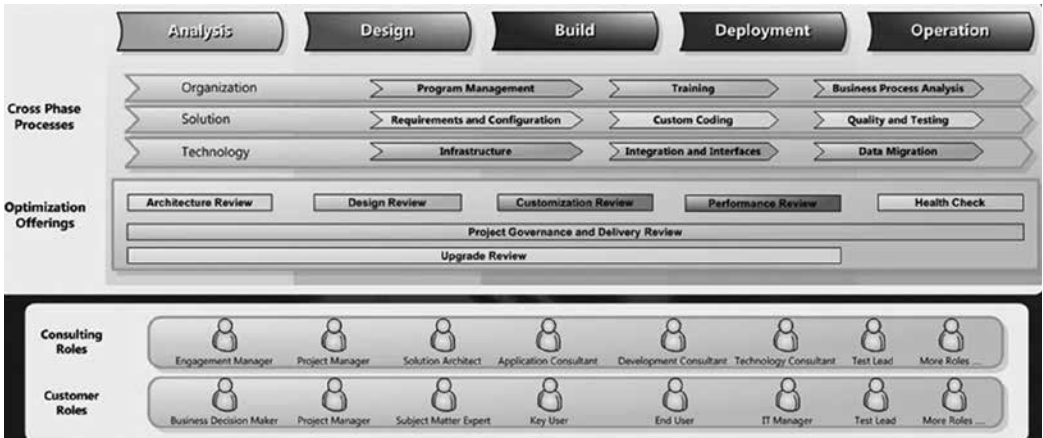
Zajedničko za sve ove metodologije je da propisuju iterativno-inkrementalan proces vođen slučajevima korišćenja usmeren na razvoj arhitekture sistema. Jedna iteracija razvoja obuhvata skup slučajeva korišćenja koji se zajednički realizuju i daju neku komponentu arhitekture sistema. Redosled iteracija se planira tako da se prvo realizuju oni slučajevi korišćenja koji su osnova arhitekture budućeg informacionog sistema. Kroz ove iteracije, projektni timovi Inspektorata za rad i implementatora sistema, zajednički će definisati slučajeve korišćenja, na osnovu kojih će biti izgrađen ISIR.

26 Radna vezija Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018. (2015): Direkcija za elektronsku upravu: http://www.digitalnaagenda.gov.rs/aktuelnosti/preliminarna_Strategija_eUprava/

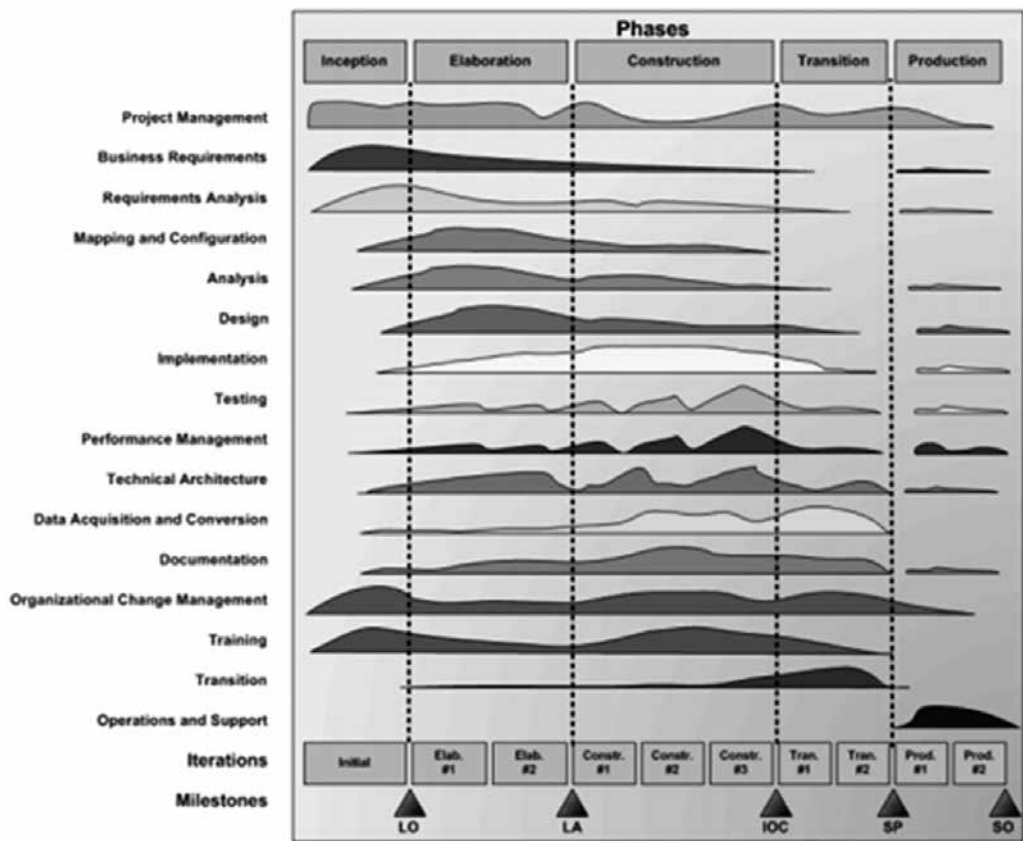
Realizacija projekta sprovodi se kroz osnovne upravljačke faze, koje se izvršavaju sekvencijalno. Za svaku fazu se definišu jasni ciljevi koji se žele postići tokom jedne ili više iteracija. Na kraju svake faze je definisan po jedan ključni događaj (ciljevi, arhitektura, implementiran softver, softver u produkciji i sl.) u kome se verifikuju rezultati faze, odnosno proverava da li su dostignuti postavljeni ciljevi. Upravljačke faze različitih metodologija građene su oko srodnih principa, a prikazane su kroz ilustracije odabranih primera odabranih metodologija.

Agile Unified Process metodologija razvoja IS

Microsoft Sure Step metodologija

Oracle Unified Method metodologija

4. Faze realizacije

U skladu sa prihvaćenim metodološkim okvirom i najboljim praksama, osnovne faze u okviru projekta ISIR implementacije su:

1. Analiza i projektovanje ISIR:
 - a. Detaljna analiza rada budućih i postojećih aplikacija (kao osnove za integraciju). Postojeće aplikacije bitne za ISIR realizaciju mogu biti Portal Inspektorata, aplikacije Centralnog registra, ostale aplikacije koje se koriste u Inspektoratu i sl. Utvrđivanje temeljnih funkcionalnosti ISIR sistema, analiza poslovanja Inspektorata za rad, definicija poslovnih zahteva ISIR. Utvrđivanje potencijalnih mana ciljanih i postojećih aplikacija: uskih grla, redundancije. Utvrđivanje rizika. Kao rezultat analize proističu logički model ISIR baze podataka i funkcionalna specifikacija ISIR koja će do detalja definisati zahteve prema sistemu.
 - b. Definicija tehničke arhitekture ISIR. Izbor stabilne softverske arhitekture koja će omogućiti projektovanje i dalju implementaciju tokom faze konstrukcije.

- c. Definisane strategije konverzije podataka. Mapiranje strukture izvornog na ciljni model podataka, utvrđivanje kvaliteta podataka, utvrđivanje rizika za konverziju i predlog njihovog rešavanja.
 - d. Projektovanje sistema. Definisane fizičkog modela baze podataka na osnovu utvrđenog logičkog modela, definisanje modula novog sistema i njihovih funkcionalnosti. Veze između modula.
2. Implementacija ISIR:
- a. Razvoj ISIR sistema i komponenti: Programiranje funkcionalnosti sistema, testiranje urađenih funkcionalnosti.
 - b. Migracija podataka. Generisanje procedura za konverziju i migraciju podataka. Migracija i validacija podataka.
3. Testiranje ISIR:
- Integralno testiranje. Osiguranje da je sve što je definisano u ISIR funkcionalnoj specifikaciji implementirano i ispravno funkcioniše u skladu sa zahtevima Inspektorata za rad. Priprema testnih skripti.
- 4. Isporučavanje (*Deployment*): Instalacija, konfigurisanje, podešavanje ISIR aplikacije. Puštanje sistema u produkciju u okviru Inspektorata za rad.
 - 5. Upravljanje konfiguracijom i promenama: Identifikacija korisnika rešenja i prioriteta u okviru puštanja rešenja u produkciju. Osiguravanje da je konfiguracija adekvatna u pogledu korišćenja i bezbednosti aplikacije, a u skladu sa zahtevima Inspektorata za rad, Nacionalnim okvirom interoperabilnosti, najboljim praksama.

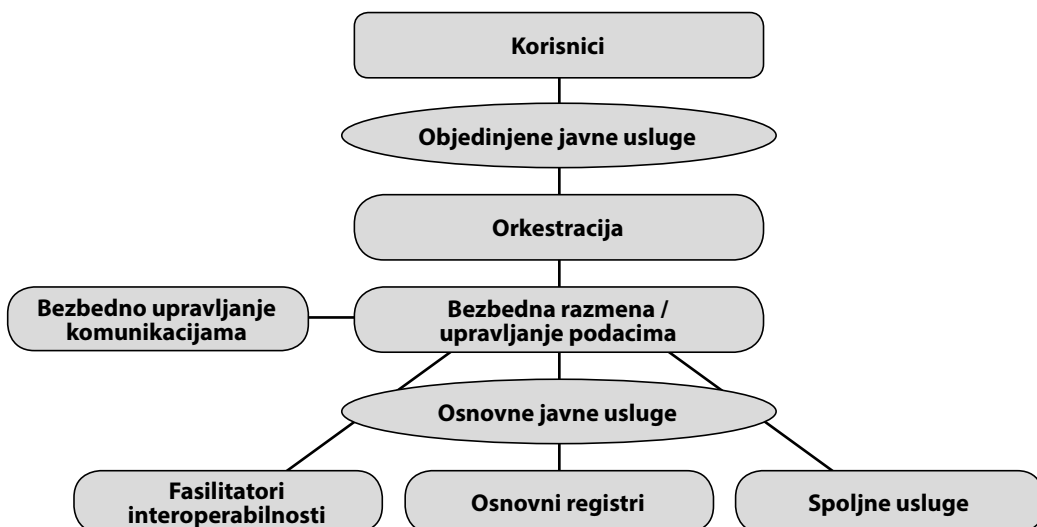
5. Tehnologije, infrastruktura i modeli realizacije

Informacioni sistem Inspektorata za rad treba da bude projektovan i implementiran korišćenjem najmodernijih tehnologija i alata, počev od baza podataka, preko komponenti poslovne logike do prezentacionog sloja (korisničkih interfejsa - *frontend*). ISIR frontend aplikacije moraju da budu dostupne sa različitih uređaja, kao što su PC, tablet i slično.

Od ISIR se očekuje da bude modularno rešenje što znači da obezbeđuje mogućnost dodavanja novih zaokruženih funkcionalnih celina – modula. Od ISIR se takođe očekuje da bude skalabilno rešenje što znači da će u budućnosti omogućiti proširenje broja krajnjih korisnika sistema.

ISIR treba da bude zasnovan na otvorenim industrijskim standardima koji će omogućiti standardizovani razvoj komponenti, korišćenje najboljih praksi i integraciju sa eksternim sistemima. Kao servisno orijentisano rešenje, ISIR će biti spreman za interoperabilnost sa ostalim sistemima i servisima sa agende strategije razvoja eUprave u Srbiji, kao i za priključivanje na *Government Service Bus* Republike Srbije.

ISIR u potpunosti mora da bude usklađen sa Nacionalnim okvirom interoperabilnosti za Srbiju.

Konceptualni model interoperabilnosti javnih usluga²⁷

ISIR mora da bude projektovan da podrži *multi-tenancy*²⁸ realizacije. Na ovaj način će se obezbediti da, po potrebi, u perspektivi ISIR može da preraste u platformu za implementaciju poslovnih procesa ostalih inspeksijskih službi, te na taj način obezbedi usluge objedinjenog inspeksijskog nadzora Republike Srbije.

Na tržištu ne postoji gotovo i zaokruženo standardno rešenje koje može da zadovolji sve predstavljene zahteve prema informacionom sistemu Inspektorata za rad. Da bi se zadovoljili predstavljeni i planirani funkcionalni zahtevi i ciljevi moguće je pristupiti jednom od sledećih opcija:

- Razvoj potpuno novog (*custom*) softverskog rešenja „od nule (*from the scratch*)“,
- Korišćenje standardnih komponenti poslovno-informacionih platformi kroz prilagođavanje (*kustomizaciju*), nadogradnju i unapređenje postojećih funkcionalnosti tih informacionih sistema i potencijalno *custom* razvojem pojedinih modula ISIR.

Zbog gore navedenih očekivanja prema rešenju, kao i fleksibilnosti po pitanju nadogradnje, proširenja funkcionalnosti i održavanja, preporuka je da se pristupi drugoj opciji, odnosno pristupu implementacije, unapređenja i prilagođavanja standardnog poslovno-informacionih sistema.

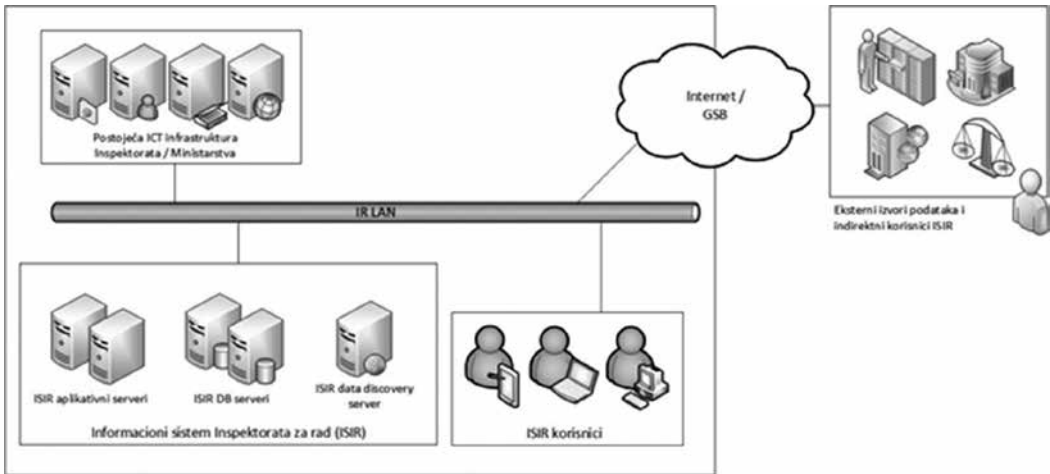
Zbog pitanja bezbednosti podataka i mesta čuvanja podataka, u ovom trenutku nije razmatrana *cloud* implementacija ISIR rešenja. *Cloud* realizacija može biti model za implementaciju u onom trenutku kada se stvore zakonski preduслови.

Ovaj dokument nema nameru da diktira izbor tehnologija i modela za realizaciju Informacionog sistema Inspektorata za rad (ISIR), već da prikaže okvir i način u kome se ovakvo rešenje može uspešno implementirati. Sa tim u vezi, predlog arhitekture sistema, kao i projekcija budžeta i njegovih komponenti biće bazirano na Microsoft tehnološkom *stack*-u i standardnim fizičkim serverima, na kome se dokazano ovakva klasa informacionih sistema sa navedenim funkcionalnostima i prezentovanim očekivanjima može uspešno i realizovati. Investitor će na kraju sam odlučiti na koji način, sa kojim tehnologijama i kojom dinamikom će se kretati, uzimajući u obzir smernice prikazane kroz ovaj dokument.

27 Nacionalni okvir interoperabilnosti (2013), Republika Srbija – Ministarstvo spoljne i unutrašnje trgovine <http://mtt.gov.rs/download/2/ostali%20akti/NOI%20Srbija2013.pdf>

28 Multitenancy je softverska arhitektura gde jedna instanca softverskog rešenja podržava različite korisnike/organizacije (*tenant-e*). U smislu da ISIR opslužuje pored Inspektorata za rad i druge inspektorate.

5.1. Arhitektura sistema

Predlog arhitekture ISIR sistema

5.2. Preporučena hardverska konfiguracija i specifikacija sistemskih licenci

U skladu sa najboljom praksom ISIR rešenje treba da bude implementirano kao visoko dostupno (*high availability*). To podrazumeva redundantne aplikativne servere i DB servere (baza podataka). Data discovery komponenta nije kritična (*business critical*) i biće instalirana na jednom serveru.

ISIR aplikativni serveri

Component	Recommended
Processor	Quad-core x64 architecture 2 GHz CPU or higher such as AMD Opteron or Intel Xeon systems
Memory	8-GB RAM or more
Hard disk	80 GB or more of available hard disk space Note Computers with more than 16GB of RAM will require more disk space for paging, hibernation, and dump files.

ISIR DB serveri

Component	Recommended
Processor	Quad-core x64 architecture 2 GHz CPU or higher such as AMD Opteron or Intel Xeon systems
Memory	16-GB RAM or more
Hard disk	SAS RAID 5 or RAID 10 hard disk array

ISIR Data discovery server

Component	Recommended
Processor	Quad-core x64 architecture 2 GHz CPU or higher such as AMD Opteron or Intel Xeon systems
Memory	8-GB RAM or more
Hard disk	40 GB or more of available hard disk space

ISIR rešenje treba da bude moguće implementirati i u virtualizovanom okruženju. Podržane treba da budu standardne tehnologije za virtualizaciju kao što su VMware i Microsoft HyperV.

Od sistemskih licenci neophodne su sledeće Microsoft licence:

ISIR aplikativni serveri (HA konfiguracija)

- 2x Microsoft Windows Server

ISIR DB server (active-passive konfiguracija)

- 2x Microsoft Windows Server
- 2x Microsoft SQL Server

ISIR Data discovery server

- 1x Microsoft Windows Server

Vlada Srbije sa kompanijom Microsoft ima potpisan *Government Agreement* kroz koji su za potrebe državnih organa obezbeđene Microsoft licence.

6. Projekcija budžeta

ISIR licence

Kol.	Opis	Projekcija cene	ext. Cena	Napomena
2	ISIR aplikativni server	€ 10,000.00	€ 20,000.00	Obezbeđuje core ISIR server-ske funkcionalnosti
250	Korisnička licenca za inspektore	€ 700.00	€ 175,000.00	Frontend aplikacija za inspektore. Podržava PC i tablet
15	Korisnička licenca za načelnike i menadžment	€ 1,100.00	€ 16,500.00	Frontend aplikacija za načelnike i menadžment. Uključuje prošireni skup funkcionalnosti licence za inspektore
15	Data discovery licence za načelnike i menadžment	€ 900.00	€ 13,500.00	Licenca za kolaboraciju nad kreiranim dashboard-ima i izveštajima
5	Data discovery licence za analitičare IR	€ 1,800.00	€ 9,000.00	Licenca za kreiranje dashboard-a i izveštaja
TOTAL ISIR core licence			€ 234,000.00	

Hardver

Kol.	Opis	Projekcija cene	ext. Cena	Napomena
2	ISIR Aplikativni server	€ 2,000.00	€ 4,000.00	Ekvivalent HP ProLiant DL360
2	ISIR DB server	€ 3,500.00	€ 7,000.00	Ekvivalent HP ProLiant DL380
1	ISIR Data discovery server	€ 2,000.00	€ 2,000.00	Ekvivalent HP ProLiant DL360
TOTAL Hardver			€ 13,000.00	

Profesionalni servisi

Opis	Projekcija cene	Napomena
Analiza zahteva Dizajn Kastomizacija Implementacija Integracija Testiranje Obuka	€ 250,000.00	Procena ja napravljena na osnovu slicnih projekata
TOTAL profesionalni servisi	€ 250,000.00	
GRAND TOTAL ISIR za IR	€ 497,000.00	

Stavovi Inspektorata za rad o uspostavljanju informacionog sistema (ISIR-a)

Inspektorat za rad, kako navode prestavnici ove institucije, godinama unazad ukazuje na potrebu uvođenja ISIR-a u cilju efikasnijeg rada. Prema njihovim rečima, informacioni sistem bi omogućio brži i stabilan pristup inspektora rada potrebnim podacima, lakšu i bržu komunikaciju sa drugim organima i inspekcijama, uspostavljanje baze podataka o izvršenim nadzorima, o stanju u oblasti rada kod kontrolisanih poslodavaca i visini rizika, na osnovu kojih će biti planirani budući nadzori. Prema mišljenju predstavnika Inspektorata za rad, ova unapređenja bi omogućila bolju pristupačnost inspekcije rada i zaposlenima i poslodavcima i obezbedila efikasnost informisanja građana o postupku i ishodu rešavanja njihovih zahteva. S obzirom na delokrug nadležnosti²⁹, u Inspektoratu smatraju da bi uvođenje jedinstvenog informacionog sistema bilo od izuzetnog značaja za njihov ukupan rad a ne samo za oblast kontrole radno pravnog statusa zaposlenih, odnosno suzbijanja rada "na crno".

Inspektori rada saraduju sa drugim institucijama, a saradnja se ostvaruje putem dopisa, informacija, molbi, zahteva, obaveštenja i sl. koja se prosleđuju tradicionalnim putevima komunikacije, što zahteva određeni, ne tako kratak vremenski period za dostavu i postupanje po istim, osim u slučaju pristupa podacima Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja. Takođe, prema informacijama dobijenim iz Inspektorata za rad, saradnja se odvija i kroz organizovanje zajedničkih koordiniranih nadzora, predviđenih Zakonom o inspeksijskom nadzoru, u kojima učestvuju inspektori rada i poreski, tržišni, saobraćajni, turistički inspektori, inspektori bezbednosti plovidbe i drugi inspektori. Često se ovakvi nadzori odvijaju uz asistenciju policije. Nakon donošenja Zakona o inspeksijskom nadzoru koordinacija inspeksijskog nadzora se ostvaruje putem Koordinacione komisije i samostalnom koordinacijom i komunikacijom inspekcija, kao i preko zajedničkog inspeksijskog nadzora, kada više inspekcija istovremeno sprovodi inspeksijski nadzor prema istom subjektu. Stav Inspektorata za rad je da su u ovakvim okolnostima nesumljive prednosti jedinstvenog inspeksijskog informacionog sistema, koji standardizuje, povezuje i suštinski objedinjava rad različitih inspekcija i drugih organizacija sa javnim ovlašćenjima.

Mišljenje Inspektorata za rad je da je neophodno integrisati institucije navedene u uvodnim napomenama, a naročito druge inspekcije, Koordinacionu komisiju, Agenciju za privredne registre i Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja kao i da bi rad inspekcije rada bio efikasniji uvođenjem ISIR. Takođe, prestavnici ove institucije navode da Inspektorat za rad godinama unazad ukazuje na potrebu, prednosti i efekte uvođenja informacionog sistema, međutim Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja ne raspolaže sredstvima potrebnim za realizaciju ovog projekta, pa je stoga potrebno naći donatora za pokretanje informacionog sistema. Pred toga, oni smatraju da budući da inspektori rada nemaju potrebna znanja za korišćenje informacionog sistema kao što je ISIR, da su neophodne posebne dodatne obuke za korišćenje ovakvog informacionog sistema, kao i dodatna sredstava za sprovođenje obuke.

Inspektorat za rad je saglasan da je pre uspostavljanja ISIR-a, neophodno izvršiti izmene Zakona o radu, odnosno Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu, ukoliko bi ISIR obuhvatao i oblast bezbednosti i zdravlja na radu, ali i da je neophodna izmena niza drugih zakona, kako bi se ISIR povezao sa drugim organima, inspekcijama, Agencijom za privredne registre, Centralnim registrom obaveznog socijalnog osiguranja, prekršajnim sudom, tužilaštvom, policijom. Oni naglašavaju da puna funkcija ISIR-a u smislu razmene podataka, informacija, akata i dr. ne zavisi samo od Inspektorata za rad, koji godinama unazad ističe potrebu uvođenja ISIR-a, već zavisi i od volje i spremnosti svih ostalih navedenih organa, drugih inspekcija, agencija, registara, da se uključe u ovaj projekat, kao i od samog zakonodavca. Predstavnici Inspektorata ističu da projekat koji podrazumeva uspostavljanje ISIR-a ne može zaživeti, ukoliko se ne obezbedi sponzor/donator za njegovu realizaciju.

²⁹ Inspekcija rada je nadležna da kontroliše sprovođenje velikog broja zakona i podzakonskih akata (više od 90) u oblasti radnih odnosa i u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, odnosno nadležna je za kontrolu svih registrovanih poslodavaca, a od 30. jula 2015. godine, shodno Zakonu o inspeksijskom nadzoru i za kontrolu neregistrovanih subjekata,

Koristi od uspostavljanja informacionog sistema za potrebe Inspektorata za rad

Ksenija Petovar i Milena Vujović

Identifikovanje posledica nepostojanja informacionog sistema i zasebne internet stranice i pozitivnih efekata koji nastaju ako se sistem i sajt uspostave, omogućiće sagledavanje realnih potreba za ovakvim rešenjima i pružiće dodatne argumente za uspostavljanje informacionog sistema.

1. Uvodno obrazloženje

Slaba, nesistematska i neobavezujuća razmena informacija i podataka koji se prikupljaju tokom obavljanja nadzora i kontrola, kako između samih inspektora rada, tako i između inspektora i drugih institucija, jedan je od osnovnih nalaza ankete inspektora rada koju je 2014. godine sprovela Fondacija Centar za demokratiju (projekat *Efikasnija uloga inspekcija rada u suzbijanju rada na crno*³⁰). Nepotpuna i neodgovarajuća informatička povezanost i odsustvo efikasne i potpune razmene informacija je jedan od razloga za slabe efekte u suzbijanju neprijavljenog rada (sive ekonomije).

Predmet ovog poglavlja je identifikovanje mogućih dobiti i učinaka odnosno efekata uspostavljanja informacionog sistema za potrebe Inspektorata za rad (ISIR) i potpunijeg (sveobuhvatnijeg) obaveštavanja javnosti o svim ključnim aktivnostima koje preuzima Inspektorat za rad u suzbijanju neprijavljenog rada, putem uspostavljene internet stranice (podsajta) Inspektorata za rad.

2. Preporuke relevantnih institucija i primeri dobre prakse u drugim državama

Preporuke relevantnih institucija i primeri dobre prakse u drugim državama pružaju jasnu argumentaciju za uspostavljanje informacionog sistema i unapređenje razmene informacija između inspekcije rada i drugih institucija. Međunarodna organizacija rada u svojim dokumentima i Evropska federacija sindikata javnih službi (EPSU) u izveštaju *A mapping report on Labour Inspection Services in 15 European countries* prepoznali su važnost i neophodnost razmene informacija u cilju bolje zaštite prava radnika.

2.1. Povezivanje institucija i razmena informacija u dokumentima Međunarodne organizacije rada

Neophodnost povezivanja institucija i važnost razmene informacija između inspekcije rada i drugih aktera prepoznate su od strane Međunarodne organizacije rada kao preduslovi efikasnije uloge inspekcije rada u zaštiti radnih prava.

30 Vujović M., Savić M., Petovar K. (2014): *Srbija bez rada na crno- Unapređenje uloge inspekcije rada u suzbijanju neformalne zaposlenosti*, Beograd, Fondacija Centar za demokratiju i Vujović M., Savić M., Petovar K (2014): *Efikasnija uloga inspekcija rada u suzbijanju rada na crno*, Beograd, Fondacija Centar za demokratiju

U izveštaju sa **95 sesije Međunarodne konferencije rada**³¹ održane 2006. godine predstavljeno je istraživanje, koje ima za cilj da identifikuje i istakne dobre prakse i probleme u primeni propozicija konvencija Međunarodne organizacije rada koje se odnose na inspekciju rada³². U poglavlju 4 ovog izveštaja veliki deo posvećen je neophodnoj kooperaciji u cilju funkcionisanja inspekcijskog sistema.

"...uspostavljanje među-institucionalnog povezivanja i multilateralne saradnje (je) sastavni deo uspešnog i efikasnog sistema državne uprave..."(paragraf 150)

"...globalni i sistemski pristup inspekciji rada postao (je) dominantan u poslednjih nekoliko decenija, naročito u industrijski razvijenim državama, gde je široko prihvaćen stav da visok nivo zaštite uslova rada doprinosi socijalnoj koheziji. Da bi se sistem inspekcije rada ojačao i učinio efikasnijim, i u zemljama u tranziciji su razvijeni brojni oblici i različiti mehanizmi kooperacije između institucija..." (paragraf 151)

U ovom dokumentu posebno su analizirane forme saradnje u okviru službi inspekcije, kao i saradnje između inspekcija i ostalih institucija koje imaju ovlašćenja za suzbijanje rada na crno i rade poslove od značaja za identifikovanje i suzbijanje neprijavljenog rada i zaštite radnih prava zaposlenih:

"da bi se ispunile sve funkcije inspekcija rada, neophodna je široka saradnja između različitih sektora inspekcije rada i ostalih javnih (i privatnih) servisa (službi) koje se bave sličnim aktivnostima" (paragraf 154)

U skladu sa Članom 5(A) Konvencije broj 81 i Članom 12, paragraf 1, Konvencije broj 129, ta saradnja mora biti efikasna (učinkovita). S obzirom da veliki broj učesnika u ovim aktivnostima raspolaže velikim brojem podataka, informacija i istraživanja, njih je potrebno sistematski razmenjivati i usmeravati prema odeljenjima inspekcije rada (IR) putem odgovarajućih mehanizama. Takva saradnja je uslov za ispunjavanje postavljenih zahteva i zadataka.

U ovom dokumentu se navode neke od institucija sa kojima bi Inspekcija rada trebalo da sarađuje: *institucije socijalne zaštite i socijalnog osiguranja, policija, pravosudni i poreski organi.*

Važnost potpune obaveštenosti inspekcije rada o svim relevantnim informacijama od strane različitih aktera uključenih u sistem inspekcije rada³³, čime se unapređuje razvoj, poboljšava implementacija usvojenih politika i omogućava stalni i pouzdan uvid u nacionalnu politiku socijalne zaštite i njeno prilagođavanje tekućim zahtevima i prioritetima, naročito se naglašava u izveštaju:

"...Komitet³⁴, na osnovu dostupnih informacija, konstatuje trajnu neadekvatnost, barem u praksi, mehanizama saradnje korisnih i neophodnih u aktivnostima inspektorata rada. Najočigledniji razlog ovakve situacije je tendencija različitih službi da rade izolovano i da se ne povezuju. Međutim, neophodna je jača integracija ciljeva i mehanizama rada, kao i protok i prosleđivanje informacija. ... Kada se centralnom telu (inspekciji rada) obezbedi dostupnost svih relevantnih informacija od različitih aktera (uključenih u sistem inspekcije rada³⁵), tek onda se stvaraju uslovi za razvoj, implementaciju i stalni uvid u nacionalnu politiku socijalne zaštite, kao i za njeno prilagođavanje novim zahtevima i prioritetima... Postepeno uvođenje efikasne međuinstitucionalne saradnje i unapređenje saradnje sa socijalnim partnerima, uz pomoć nadležnih institucija, je nesumnjivo najbolji način za dostizanje poboljšanja..." (paragraf 172)

31 *Labour inspection, 95th Session International Labour Conference* (2006): Geneva, International labour office, <http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc95/pdf/rep-iii-1b.pdf>

32 Konvencija o inspekciji rada, 1947. (br. 81), Protokol iz 1995. o Konvenciji o inspekciji rada, 1947 (the Protocol of 1995 to the Labour Inspection Convention, 1947) i Preporuka o inspekciji rada, 1947 (Br. 81) (the Labour Inspection Recommendation, 1947 (No. 81)) i Preporuka o inspekciji rada (u rudarstvu i transportu), 1947. (br.82) (the Labour Inspection (Mining and Transport) Recommendation, 1947 (No. 82)), Konvencija o inspekciji rada (u poljoprivredi), 1969. (br. 129) i Preporuka o inspekciji rada (u poljoprivredi), 1969 (br. 133) (the Labour Inspection (Agriculture) Recommendation, 1969 (No. 133))

33 Institucije koje raspolažu informacijama značajnim za omogućavanje poštovanja radnih prava....

34 Komitet eksperata za primenu konvencija i preporuka, (CEARC - Committee of Experts on Application of Conventions and Recommendation)

35 Institucije koje raspolažu informacijama značajnim za omogućavanje poštovanja radnih prava....

2.2. Informacioni sistem za potrebe Inspektorata za rad i razmena informacija u drugim zemaljama

Važnost povezivanja institucija i razmene informacija prepoznata je od strane Evropske federacije sindikata javnih službi (EPSU). U izveštaju *A mapping report on Labour Inspection Services in 15 European countries*³⁶ dat je pregled osnovnih obeležja organizacije, nadležnosti i teškoća u radu inspekcija rada. Tema informacionog sistema nije posebno izdvojena, ali se u izveštajima o nekoliko država ukazuje na potrebu da se unapredi koordinacija i razmena informacija. Tako se u izveštaju o **Italiji**, pominje reforma sistema inspekcije rada iz 2004. godine, u kojoj je jedan od ciljeva "da se unapredi koordinacija i razmena informacija između različitih aktera". U izveštaju o **Španiji** se navodi da je proces modernizacije informacionog sistema inspektorata (projekat LINCE) još uvek u toku, a unapređenje informacionog sistema se posmatra posebno važnim u svetlu novog izazova da se učini neophodnim da inspekcije rada unaprede prikupljanje i razmenu podataka u kontekstu globalizacije i radnim odnosima u zemljama širom sveta. U **Belgiji** je uspostavljen informacioni sistem "The Organization Anti-fraud Social service Inspectorate" (OASIS) koji inspekcijama rada omogućava pristup informacijama iz vitalne statistike, registara poslodavaca, registra socijalnog osiguranja (directories of employers, social security or registries). Dostupnost ovih podataka omogućava inspektorima rada da identifikuju kompanije gde je potrebno izvršiti kontrolu i u kojima je procenjen visok rizik. Uspostavljen je mehanizam koji obezbeđuje obaveznu i neselektivnu komunikaciju i prosleđivanje podataka. Iz ovoga se vidi da je uspostavljen mehanizam koji omogućava da se uočena manjkavost ili prekršaj ne evidentira i ne unese u informacioni sistem, odnosno da se ne prosledi i da se o uočenom prekršaju arbitrarno odlučuje.

U Izveštaju o **Danskoj** se navodi da se kao primer dobre prakse i inovacije može navesti efikasan sistem evidencije podataka, a kao inovacija "skrining program". Komitet eksperata za primenu konvencija i preporuka (CEARC - Committee of Experts on Application of Conventions and Recommendation) u izveštaju za **Nemačku**, navodi: "Upotreba različitih tehnologija informacionih sistema od strane službi zaduženih za inspekciju rada ostavlja razloge za sumnju da postoje teškoće u razmeni informacija". Nasuprot tome, Federalna Vlada tvrdi "da službe inspekcije rada u državama-pokrajinama koriste standardne informacione sisteme i da ne postoje nikakve teškoće u razmeni informacija. (...) I dodaje da se relevantni podaci prikupljaju u 12 država-pokrajina uz upotrebu zajedničkog programa..."

U cilju povećanja efikasnosti inspekcije rada, Ministarstvo rada u **Grčkoj** je uspostavilo anonimnu telefonsku liniju za pritužbe i vezi sa neprijavljenim radom i na taj način omogućilo radnicima da pošalju obaveštenja o svakoj zloupotrebi u toku rada na jednostavan način. Drugi problem koji je naglašen u ovom izveštaju je odsustvo koordinacije između različitih javnih službi, na primer, ne postoji elektronski registar preduzeća u Ministarstvu zapošljavanja i socijalne zaštite, ali takav postoji u Trezoru i Zavodu za socijalno osiguranje. Međutim, ne postoji povezanost između ove dve službe, tako da inspektori rada nemaju pristup informacijama o preduzećima i moraju da formiraju svoje posebne registre.

U **Republici Češkoj**, Državni inspektorat rada (The State Labour Inspection Office) ima registar profesionalnih povreda i informacioni sistem koji omogućava procenu rizika na radnom mestu kao i preduzimanje odgovarajućih preventivnih mera. Tim iz Međunarodne organizacije rada instalirao je u **Saint Martinu** informacioni sistem tržišta rada (Labor Market Information System - LMIS). Sistem sadrži module za obavljanje poseta/kontrola/nadzora, planiranje i pravljenje rasporeda poseta, proceduru poseta, način izveštavanja, kao i provere i druge neophodne aktivnosti koje obezbeđuju da inspekcija rada funkcioniše kvalitetno.

U **Estoniji** je početkom 2002. kompletiran Informacioni sistem Inspektorata rada. Informacioni sistem registruje sve aktivnosti inspektora: zabeleške/prijave, potvrde/posete/kontrole, saradnju i izveštavanje drugih, zapisnike i podatke o povredama na radu i bolestima, posete gradilištima, administrativne prekršaje. Svi podaci o povredama radnih prava su ovde registrovani. Radi podrške u ostvarivanju ovog programa, u 2002. godini, svaki zaposleni u Inspektoratu je dobio kompjuter. Svi inspektori rada u okruzima su dodatno opremljeni laptop kompjuterima, tako da su osposobljeni da ubeleže podatke na terenu; oni takođe imaju na raspolaganju digitalne kamere tako da digitalnim postupkom mogu da zabeleže okolnosti i obeležja bezbednosti i okolnosti povreda na radu. Svi inspektori imaju skener.

Primeri ovih država pokazuju da u velikom broju zemalja inspekcije rada imaju informacione sisteme putem kojih razmenjuju informacije sa drugim institucijama, dok je u državama u kojima informacioni sistemi nisu razvijeni najavljena reforma usmerena ka prevazilaženju teškoća u razmeni informacija i uspostavljanju informacionih sistema.

36 *A mapping report on Labour Inspection Services in 15 European countries, A SYNDEX report for the European Federation of Public Service Unions (EPSU) (2012):* Brussels, European Federation of Public Service Unions (EPSU) http://www.epsu.org/IMG/pdf/EPSU_Final_report_on_Labour_Inspection_Services.pdf

3. Informacioni sistem kao doprinos efikasnoj primeni praktičnih politika u oblasti zaštite radnih prava

Da bi informacioni sistem za potrebe Inspektorata za rad doprineo efikasnoj primeni praktičnih politika u oblasti zaštite radnih prava potvrđuje i publikacija *Izgradnja modernih i djelotvornih sistema inspekcije rada*³⁷. Ovaj dokument, koji sadrži 12 modula, posebno je zanimljiv iz ugla analize razloga i koristi od uvođenja odnosno uspostavljanja informacionog sistema za potrebe Inspektorata za rad. U više modula upućuje se na važnost unapređenja razmene podataka i saradnje između različitih institucija.

Jedinstven, potpun i pouzdan informacioni sistem se može tretirati i kao važan stub (potpora, osnov) u širenju znanja o zakonodavnom i pravnom okviru i propisima u oblasti radnog zakonodavstva, a naročito radnih prava, bezbednosti i zdravlja na radu, dok podsajt Inspektorata za rad predstavlja kanal putem koga građani mogu da se upoznaju sa svojim pravima i obavezama. U ovom dokumentu (studiji) se navodi da je jedna od četiri osnovne funkcije sistema uprave rada vezana za informacije i istraživanje pitanja rada. *"Ona se može sastojati od prikupljanja informacija, analize tržišta rada, anketa, prognoza, deljenja informacija, statistika i odnosa sa masovnim medijima"*³⁸. I pored toga što ne postoji precizno navođenje o kojim vrstama podataka se radi, može se zaključiti da je potrebno obezbediti nesmetan protok informacija, dostupnost informacija i potrebne uvide u način na koji inspekcija rada ostvaruje postavljene zadatke, efekte tih aktivnosti, objektivnost i nepristrasnost prilikom obavljanja poslova inspeksijskog nadzora.

U studiji *Izgradnja modernih i djelotvornih sistema inspekcije rada* identifikovana je tendencija različitih ustanova da deluju odvojeno jedna od druge. S tim u vezi, konstatovano je:

- *"potrebno je ostvariti veću integraciju ciljeva, sredstava, te kruženja i obrade informacija;*
- *"delotvornost inspekcije rada će u velikoj meri zavisiti od njenog kapaciteta da funkcioniše kroz interakciju sa svojim socijalnim i privrednim okruženjem".*
- *"...šira saradnja je takođe potrebna između različitih inspekcija rada i ostalih aktera, odnosno organizacija koje takođe imaju interesa u promovisanju dostojanstvenih uslova rada i održavanju socijalne pravde na radnom mjestu."*³⁹

Kao ključni akteri sa kojima je potrebno ostvariti saradnju i partnerstvo navedeni su: Ustanove socijalne zaštite i socijalnog osiguranja, Policija, Pravosudni organi, Poreska uprava⁴⁰, Nacionalni mehanizmi za ljudska prava, Imigracione službe, Institucije za društvena istraživanja i univerziteti, Profesionalne ustanove i NVO i Mediji. Dok se kao važni davaoci informacija, spominju: sama preduzeća, socijalno osiguranje, Nacionalni registar preduzeća, Organizacije za povredu na radu, policija i organi za imigraciju, carinski organi i poreski organi⁴¹.

Prema ovoj studiji, razvoj IT sistema i baza podataka, pre svega u razvijenim zemljama, doveo je do značajnih poboljšanja u razmeni podataka. Pored toga, informacioni sistem, odnosno informacije koje su sadržane u njemu, tj. nove informatičke i komunikacione tehnologije omogućavaju:

- *inspektorima rada da izvještavaju sistematski o svakoj svojoj aktivnosti, kao i da brzo i lako pripremaju izveštaje o radu,*
- *kvalitetnu i validnu evaluaciju,* koja je prepoznata kao centralna komponenta kontinuiranog poboljšanja,
- *rednovanje rada i učinka, odnosno evaluaciju rezultata i učinka, te pojedinačnih inspektora i kancelarija i sl.*⁴².

37 *Izgradnja modernih i djelotvornih sistema inspekcije rada* (2012): Sarajevo, Međunarodna organizacija rada

38 *Izgradnja modernih i djelotvornih sistema inspekcije rada* (2012): Sarajevo, Međunarodna organizacija rada

39 *Izgradnja modernih i djelotvornih sistema inspekcije rada* (2012): Sarajevo, Međunarodna organizacija rada

40 *"Trebalo uspostaviti mehanizam koji će obezbjediti da se sve informacije potrebne za utvrđivanje postrojenja i preduzeća koja su pravno podložna inspekciji i informacije koje ostale javne ustanove posjeduju u druge svrhe (na primer, finansijske i poreske uprave, ili odjeli nadležni za izdavanje licenci za rad) stave na raspolaganje inspekciji rada."*

41 *Izgradnja modernih i djelotvornih sistema inspekcije rada* (2012): Sarajevo, Međunarodna organizacija rada

42 *Izgradnja modernih i djelotvornih sistema inspekcije rada* (2012): Sarajevo, Međunarodna organizacija rada

Pokrenut podsajt Inspektorata za rad pruža prostor na kojem građani imaju mogućnost da se upoznaju sa svojim pravima i obavezama. U publikaciji se naglašava da bi *široka raspodela informacija o tome šta zapravo nalaže zakonodavstvo, putem službenih glasnika, publikacija, internet stranica i drugo, pomogla nosiocima obaveza, i da bi bila važan element ukupne strategije promocije poštovanja propisa*⁴³.

Postojanje informacionog sistema je od naročitog značaja za usklađivanje aktivnosti inspekcije rada i sudskih organa u delu koji se odnosi na sprovođenje zakonskih propisa u vezi sa uslovima rada, radnim vremenom, bezbednošću i zdravljem, zapošljavanjem dece itd. Informacioni sistem omogućava evidenciju svih prijava koje podnose inspektori rada, kao i postupanja nadležnih sudova u vezi sa tim prijavama.

4. Informacioni sistem za potrebe Inspektorata za rad u skladu sa Strategijom razvoja eUprave⁴⁴ i Nacionalnim okvirom interoperabilnosti⁴⁵

Radna vezija Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015-2018 i Nacionalni okvir interoperabilnosti kao najznačajniji aspekt reforme državne uprave izdvajaju razvoj elektronske uprave i efikasniju razmenu informacija i povezivanje informacionih sistema organa državne uprave. U oba dokumeta se insistira na tome da državna uprava treba da bude usmerena na pružanje usluga.

Informacioni sistem za potrebe Inspektorata za rad, predstavljen u prvom poglavlju, omogućio bi ostvarenje ciljeva *Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018.*, kao što su: *povećanje zadovoljstva korisnika javnim uslugama, smanjenje tereta administracije za privredne subjekte i građane, povećanje efikasnosti javne uprave upotrebom informaciono-komunikacionih tehnologija, nacionalna i prekogranična interoperabilnost (posebno sa zemljama EU), koordinisano upravljanje razvojem eUprave uz uspostavljanje institucionalnog i zaokruživanje pravnog okvira, povećanje transparentnosti i odgovornosti rada, jačanje participacije građana u demokratskom odlučivanju, uz poštovanje rodne ravnopravnosti, zaštita privatnosti podataka o ličnosti i visok nivo bezbednosti, podrška i promovisanje napredne, održive, sveobuhvatne i korisnički orijentisane elektronske uprave koja će biti podrška uspostavljanju ekonomije bazirane na znanju*⁴⁶. Ostvarivanje navedenih ciljeva i uspostavljanje ISIR omogućuje *porast nivoa usluga i ušteda eliminisanjem paralelnih procesa, ponavljanja postupaka i gubitaka usled dugotrajnih postupaka, ostvariće veće poverenje u upravu, povećati zadovoljstvo korisnika javnih usluga i time poboljšati efikasnost javne uprave upotrebom IKT-a*⁴⁷.

U *Radnoj veziji Strategije razvoja eUprave* "zamišljeno je da se elektronska razmena podataka vrši između državnih organa i građana (G4C), državnih organa i privrednih subjekata (G4B) i unutar samih državnih organa (G2G)"⁴⁸ i "**zaključuje se da postojeća praksa u kojoj su procesi na IKT infrastrukturi fragmentirani, ne može biti efikasna u smislu resursa, budući da paralelno održavanje manjih, ali neophodnih IKT resursa u različitim organima zahteva dodatne resurse**"⁴⁹.

43 *Izgradnja modernih i djelotvornih sistema inspekcije rada* (2012): Sarajevo, Međunarodna organizacija rada

44 *Radna vezija Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018.* (2015): Direkcija za elektronsku upravu

45 *Nacionalni okvir interoperabilnosti* (2013), Republika Srbija – Ministarstvo spoljne i unutrašnje trgovine <http://mtt.gov.rs/download/2/ostali%20akti/NOI%20Srbija2013.pdf>

46 *Radna vezija Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018.* (2015): Direkcija za elektronsku upravu: http://www.digitalnaagenda.gov.rs/aktuelnosti/preliminarna_Strategija_eUprava/

47 *Radna vezija Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018.* (2015): Direkcija za elektronsku upravu: http://www.digitalnaagenda.gov.rs/aktuelnosti/preliminarna_Strategija_eUprava/

48 *Radna vezija Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018.* (2015): Direkcija za elektronsku upravu http://www.digitalnaagenda.gov.rs/aktuelnosti/preliminarna_Strategija_eUprava/

49 *Radna vezija Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018.* (2015): Direkcija za elektronsku upravu http://www.digitalnaagenda.gov.rs/aktuelnosti/preliminarna_Strategija_eUprava/

Kao što je naznačeno u poglavlju Informacioni sistem za potrebe Inspektorata za rad, ISIR je zamišljen kao otvoreno rešenje, koje treba da bude projektovano tako da omogući lako proširenje u smislu dodavanja novih oblasti od interesa i poslovnih procesa, dodavanje novih scenarija rada, dodavanje novih rola na sistemu, dodavanje novih organizacija kao korisnika, dodavanja novih izvora podataka, dodavanje novih kanala i metoda pristupa sistemu. Dakle, ovako zamišljen ISIR je u skladu sa načelom otvorena rešenja *Strategije razvoja eUprave*, ali i sa drugim načelima u vezi sa tehnologijom, kao što su: *pristup zasnovan na modelu (Model Driven Approach MDA)*, *servisna orijentacija*, *podaci su vrednost koju treba deliti i bezbednost podataka* i dr.⁵⁰ ISIR će takođe omogućiti ostvarivanje *načela informacionog društva – dostupnost za sve i načela kulture – saradnja institucija javne uprave*, koje između ostalog podrazumeva definisanje i uspostavljanje jedinstvene platforme za ostvarivanje razmene informacija između organa (korišćenjem servisne magistrale državnih organa)⁵¹.

Informacioni sistem za potrebe Inspektorata za rad u potpunosti treba da bude usklađen sa *Nacionalnim okvirom interoperabilnosti (NOI) za Srbiju*⁵². Interoperabilnost predstavlja „*spособnost sistema informacionih i komunikacionih tehnologija (IKT) i poslovnih procesa koje podržavaju, da razmenjuju podatke i omoguće zajedničko korišćenje informacija i znanja*“⁵³, što znači da ISIR treba da bude zasnovan na otvorenim industrijskim standardima koji će omogućiti standardizovani razvoj komponenti, korišćenje najboljih praksi i integraciju sa eksternim sistemima. Pored toga, ISIR predstavljen u prvom poglavlju u potpunosti je u skladu sa osnovnim načelima NOI, kao što su bezbednost i privatnost, transparentnost, čuvanje informacija, otvorenost i mogućnost višestrukog korišćenja i nezavisnost od tehnologije i dobavljača⁵⁴.

Prema Nacionalnom okviru interoperabilnosti⁵⁵:

- *Značajan cilj za svaku državnu upravu je da omogući građanima lakši i brži pristup informacijama i uslugama organima državne uprave.*
- *Primena informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT) u vršenju poslova državne uprave usko je povezana sa unapređenjem efikasnosti i delotvornosti javnog sektora*⁵⁶.
- *Reforma i modernizacija državne uprave zasnovana na širokoj primeni informaciono- komunikacionih tehnologija (IKT) smatra se jednim od ključnih elemenata ukupne tranzicije Srbije ka savremenom informacionom društvu.*
- *Pružanje boljih javnih usluga prilagođenih potrebama građana i privrednih subjekata iziskuje nesmetan protok informacija na nivou čitave državne uprave.*
- *Interoperabilnost omogućava državnoj upravi da bolje upravlja svojim internim poslovima.*

50 *Radna vezija Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018.* (2015): Direkcija za elektronsku upravu http://www.digitalnaagenda.gov.rs/aktuelnosti/preliminarna_Strategija_eUprava/

51 *Radna vezija Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018.* (2015): Direkcija za elektronsku upravu http://www.digitalnaagenda.gov.rs/aktuelnosti/preliminarna_Strategija_eUprava/

52 Nacionalni okvir interoperabilnosti predstavlja dokument politike organa državne uprave kojim se definišu pravila i način korišćenja interoperabilnosti u Republici Srbiji. Za izradu Nacionalnog okvira interoperabilnosti uzeta su u obzir *Strategija razvoja informacionog društva u Republici Srbiji do 2020*, *Strategija razvoja elektronske uprave u Republici Srbiji za period od 2009 do 2013* i preporuke Evropske unije (Evropski okvir interoperabilnosti v2.0). *Evropska strategija interoperabilnosti (ESI)* ima za cilj da pruži smernice i prioritete aktivnosti koje su neophodne za unapređenje interakcije, razmene i saradnje među evropskim državnim upravama preko granica i među sektorima, za potrebe pružanja javnih usluga u Evropi. Svrha Evropskog okvira interoperabilnosti je: da promoviše i podržava pružanje javnih usluga u Evropi starajući se o interoperabilnosti na prekograničnom nivou i među različitim sektorima; da usmerava državne uprave u njihovom radu na pružanju javnih usluga Evrope privrednim subjektima i građanima i da nadopunjuje i povezuje različite Nacionalne okvire interoperabilnosti (NOI) na nivou Evrope.

53 *Nacionalni okvir interoperabilnosti (2013)*, Republika Srbija – Ministarstvo spoljne i unutrašnje trgovine <http://mtt.gov.rs/download/2/ostali%20akti/NOI%20Srbija2013.pdf>

54 *Nacionalni okvir interoperabilnosti (2013)*, Republika Srbija – Ministarstvo spoljne i unutrašnje trgovine <http://mtt.gov.rs/download/2/ostali%20akti/NOI%20Srbija2013.pdf>

55 *Nacionalni okvir interoperabilnosti (2013)*, Republika Srbija – Ministarstvo spoljne i unutrašnje trgovine <http://mtt.gov.rs/download/2/ostali%20akti/NOI%20Srbija2013.pdf>

56 IKT pomaže u menjanju zastarelog birokratskog modela u moderan i efikasan model u kome državni organi saraduju kako bi uspešnije ostvarivali svoje ciljeve (nudili bolje usluge, stvarali efikasnije i delotvornije interne postupke itd.)

Unapređenju efikasnosti i transparentnosti rada državnih organa doprineće ostvarenje ciljeva Nacionalnog okvira interoperabilnosti⁵⁷, koji se navode kao:

- olakšanje transformacije državne uprave usmerene ka instituciji u državnu upravu usmerenu na pružanje usluga, u kojoj će svi građani, privredni subjekti i nevladine organizacije (NVO) moći da komuniciraju sa upravom koristeći koncepciju jednošalterskog sistema;
- pomoć organima državne uprave da na lakši način sarađuju, koristeći za to elektronska sredstva komunikacije;
- omogućavanje da sistemi, znanja i iskustva koji se koriste u jednom delu organa državne uprave mogu ponovo da se koriste u drugom, čime se smanjuju troškovi javnog sektora na informacione tehnologije i poslovanje;
- unapređenje interoperabilnosti novih projekata informacionih tehnologija kroz koordinisanu primenu centralizovane infrastrukture, posredničkih softvera, zajedničkih osnovnih usluga i otvorenih standarda i
- omogućavanje autonomne izrade elemenata sistema za saradnju, u okviru načela semantičke, organizacione i tehničke interoperabilnosti.

Kao servisno orijentisano rešenje, ISIR će biti spreman za interoperabilnost sa ostalim sistemima i servisima sa agende strategije razvoja eUprave u Srbiji, kao i za priključivanje na Government Service Bus Republike Srbije (servisnu magistralu državnih organa).

5. Zašto i kome je potreban ISIR?

Treba naglasiti da poverljivost podataka nije, niti može da bude razlog za negaciju potrebe i organizovanja jedinstvenog informacionog sistema, budući da postoje tehnologije kojima se onemogućava dostupnost poverljivim podacima, a smisao informacionog sistema nije evidentiranje poverljivih podataka, nego evidentiranje prijave, poseta, ishoda pregleda odnosno inspeksijskog uvida i drugih informacija koje nemaju status tajnih ili zaštićenih. Takođe, upostavljanje informacionog sistema sprečava postojanje kanala i mogućnosti za koruptivne aktivnosti, za selekciju i arbitraran izbor pravnih lica koja će biti predmet inspeksijske posete. Ovome treba dodati da su pouzdani i stabilni informacioni sistemi istovremeno i važna poluga zaštite profesionalnog, etičkog i radnog integriteta samih inspektora od uticaja, kako od strane nadređenih u samoj službi, tako i od aktera izvan službe.

U demokratskom i otvorenom društvu odgovor na pitanje "Zašto i kome je potreban IS?", potrebno je proširiti i na druge aktere zainteresovane za pouzdano, objektivno i potpuno obaveštavanje javnosti o kvalitetu i učinkovitosti obavljanja javnih poslova. Javni interes društvene zajednice je da se profesionalni poslovi odvijaju u skladu sa postavljenim normama i standardima, i da način i kvalitet obavljenih poslova budu vidljivi.

57 Nacionalni okvir interoperabilnosti (2013), Republika Srbija – Ministarstvo spoljne i unutrašnje trgovine <http://mtt.gov.rs/download/2/ostali%20akti/NOI%20Srbija2013.pdf>

5.1. Rezime: Dobiti i koristi od uspostavljanja ISIR i sajta Inspektorata za rad

Tabelarni prikaz dobiti i koristi od uspostavljanja ISIR

Dobit/korist od uspostavljanja ISIR	Štete i negativne posledice koje se izbegavaju odnosno smanjuju uspostavljanjem ISIR	Obrazloženje dobiti i koristi
<p>Objedinjen i potpun skup informacija o ispunjavanju zakonom utvrđenih propisa (i prava) u oblasti radnih odnosa, dostupan ovlašćenim korisnicima.</p> <p>Uspostavljanje baze podataka o svim aktivnostima aktera u oblasti zaštite zakonom utvrđenih prava iz radnog odnosa.</p>	<p>Fragmentisanost rada i nepovezanost aktera.</p> <p>Veliki vremenski i materijalni troškovi zbog paralelizma i dupliranja aktivnosti i nepostojanja/neažurne baze podataka.</p> <p>Smanjena efikasnost i učinkovitost rada a time i stepena zaštite prava iz radnog odnosa.</p> <p>Smanjeni izgledi i mogućnosti nejednakog postupanja i selektivnog izbora subjekata nadzora.</p>	<p>Uspostavljanje institucionalno podržanog i efikasnog mehanizma za prevazlaženje fragmentisanih i nepovezanih aktivnosti različitih institucija uključenih u informacioni sistem i za nadzor nad sprovođenjem propisa u oblasti radnih odnosa.</p> <p>Povećanje efikasnosti, učinkovitosti i javne koristi od rada institucija uključenih u informacioni sistem.</p> <p>Bolja implementacija članova 5, 15, 18 i 43 Zakona o inspekcijskom nadzoru koji se odnose na saradnju između različitih institucija, prikupljanje podataka za vršenje inspekcijskog nadzora i evidencije o inspekcijskom nadzoru..</p> <p>Usklađivanje i povezivanje rada svih aktera sa javnim ovlašćenjima u oblasti zaštite radnih prava zaposlenih.</p> <p>Uspostavljena obaveza unosa svih propisanih podataka stvara okvir za potpun, pouzdan i transparentan pregled i uvid u sve aktivnosti inspektora rada i povezanih službi.</p>

Dobit/korist od uspostavljanja ISIR	Štete i negativne posledice koje se izbegavaju odnosno smanjuju uspostavljanjem ISIR	Obrazloženje dobiti i koristi
<p>Podizanje efikasnosti saradnje i umreženosti institucija uključenih u informacijski sistem i onemogućavanje kršenja radnih prava</p>	<p>Nepotpuna i nesistematska saradnja institucija u oblasti zaštite radnih prava</p>	<p>U Konvencijama 81. i 129 Međunarodne organizacije rada navedeno je da vlast mora preduzeti potrebne korake i odgovarajuće mere da omogući (a) efikasniju saradnju između službi inspekcije i ostalih vladinih službi i ustanova koje se bave pravima iz radnog odnosa, i (b) saradnju između funkcionera inspekcije rada, poslodavaca i radnika i/ili njihovih organizacija.</p> <p>Takođe, članom 30 Zakona o inspekcijama nadzoru predviđeno je da ako inspektor nađe da je nadzirani subjekat povredio zakon ili drugi propis čiju primenu nadzire druga inspekcija, dužan je da, prema svom znanju i iskustvu, o stanju koje je zatekao sastavi zapisnik, kojeg bez odlaganja prosleđuje inspekciji u čijem delokrugu je delatnost koju obavlja ili aktivnost koju vrši nadzirani subjekat, kao i drugom nadležnom organu i Koordinacionoj komisiji, radi preduzimanja radnji i mera iz delokruga te inspekcije, odnosno vršenja zajedničkog inspekcijanskog nadzora ili saradnje u obavljanju poslova.</p>
<p>Doprinos boljem ostvarivanju obaveza iz Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima i Evropske socijalne povelje</p>	<p>Nepotpuno (nedovoljno) uređeni uslovi za ostvarivanje obaveza preuzetih ratifikacijom Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima i Evropske socijalne povelje.</p>	<p>Poštovanje radnih prava i prava na socijalnu zaštitu, koja su direktno ugrožena u slučajevima neprijavljenog rada, propisani su članovima 6, 7, i 9. Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima koji se odnose na pravo na rad, na pravične i povoljne uslove rada i na socijalno osiguranje.</p> <p>Poštovanje odredbi iz članova 2, 3, 11, i 12 Evropske socijalne povelje, koji propisuju pravo na pravične uslove rada, pravo na bezbedne i zdrave uslove, pravo na zdravstvenu zaštitu i socijalno osiguranje. Ostvarivanje ovih prava i vrednosti značajno bi bilo poboljšano podizanjem efikasnosti, doslednosti i jednakosti u postupanju inspekcija rada, što se može efikasno kontrolisati dostupnim podacima i brzim pretragama u bazama podataka Informacionog sistema, nakon njegovog uspostavljanja.</p>

Dobit/korist od uspostavljanja ISIR	Štete i negativne posledice koje se izbegavaju odnosno smanjuju uspostavljanjem ISIR	Obrazloženje dobiti i koristi
<p>Informacioni sistem povećava stepen jednakog postupanja samih inspektora rada prilikom nadzora.</p>	<p>Kršenje Ustavne odredbe o pravu na rad u skladu sa zakonom (član 60): <i>"... Svako ima pravo na poštovanje dostojanstva svoje ličnosti na radu, bezbedne i zdrave uslove rada, potrebnu zaštitu na radu, ograničeno radno vreme, dnevni i nedeljni odmor, plaćeni godišnji odmor, pravičnu naknadu za rad."</i></p>	<p>Promovisanje i ostvarivanje jednakosti u postupanju stavlja sve privredne aktere u istovetnu situaciju u odnosu na kontrolu i posete inspektora rada, i postupanja ostalih aktera sa ovlašćenjima u zaštiti radnih prava.</p>
<p>ISIR će omogućiti analizu i procenu rizika</p>	<p>Inspektori trenutno nemaju na raspolaganju efikasan sistem za procenu rizika, što ima za posledicu neravnomerno raspoređen inspeksijski nadzor, kod određenih subjekata se odlazi više puta u kontrolu, dok kod drugih nadzor nikada nije izvršen. Posledica toga je nejednakost u postupanju i netransparentnost.</p>	<p>Uredbom o zajedničkim elementima procene rizika u inspeksijskom nadzoru predviđeno je da se procena rizika tehnički vrši korišćenjem softverskih alata i informacija i podataka iz funkcionalnog jedinstvenog informacionog sistema u cilju efikasnog vršenja inspeksijskog nadzora. U proceni rizika mogu se koristiti i: informacije i podaci iz dostupnih domaćih, inostranih i međunarodnih baza informacija i podataka, uključujući sisteme brzog obaveštavanja i uzbunjivanja; informacije i podaci dobijeni praćenjem i analizom stanja u oblasti inspeksijskog nadzora; informacije i podaci dobijeni od drugih inspekcija i drugih ovlašćenih organa i organizacija, uključujući ovlašćene međunarodne organizacije; procene rizika koju je sačinilo nadležno, odnosno ovlašćeno stručno telo, stručna grupa (stručni savet i dr.) ili organizacija, odnosno ovlašćeno stručno lice i njihova stručna i naučna mišljenja, nalazi i izveštaji; izveštaji o samoproveri ispunjenosti zahteva iz kontrolne liste i samoproceni rizika koje su sačinili i dostavili nadzirani subjekti; druge dostupne informacije i podaci.</p> <p>Procena rizika će značajno olakšati planiranje nadzora i učiniti ga transparentnijim.</p>

Dobit/korist od uspostavljanja ISIR	Štete i negativne posledice koje se izbegavaju odnosno smanjuju uspostavljanjem ISIR	Obrazloženje dobiti i koristi
<p>Suzbijanje arbitrarnosti izbora, selektivnosti kontrole prilikom izbora subjekata koji će biti predmet inspekcijskog uvida, kao i koruptivnih radnji prilikom pripremanja kontrole, postupka kontrole i pisanja izveštaja i utvrđivanja naknadnih radnji i postupaka.</p>	<p>Rizici od korupcije, proizvoljnosti, selektivnog izbora subjekata nadzora i provere su i veliki i nekontrolabilni u okolnostima u kojima nije jasno, precizno i obavezujuće definisana i utvrđena obaveza upisa svih relevantnih informacija, na način i putem postupaka i procedura koje su proverljive i dostupne za kontrolu.</p>	<p>Obaveza unošenja podataka o prijavi, pregledu, rezultatima pregleda i naloženim radnjama: (a) onemogućava da se kontrola vrši selektivno prema ličnim preferencijama inspektora rada ili naložima koje je dobio od drugih lica, dakle, bez uredno pripremljene i dostavljene prijave u skladu sa propisanim uslovima i (b) suzbija odnosno smanjuje prostor za arbitrarnost, selektivnost i korupciju u kontroli i obavljenim posetama i nadzorima.</p>
<p>Doprinos kvalitetu rada inspektora rada i jačanje savetodavne uloge inspekcije rada</p>	<p>Veliki broj građana percipira inspekciju rada kao instituciju koja isključivo vrši kontrolu i izriče sankcije</p>	<p>U Konvencijama 81. i 129. Međunarodne organizacije rada je navedeno da je zadatak inspekcija rada da daju informacije i savete poslodavcima i radnicima o najdelotvornijim načinima poštovanja zakonskih propisa.</p> <p>Takođe je propisano zakonom da inspektori rada poslodavcima, zaposlenima i njihovim predstavnicima i sindikatu daju obaveštenja i savete u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, kao i o merama čijom se primenom obezbeđuje izvršenje zakona na najefikasniji način.</p>
<p>Povećanje ugleda Inspektorata za rad i inspektora rada u javnosti (kod građana)</p>	<p>Nedovoljna upoznatost javnosti sa radom inspektora rada, nedovoljne i nesistematske informacije o aktivnostima i učincima inspektora rada</p>	<p>Spremnost za otvaranje prema javnosti i omogućavanje dostupnosti i uvida u podatke (Izveštaji o radu, dokumentacija dostupna na sajtu i sl.) kojima se može meriti efikasnost, profesionalnost i etičnost rada službe će nesumnjivo doprineti podizanju njenog ugleda među građanstvom.</p> <p>Kao što je već navedeno, neki dokumenti su već dostupni na podsajtu Inspektorata za rad www.inspektoratrada.minrzs.gov.rs kao što su Godišnji izveštaji o radu Inspektorata za rad, Instrukcija o postupanju inspektora rada prilikom vršenja inspekcijskog nadzora u oblasti radnih odnosa i bezbednosti i zdravlja na radu, Prijava početka rada na gradilištu od strane izvođača radova, kao i od strane investitora, Prijava povrede na radu i sl.</p>

Dobit/korist od uspostavljanja ISIR	Štete i negativne posledice koje se izbegavaju odnosno smanjuju uspostavljanjem ISIR	Obrazloženje dobiti i koristi
<p>Smanjenje novčanih i vremenskih troškova obavljanja poslova</p> <p>“Ušteda eliminisanjem paralelnih procesa, ponavljanja postupaka i gubitaka usled dugotrajnih postupaka”.</p>	<p>U fragmentisanom i informaciono nepovezanom i neusklađenom sistemu, troškovi rada u odnosu na ostvarene efekte su uvek viši od informaciono uređenih i usklađenih sistema.</p>	<p>Jedinstven informacioni sistem smanjuje novčane i vremenske troškove rada tako što: čini nepotrebnim paralelno prikupljanje podataka, omogućava brzu i pouzdanu razmenu podataka, značajno smanjuje vreme za pripremu i pisanje periodičnih izveštaja, smanjuje broj višestrukih dolazaka i provera na terenu.</p>
<p>Davanje brzih i detaljnih informacija o pregledanom i kontrolisanom subjektu</p>	<p>Neefikasnost u vremenu i nepostupanje zbog faktora vreme (dugog trajanja pripreme, slanja ili prijema odgovora) je veoma čest uzrok kršenja radnih prava zaposlenih.</p>	<p>Inspektor prilikom samog pregleda može da upoređuje podatke o kontrolisanom subjektu sa podacima iz drugih evidencija. Inspektor odmah nakon uvida/nadzora unosi informaciju da li prekršaj postoji ili ne postoji, unosi plan daljeg postupanja i o tome informiše ostale aktere.</p>
<p>Informacioni sistem doprinosi povećanju efikasnosti rada Inspektorata za rad, njegovih inspektora i ostalih zaposlenih</p>	<p>Zabrinutost u pogledu ograničene efikasnosti inspekcija rada u Srbiji iskazana je u Komitetu za ekonomska, socijalna i kulturna prava Ujedinjenih nacija prilikom razmatranja drugog periodičnog izveštaja Srbije o sprovođenju Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.</p>	<p>Uvođenje informacionog sistema bio bi važan korak u jačanju kapaciteta Inspektorata za rad, kao što je navedeno u Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije za 2014. godinu.</p>
<p>Efikasno praćenje ishoda podnetih prijava i dostupan uvid u status predmeta</p>	<p>Slaba i selektivna obaveštenost inspektora rada o ishodima podnetih prijava smanjuje učinkovitost njihovog rada, ali i motivaciju da unapređuju svoj rad i da ga čine efikasnijim.</p>	<p>Poboljšanje informisanosti samih inspektora o ishodima podnetih prijava (postupanje prekršajnih sudova, izveštaji poreskih organa i sl.) može da doprinese jačanju motivacije za rad službe, budući da postoje potvrde o pozitivnim učincima sopstvenog rada.</p>

I Radna vezija Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018. (2015): Direkcija za elektronsku upravu http://www.digitalnaagenda.gov.rs/aktuelnosti/preliminarna_Strategija_eUprava/

Dobit/korist od uspostavljanja ISIR	Štete i negativne posledice koje se izbegavaju odnosno smanjuju uspostavljanjem ISIR	Obrazloženje dobiti i koristi
<p>Efikasna priprema periodičnih (godišnjih, kvartalnih, itd.) izveštaja</p>	<p>Prikupljanje podataka, priprema i samo pisanje periodičnih izveštaja iziskuju puno radnog vremena za svakog pojedinačnog inspektora. Istovremeno, veliki utrošak vremena je potreban i za proveru tačnosti i pouzdanosti primljenih izveštaja.</p>	<p>Uređen informacioni sistem, kompjuterska oprema i skladištenje podataka značajno ubrzavaju pripremu periodičnih izveštaja i obezbeđuju visok stepen ažurnosti, pouzdanosti i proverljivosti.</p> <p>Informacioni sistem će davati mogućnost generisanja izveštaja, trendova i drugih informacija. ISIR može da pruži čitav niz izveštaja različitim korisnicima u skladu sa specifičnim zahtevima posla. Standardizovane izveštaje sistem može da kreira automatski i da ih u skladu sa definisanom dinamikom dostavlja korisnicima. Pored kreiranja i distribucije standardizovanih izveštaja, ISIR će obezbediti i analitičku infrastrukturu putem koje će korisnici, svako iz svog domena, moći da analiziraju informacije i na taj način svaku svoju poslovnu odluku sagledaju i unaprede (tzv. data driven decision making).</p>
<p>Efikasnija i učinkovitija saradnja sa drugim zainteresovanim akterima u oblasti suzbijanja neprijavljenog rada (sindikati, profesionalne organizacije i strukovna udruženja i druge organizacije civilnog društva)</p>		<p>Imajući u vidu da je uređenost radnih odnosa i zaštita zakonom utvrđenih prava iz radnog odnosa jedna od ključnih civilizacijskih tekovina demokratskih društava, da je predmet interesovanja i nadzora većeg broja međunarodnih organizacija, potpuno je razumljiv i opravdan interes koji za ovu temu pokazuju i druge društvene grupe, kao što su sindikati, profesionalna i strukovna udruženja i druge organizacije civilnog društva itd. Bolja saradnja sa ovim akterima može samo da doprinese unapređenju uslova rada i boljoj zaštiti radnih prava.</p>
<p>Lakše i objektivnije upoznavanje javnosti sa aktivnostima inspekcije rada.</p> <p>Promovisanje savetodavne uloge inspekcije rada.</p>	<p>Nedovoljna upoznatost javnosti sa uslovima, delokrugom i rezultatima rada inspektora rada.</p>	<p>Pokrenut podsajt Inspektorata za rad i izveštaji, trendovi i informacije koje će generisati informacioni sistem, a koje će biti prezentovane na internet stranici omogućiće zainteresovanim stranama i građanima da se bolje upoznaju sa aktivnostima i rezultatima rada inspektora.</p>

Dobit/korist od uspostavljanja ISIR	Štete i negativne posledice koje se izbegavaju odnosno smanjuju uspostavljanjem ISIR	Obrazloženje dobiti i koristi
Onemogućavanje antidatiranja ugovora o radu	Praksa antidatiranja ugovora je evidentirana kao čest način kršenja radnih prava i izbegavanja zakonom propisanih obaveza poslodavca.	Antidatiranje ugovora o radu je problem koji anketirani inspektori navode kao najčešću teškoću u svom radu. Budući da bi unošenjem podataka o poslodavcu i o angažovanom licu, inspektor rada automatizovano dobio povratnu informaciju iz Centralnog registra socijalnog osiguranja o statusu (prijavi) angažovanog lica, od APR-a o broju zaposlenih lica itd, mogućnosti za antidatiranje bi bili svedeni na minimum, tj. inspektori bi automatski mogli da provere da li je radnik prijavljen ili je ugovor antidatiran. ¹¹
Bolja saradnja poslodavaca i ovlašćenih lica sa inspektorima rada		<p>Uspostavljanje interaktivne internet stranice Inspektorata za rad i jedinstvenog informacionog sistema omogućilo bi bolju komunikaciju inspekcije sa poslodavcima, zaposlenima i širom javnošću. Članom 47. Zakona o inspekcijском nadzoru predviđeno je da inspekcije na svojim internet stranicama objavljuju izveštaje o radu. Pored toga bilo bi korisno da se učine dostupnim različite smernice i uputstva namenjena poslodavcima, zaposlenima i drugim korisnicima usluga inspekcije rada.</p> <p>Kao što je već navedeno, neki dokumenti su već dostupni na podsajtu Inspektorata za rad: Godišnji izveštaji o radu Inspektorata za rad, informacije o izvršenim pojačanim inspekcijским nadzorima, Instrukcija o postupanju inspektora rada prilikom vršenja inspekcijskog nadzora u oblasti radnih odnosa i bezbednosti i zdravlja na radu, Prijava početka rada na gradilištu od strane izvođača radova, kao i od strane investitora, Prijava povrede na radu, postupanje, Smernice za bezbedan i zdrav rad na otvorenom na visokim temperaturama i sl.</p>

¹¹ U vezi stava da bi ISIR onemogućio antidatiranje ugovora o radu, iz Inspektorata za rad smo dobili sledeći komentar: Antidatiranje ugovora o radu je problem koji se jedino može rešiti izmenom zakona koji ostavlja poslodavcu rok od 3 dana od zaključenja ugovora da podnese prijavu na obavezno socijalno osiguranje, odnosno propisivanjem obaveze registracije zaključenog ugovora o radu kod nadležnog organa., tako da na antidatiranje ugovora o radu nema uticaja mogućnost provere o statusu prijave na obavezno socijalno osiguranje u Centralnom registru obaveznog socijalnog osiguranja. Napominjemo, da i sada inspektori rada imaju mogućnost provere statusa prijave na obavezno socijalno osiguranje u Centralnom registru obaveznog socijalnog osiguranja, ali samo iz kancelarije, dok je ova provera na terenu, tokom nadzora, nemoguća, s obzirom da inspektori rada nemaju lap topove, niti pristup internetu na terenu.

Dobit/korist od uspostavljanja ISIR	Štete i negativne posledice koje se izbegavaju odnosno smanjuju uspostavljanjem ISIR	Obrazloženje dobiti i koristi
Podaci u ISIR omogućiće raspoređivanje nadzora inspektora rada prema proceni rizika	Selektivan izbor subjekata nadzora	Grupisanje subjekata nadzora na manje rizične, rizične i visoko rizične i na osnovu toga određivanje rasporeda nadzora, omogućiće jednakost u postupanju i onemogućiti selektivnost izbora. Takođe, će povećati efikasnost i učinkovitost rada inspektora.
ISIR će pružiti infrastrukturu za optimalno sprovođenje poslovnih procesa i rezultirajućih aktivnosti. U okviru ISIR biće moguće implementirati logičan tok poslovnih procesa kakav već i postoji u poslovnoj praksi Inspektorata za rad, uz povećan stepen automatizacije i kontrole.	Nepostojanje razvijenih mehanizama za sprovođenje, tačnost, efikasnost, kontrolu i reviziju poslovnih procesa, kao ni utvrđen sistem automatizacije i sistem kontrole poslovnih procesa, što značajno otežava rad inspektora.	Zamisao informacionog sistema Inspektorata za rad (ISIR) jeste da omogućí svim učesnicima u relevantnim inspeksijskim procesima (ljudi, institucije) infrastrukturu za optimalno sprovođenje poslovnih procesa i rezultirajućih aktivnosti i na ovaj način obezbedi mehanizme za sprovođenje, tačnost, efikasnost, kontrolu i reviziju svih obuhvaćenih poslovnih procesa, a u isto vreme stvori i okvir za poslovno, funkcionalno i sistemsko unapređenje aktivnosti u domenu delovanja Inspektorata za rad i drugih zainteresovanih strana.
Sistem notifikacija kao jedna od karakteristika ISIR značajno će unaprediti i olakšati rad inspektora.		Ukoliko se inspeksijski slučaj nalazi u određenom statusu duže od definisanog perioda, ili se definisane očekivane aktivnosti ne dešavaju, sistem će kreirati notifikaciju za inspektora, grupu inspektora i/ili njegovog nadređenog. Pored ovoga, kroz sistem notifikacija inspektori će dobijati podsetnik o dolazećoj aktivnosti, ili informaciju o novom događaju proisteklom iz eksternog sistema, kakav je na primer završen slučaj u prekršajnom sudu vezan za konkretan inspeksijski slučaj.
Baza znanja, koja će omogućiti sistemsko prenošenje znanja i iskustva biće sastavni deo ISIR.		Sastavni deo ISIR je i baza znanja, koja je na raspolaganju svim korisnicima aplikacija. Korišćenjem baze znanja i pronalaženjem odgovarajućeg članka, korisnik će biti u mogućnosti da efikasnije savlada situaciju u kojoj se našao prvi put, ili mu predstavlja problem u radu. Baza znanja sastoji se od članaka koju korisnici sistema treba da unose i ažuriraju. Baza znanja značajno će olakšati obuku i rad novozaposlenih inspektora i inspektora sa manje radnog iskustva.

Dobit/korist od uspostavljanja ISIR	Štete i negativne posledice koje se izbegavaju odnosno smanjuju uspostavljanjem ISIR	Obrazloženje dobiti i koristi
<p>Podizanje efikasnosti rada drugih povezanih službi/ institucija uključenih u informacioni sistem</p>		<p>Automatizovano prosljeđivanje informacije o neprijavljenom radu, odnosno drugim prekršajima iz radnog odnosa koje utvrdi inspektor rada, obavezuje druge povezane institucije na postupanje.</p>
<p>Rad inspektora rada će učiniti efikasnijim i značajno olakšati i podsistem za pretragu, sistem kontrolnih listi, mogućnost segmenatacije, kreiranje listi za inspekcijski nadzor, organizovanje i praćenje kampanja i korišćenje šablona za automatizovano kreiranje dokumenata, što će sve biti omogućeno i olakšano uspostavljanjem ISIR.</p>	<p>Nepostojanje ISIR-a značajno otežava rad inspektora i zahteva izdvajanje značajnog vremena i drugih resursa za pripremu nadzora, prikupljanje dokumentacije, izradu izveštaja i druge prpratne aktivnosti.</p>	<p>Kroz sistem za pretragu u okviru ISIR, korisnici će biti u mogućnosti da dođu do informacija neophodnih za tok poslovnog procesa. Deo informacija može se nalaziti u ISIR bazama podataka, a pre svega one koje su proizvod ranijeg rada na sistemu zaposlenih. Drugi deo informacija nalazi se u eksternim izvorima podataka i sistem za pretragu ove podatke obezbediće kroz upite ka njima.</p> <p>Checklist podsistem (sistem kontrolnih listi) omogućiće da inspektor kroz svaku fazu i prateće aktivnosti prolazi sistematizovano, u skladu sa najboljom praksom i optimalnim tokom procesa. Na ovaj način inspektor će poslovni proces u kome se nalazi obavljati kroz tačno definisani tok.</p> <p>Segmenatacija će omogućiti kreiranje listi firmi za kampanjski inspekcijski nadzor, a firme iz liste mogu biti i automatski dodeljene inspektorima u formi inspekcijskog slučaja, a prema teritorijalnoj organizaciji, veštini, ili na osnovu nekog drugog kriterijuma.</p> <p>U okviru ISIR biće moguće definisati šablone za različite tipove dokumenata i drugih formi koji će se koristiti u radu Inspektorata. Neki od primera ovakvih šablona su: email obaveštenje o izvršenom nadzoru, dokument prekršajne prijave, SMS obaveštenje da je inspekcijski slučaj predugo u određenoj fazi itd.</p> <p>Kroz korišćenje i automatizovanu distribuciju ovako definisanih dokumenata, inspektorima će se znatno smanjiti administrativni deo radnog vremena, pa će biti u mogućnosti da bolje planiraju i realizuju sam nadzor.</p>

Dobit/korist od uspostavljanja ISIR	Štete i negativne posledice koje se izbegavaju odnosno smanjuju uspostavljanjem ISIR	Obrazloženje dobiti i koristi
<p>ISIR će omogućiti građanima i zainteresovanoj javnosti da putem podsajta/portala Inspektorata za rad izvrše prijavu, proveru podnete prijave i njenog statusa i da dobiju podatke u formi izveštaja i dinamičkih grafikona</p>	<p>Građani nemaju mogućnost prijave putem portala Inspektorata za rad i ne mogu da dobiju povratnu informaciju o njenom statusu</p>	<p>Portal IR u budućnosti treba da postane i mesto dvosmerne interakcije između zainteresovane javnosti i Inspektorata, kroz modul za interakciju sa ISIR. Na ovaj način eksterni portal IR postaje još jedan kanal pristupa informacijama i poslovnim procesima ISIR. Osnovne dodatne funkcionalnosti ovakvog modula treba da budu: podsistem za prijave, podsistem za kontrolu toka poslovnog procesa i analitički podsistem.</p> <p>Podsistem za prijave treba da omogućí zainteresovanoj javnosti da izvrši prijavu iz domena rada Inspektorata za rad. Putem podnesene prijave sa portala, u okviru ISIR kreirala bi se inspeksijska aktivnost u skladu sa poslovnom nadležnosti i teritorijalnom organizacijom Inspektorata. Ove prijave mogu biti automatski dodeljene pojedinom inspektoratu, ili ih nakon provere može dodeliti ili odbaciti odgovorni načelnik u Inspektoratu.</p> <p>Podsistem za kontrolu toka poslovnog procesa treba da omogućí zainteresovanoj javnosti da izvrši proveru podnete prijave, započete inspeksijske aktivnosti, statusa inspeksijske aktivnosti i slično. Putem podnesenog zahteva sa javnog portala, ISIR treba da vrati relevantnu traženu informaciju putem portala.</p> <p>Analitički podsistem treba zainteresovanoj javnosti da omogućí da dobije podatke u formi izveštaja i dinamičkih grafikona (dashboard), a na osnovu upita sa portala u analitičko-izveštajni modul ISIR.</p>
<p>ISIR će omogućiti ostvarivanje načela Nacionalnog okvira interoperabilnosti</p>		<p>ISIR je u potpunosti u skladu sa osnovnim načelima NOI, kao što su bezbednost i privatnost, transparentnost, čuvanje informacija, otvorenost i mogućnost višestrukog korišćenja i nezavisnost od tehnologije i dobavljača^{III}.</p>

III Nacionalni okvir interoperabilnosti (2013), Republika Srbija – Ministarstvo spoljne i unutrašnje trgovine <http://mtt.gov.rs/download/2/ostali%20akti/NOI%20Srbija2013.pdf>

Dobit/korist od uspostavljanja ISIR	Štete i negativne posledice koje se izbegavaju odnosno smanjuju uspostavljanjem ISIR	Obrazloženje dobiti i koristi
ISIR će omogućiti ostvarivanje ciljeva i načela Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018 Nacionalnog okvira interoperabilnosti		<p>ISIR će omogućiti ostvarenje ciljeva Strategije razvoja eUprave: "povećanje zadovoljstva korisnika javnim uslugama, smanjenje tereta administracije za privredne subjekte i građane, povećanje efikasnosti javne uprave upotrebom informaciono-komunikacionih tehnologija, nacionalnu i prekograničnu interoperabilnost (posebno sa zemljama EU), koordinisano upravljanje razvojem eUprave uz uspostavljanje institucionalnog i zaokruživanje pravnog okvira, povećanje transparentnosti i odgovornosti rada, jačanje participacije građana u demokratskom odlučivanju, uz poštovanje rodne ravnopravnosti, zaštitu privatnosti podataka o ličnosti i visok nivo bezbednosti, podršku i promovisanje napredne, održive, sveobuhvatne i korisnički orijentisane elektronske uprave koja će biti podrška uspostavljanju ekonomije bazirane na znanju".^{IV}</p> <p>ISIR je u skladu sa načelom otvorena rešenja ali i sa drugim načelima u vezi sa tehnologijom, kao što su: pristup zasnovan na modelu (Model Driven Approach MDA), servisna orijentacija, podaci su vrednost koju treba deliti i bezbednost podataka, načela informacionog društva – dostupnost za sve i načela kulture – saradnja institucija javne uprave, i dr.^V</p>
Povezivanje IS Inspektorata za rad i drugih inspekcija i institucija smanjiće troškove njihovog održavanja.	Prema Radnoj veziji Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018 "postojeća praksa u kojoj su procesi na IKT infrastrukturi fragmentirani, ne može biti efikasna u smislu resursa, budući da paralelno održavanje manjih, ali neophodnih IKT resursa u različitim organima zahteva dodatne resurse".	"Trenutno je upravljanje IKT resursima prepušteno pojedinačnim državnim organima i u nekim slučajevima Upravi za zajedničke poslove republičkih organa. Ne postoji odgovarajuća podrška pri realizaciji projekata, a ni kasnije za njihovo održavanje. U tom smislu, u poslovnim procesima uprave potrebno je izvršiti velike promene". ^{VI}

IV Radna vezija Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018. (2015): Direkcija za elektronsku upravu: http://www.digitalnaagenda.gov.rs/aktuelnosti/preliminarna_Strategija_eUprava/

V Radna vezija Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018. (2015): Direkcija za elektronsku upravu http://www.digitalnaagenda.gov.rs/aktuelnosti/preliminarna_Strategija_eUprava/

VI Radna vezija Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018. (2015): Direkcija za elektronsku upravu http://www.digitalnaagenda.gov.rs/aktuelnosti/preliminarna_Strategija_eUprava/

Reforma inspekcijskog nadzora – preduzeti i najavljeni koraci

Donošenjem Zakona o inspekcijskom nadzoru započeta je dugo najavljivana reforma inspekcijskog nadzora. Ovim Zakonom predviđeno je formiranje Koordinacione komisije za usklađivanje, odnosno koordinaciju inspekcijskog nadzora i uspostavljanje jedinstvenog informacionog sistema E-inspektor.

1. Zakon o inspekcijskom nadzoru i podzakonski propisi

Zakon o inspekcijskom nadzoru usvojen je 15. aprila 2015. godine i stupio je na snagu 29. aprila, a primenjuje se istekom roka od 12 meseci od dana stupanja na snagu, odnosno od 30. aprila 2016. godine, osim odredaba kojima se uređuju neregistrovani subjekti i postupanje prema neregistrovanim subjektima, koje se primenjuju istekom roka od tri meseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, odnosno od 30. jula 2015. godine, kao i odredaba, koje se odnose na postupanje inspekcije u pogledu delatnosti ili aktivnosti nadziranog subjekta koja je u delokrugu druge inspekcije i iste se primenjuju istekom roka od pet meseci od dana stupanja na snagu navedenog zakona, odnosno od 30. septembra 2015. godine⁵⁸. Ovim Zakonom se, između ostalog, uređuje metodologija postupanja u inspekcijskom nadzoru, ovlašćenja i obaveze učesnika u inspekcijskom nadzoru, koordinacija rada inspekcija i bolje korišćenje resursa inspekcija.

U septembru 2015. godine usvojeni su podzakonski propisi koji proizilaze iz Zakona o inspekcijskom nadzoru: *Uredba o izgledu obrasca i načinu vođenja evidencije o inspekcijskom nadzoru*⁵⁹, *Uredba o zajedničkim elementima procene rizika u inspekcijskom nadzoru*⁶⁰, *Pravilnik o programu i načinu sprovođenja ispita za inspektore*, *Pravilnik o opštem obrascu zapisnika o inspekcijskom nadzoru* i *Pravilnik o izgledu obrasca službene legitimacije inspektora*. Pored navedenih podzakonskih akata usvojena su i sledeća dokumenta: *Stručno-metodološka objašnjenja za koordinaciju i vršenje inspekcijskog nadzora u upravnim okruzima i jedinicama lokalne samouprave*, *Metodološka objašnjenja za neregistrovane subjekte*, *Metodološka objašnjenja za pripremu kontrolnih lista* i *Metodološka objašnjenja za inspekcijski uviđaj u stambenom prostoru*.

2. Koordinaciona komisija

Koordinacija inspekcijskog nadzora vrši se putem Koordinacione komisije, koja je u julu 2015. godine osnovana Odlukom o obrazovanju Koordinacione komisije⁶¹. Poslovi Koordinacione komisije su, između ostalog, praćenje dosti-

58 Zakon o inspekcijskom nadzoru, "Službeni glasnik RS", br. 36/15

59 Ovom uredbom propisuje se izgled obrasca i način vođenja evidencije o inspekcijskom nadzoru.

60 Ovom uredbom propisuju se zajednički elementi procene rizika u inspekcijskom nadzoru. Vršiti se tako što inspekcija u praćenju i analizi stanja u oblasti inspekcijskog nadzora koja je u njenom delokrugu identifikuje rizike po zakonom i drugim propisom zaštićena dobra, prava i interese, koji mogu nastati iz poslovanja ili postupanja nadziranog subjekta i, prema odgovarajućim kriterijumima, procenjuje težinu štetnih posledica i verovatnoću njihovog nastanka, tako da se dobije procenjeni stepen rizika

61 Odluka o obrazovanju Koordinacione komisije "Službeni glasnik RS", broj 66

gnutog nivoa koordinacije inspekcija, iniciranje mera, utvrđivanje smernica i davanje uputstava u cilju unapređenja koordinacije inspekcija i delotvornosti inspeksijskog nadzora, i praćenje njihove realizacije, a naročito za usklađivanje planova njihovog rada, razmenu informacija u vršenju inspeksijskog nadzora, za unapređenje inspeksijskog nadzora na osnovu informacija iz godišnjeg izveštaja o radu inspekcija i za razvoj jedinstvenog informacionog sistema (E-inspektor) u cilju efikasnog vršenja inspeksijskog nadzora. Koordinaciona komisija, takođe, zazuzima stavove u cilju ujednačavanja inspeksijske prakse, daje inicijative za finansiranje, tehničku opremljenost i obuke inspektora, daje mišljenje na inspeksijske propise, kontrolne liste i druge relevantne dokumente i pruža obaveštenja o nadležnostima inspekcija⁶². Rad i aktivnosti Koordinacione komisije mogu se pratiti na adresi <http://www.inspektor.gov.rs>.

Koordinaciona komisija se sastoji od: Odbora za koordinaciju inspeksijskog nadzora, koga čine rukovodioci u inspekcijama⁶³ i Saveta, koga čine ministri⁶⁴. Savet odobrava važnije odluke Odbora: mišljenja na planove inspekcija, smernice i uputstva, inicijative za unapređenje rada inspekcija. Zakonom o inspeksijskom nadzoru u članu 12. stav 7. propisano je da se u okviru Koordinacione komisije obrazuju radne grupe i stručni timovi za određenu oblast, odnosno određena pitanja inspeksijskog nadzora. Radnom grupom, odnosno stručnim timom rukovodi član Koordinacione komisije, a u radu radne grupe, odnosno stručnog tima mogu učestvovati predstavnici inspekcija koje nemaju članove u sastavu Koordinacione komisije, imalaca javnih ovlašćenja, udruženja, komora i drugih asocijacija, naučnih i obrazovnih ustanova, kao i drugih organizacija čiji je rad povezan sa sistemom i poslovima inspeksijskog nadzora. Oformljene su Radna grupa za suzbijanje nedozvoljene trgovine, Radna grupa za bezbednost objekata, Radna grupa za hranu, Radna grupa za javno zdravlje, Radna grupa za zaštitu prirodnih resursa, Radna grupa za ugostiteljstvo, Radna grupa za unutrašnji nadzor, Stručni tim za suzbijanje neformalnog rada („rada na crno“) i Stručni tim za prevoz putnika i robe u drumskom, vodnom i železničkom saobraćaju. Sastav radnih grupa i stručnih timova Koordinacione komisije može se videti na internet stranici Koordinacione komisije.

Ostaje da se vidi da li će Koordinaciona komisija na pravi način i uspešno ostvariti svoju funkciju s obzirom da je Poslovníkom o radu Koordinacione komisije predviđeno da Savet, čije članove čine ministri, obavlja poslove odobranja, razmatranja i odlučivanja o mišljenjima, smernicama, uputstvima i inicijativama Odbora za koordinaciju inspeksijskog nadzora⁶⁵.

3. Jedinstveni informacioni sistem za inspektore – E-inspektor

Uspostavljanje jedinstvenog informacionog sistema za inspektore predviđeno je Zakonom o inspeksijskom nadzoru. Prema članu 46 ovog Zakona *inspektor je dužan da u svom radu koristi funkcionalni jedinstveni informacioni sistem*. Za uspostavljanje jedinstvenog informacionog sistema obezbeđena su budžetska sredstva u iznosu od 221 miliona RSD⁶⁶ i zadužena je Direkcija za elektronsku upravu, organ u sastavu Ministarstva za državnu upravu i lokalnu samoupravu. Projekat E-inspektor podeljen je u tri faze i sprovodi se uz podršku USAID Programa za bolje uslove poslovanja (USAID BEP). Prvu fazu projekta predstavlja analiza poslovnih procesa inspekcija i u martu 2016. godine biće izrađen

62 <http://www.inspektor.gov.rs/#/o-nama>

63 Odbor Koordinacione komisije (operativni nivo) ima 15 članova: predsednik (dr Kori Udovički, ministarka državne uprave), zamenik (Željko Ožegović, državni sekretar) i 13 članova, koji imaju zamenike.

64 Savet (politički nivo) ima 12 članova: predsednik (dr Kori Udovički, ministarka državne uprave), zamenik (Dušan Vujović, ministar finansija) i 10 članova (ministri).

65 Prema Poslovníku o radu Koordinacione komisije, Savetu Koordinacione komisije se dostavlja na odobrenje, odnosno razmatranje i odlučivanje: (1) dato mišljenje Odbora za koordinaciju inspeksijskog nadzora na predlog plana inspeksijskog nadzora, koga Koordinacionoj komisiji dostavlja inspekcija; (2) utvrđene smernice i dato uputstvo Odbora za koordinaciju inspeksijskog nadzora koji se odnose na usklađivanje planova inspeksijskog nadzora i rada inspekcija i na unapređenje inspeksijskog nadzora na osnovu informacija iz godišnjeg izveštaja o radu inspekcija; (3) inicijativu Odbora za koordinaciju inspeksijskog nadzora nadležnim organima, koja se odnosi na finansiranje, tehničku opremljenost i programe obuka i drugih oblika stručnog usavršavanja inspektora; (4) pitanje od značaja za inspeksijski nadzor koje se tiče više inspekcija, a koje je predmet razmatranja od strane Odbora za koordinaciju inspeksijskog nadzora i povodom koga Odbor za koordinaciju inspeksijskog nadzora zahteva da Savet Koordinacione komisije zauzme prethodni ili naknadni stav.

66 Akcioni plan za primenu Zakona o inspeksijskom nadzoru i reformu inspeksijskog nadzora u Republici Srbiji

dokument - Specifikacija za razvoj softvera. Nakon toga sledi druga faza, pilot projekat razvoja softvera, tj. zajedničke informacione platforme i modula za pojedinačne inspekcije na republičkom nivou. Pilot projekat obuhvatiće 4 inspekcije: inspekciju rada, poresku ili sanitarnu ili turističku inspekciju, tržišnu inspekciju i upravnu inspekciju. Prema Akcionom planu za primenu Zakona o inspekcijском nadzoru i reformu inspekcijског nadzora u Republici Srbiji, treća faza će se sprovesti od jula 2017. do jula 2018. godine. U trećoj fazi biće razvijeni moduli za sve inspekcije koje će biti povezane sa zajedničkom informacionom platformom. Jedinstven informacioni sistem E-inspektor imaće otvorenu mogućnost za povezivanje sa drugim institucijama čiji rad je od značaja za rad inspekcija.

Predlog izmena propisa neophodnih za uspostavljanje Informacionog sistema za potrebe Inspektorata za rad

Nataša Nikolić

1. Uvod

U svetlu usvajanja Zakona o inspeksijskom nadzoru⁶⁷, ali i prethodnih nalaza do kojih je Fondacija "Centar za demokratiju" došla baveći se problemima rada na crno i reforme inspeksijskog nadzora, u okviru predloga praktične politike *Srbija bez rada na crno – unapređenje uloge inspekcije rada u suzbijanju neformalne zaposlenosti*⁶⁸ i istraživanja *Građani za reformu Inspekcija*⁶⁹, zajednički zaključak je da je deo rešenja koje bi doprinelo smanjenju rada na crno uspostavljanje informacionog sistema Inspektorata za rad (u daljem tekstu ISIR). Uspostavljanje ISIR bi omogućilo da Inspektorat za rad elektronski razmenjuje informacije sa drugim institucijama, tj. sa Centralnim registrom obaveznog socijalnog osiguranja, prekršajnim sudovima, drugim inspekcijama i organima koji obavljaju inspeksijske poslove (pre svega se misli na Tržišnu inspekciju i Poresku upravu), Ministarstvom unutrašnjih poslova i Agencijom za privredne registre.

Do sada je bilo reči o tehničkim mogućnostima za uspostavljanje ovakvog sistema i njegovoj nameni, ali preduslov za uspostavljanje ovako zamišljenog informacionog sistema je i postojanje pravnog osnova u zakonima i podzakonskim propisima. Stoga je bilo neophodno izvršiti analizu postojećih propisa koji daju mogućnost za uvođenje ISIR-a u naše zakonodavstvo, ali i projektovati eventualne izmene koje su potrebne da bi njegovo funkcionisanje bilo pravno valjano.

Prema Strategiji razvoja elektronske uprave u Republici Srbiji za period od 2009. do 2013. godine, ali i *Radnoj veziji Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018.*, koja u trenutku pisanja ove analize nije još usvojena, da bi različiti državni organi mogli da pristupaju službenim evidencijama drugih državnih organa, *„treba uspostaviti Centralni sistem za pristup službenim evidencijama koji će sa jedne strane biti povezan sa informacionim sistemima u kojima se vode pojedine službene evidencije, a sa druge strane povezan sa organima kojima je potreban uvid u službene evidencije. Centralni sistem će obezbediti jedinstven korisnički interfejs za uvid u službene evidencije, kao i aplikativni interfejs za povezivanja sa informacionim sistemima organa kojima je potreban uvid... Pored uspostavljanja Centralnog sistema za pristup službenim evidencijama, potrebna je i modernizacija pojedinih službenih evidencija, kao i promena propisa koji u pojedinim postupcima zahtevaju pribavljanje i podnošenje potvrda o podacima iz službenih evidencija.“*⁷⁰

Oslanjajući se na planove Vlade RS u razvoju elektronske uprave, možemo reći da su sve analize, sadržane u ovoj publikaciji, u skladu sa predviđenim aktivnostima države u oblasti uspostavljanja elektronske uprave.

67 "Sl. glasnik RS", br. 36/2015

68 Vujović M., Savić M., Petovar K (2014): *Srbija bez rada na crno - Unapređenje uloge inspekcije rada u suzbijanju neformalne zaposlenosti*, Beograd, Fondacija Centar za demokratiju i Vujović M., Savić M., Petovar K (2014): *Efikasnija uloga inspekcija rada u suzbijanju rada na crno*, Beograd, Fondacija Centar za demokratiju

69 Milosavljević B., Nikolić N. (2014): *Građani za reformu inspekcija*, Beograd, Fondacija Centar za demokratiju

70 *Strategija razvoja elektronske uprave u Republici Srbiji za period od 2009. do 2013. godine*, "Sl. glasnik RS", br. 83/2009 i 5/2010

2. Uspostavljanje Informacionog sistema Inspektorata za rad (ISIR)

Vršenje inspeksijskog nadzora uređeno je Zakonom o inspeksijskom nadzoru⁷¹. Pomenuti zakon je polazni akt u kojem treba tražiti osnov za uspostavljanje informacionog sistema.

S druge strane, nadležnosti inspekcije rada uređene su Zakonom o radu⁷², članovima 268 – 272a. Kako postoji potreba da se posebni zakoni, kojima je do sada bilo predviđeno vršenje inspeksijskog nadzora pojedinih inspekcija izmene i usklade sa Zakonom o inspeksijskom nadzoru, to je i prilika da se pristupi potrebnim izmenama Zakona o radu u delu koji uređuje nadzor, tačnije glava XXI Zakona, a koje će biti osnov za postojanje ISIR.

Dva su načina na koja bi se mogao predvideti zakonski osnov u Zakonu o radu za uspostavljanje ISIR. Prvi bi bio dodavanjem novog člana 268c koji se nadovezuje na prethodno pominjane nadležnosti inspekcije rada, kojim će biti predviđeno postojanje ISIR, a koji će biti jedan od instrumenata za vršenje nadzora i delovanje inspekcije rada. Drugi način bi bio dodavanje nove glave XXIIb u ZoR posle zakonskog regulisanja saradnje sa Centralnim registrom obaveznog socijalnog osiguranja, i u okviru nje dodavanjem člana 272b, 272c, itd.

Ovo drugo rešenje je izvesnije i celishodnije, a i s obzirom na važnost zakonskog regulisanja uspostavljanja informacionog sistema logično je da celo jedno poglavlje Zakona o radu bude posvećeno informacionom sistemu Inspektorata za rad.

2.1. Obezbeđivanje uslova za uvođenje podsistema prijave

Imajući u vidu analizu tehničkih mogućnosti za uspostavljanje ISIR i njegovu namenu koja predviđa uvođenje podsistema za prijave, potrebno je stvoriti zakonske osnove za uvođenje podsistema za prijave. Zamišljeno je da građani putem podsajta Inspektorata za rad, uspostavljenog u aprilu 2015. godine, izvrše prijavu kršenja propisa čiju primenu kontroliše Inspektorat za rad. Shodno načinu na koji se pokreće postupak inspeksijskog nadzora, a koji je regulisan članom 18. Zakona o inspeksijskom nadzoru, namera nam je da predložimo da se izmeni član 18. tako što će se dopuniti stavom koji predviđa mogućnost uspostavljanja elektronske prijave građana putem koje bi se obraćali nadležnoj inspekciji. Ovim putem bi bio olakšan način podnošenja predstavi građana koje imaju dejstvo inicijative za pokretanje postupka.

2.2. Obezbeđivanje uslova za razmenu informacija između Inspektorata za rad i Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja putem ISIR-a

Na osnovu člana 2 stav 1. Zakona o Centralnom registru obaveznog socijalnog osiguranja⁷³ i člana 268a i 272a Zakona o radu, Centralni registar i Ministarstvo za rad, zapošljavanje, socijalna i boračka pitanja su potpisali sporazum kojim su uredili međusobnu saradnju u vezi sa isporukom, korišćenjem i zaštitom podataka registrovanih i evidentiranih u Jedinstvenoj bazi Centralnog registra, koja se vodi u skladu sa Zakonom.

Ova tendencija zakonodavca može se podkrepiti i idejom o uspostavljanju Informacionog sistema tako što će se elektronskim povezivanjem informacionog sistema Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja i ISIR-a, u ovom slučaju inspekciji rada biti dostupnije sve informacije koje već postoje u informacionom sistemu Centralnog registra. Neophodno je ovom prilikom omogućiti očuvanje poverljivosti podataka, očuvanje integriteta podataka i raspoloživosti podataka, pa se posebna pažnja mora voditi o poštovanju zakona kojim se štiti poverljivost podataka o ličnosti - Zakona o zaštiti podataka o ličnosti.⁷⁴

71 "Sl. glasnik RS", br. 36/2015, Zakon o inspeksijskom nadzoru je stupio na snagu 29. aprila 2015. godine, odnosno neke njegove odredbe stupaju na snagu istekom roka od godinu dana od dana objavljivanja, dok pojedine odredbe koje se odnose na neregistrovane subjekte i postupanje prema njima, počinju da se primenjuju u roku od 3 meseca od dana objavljivanja zakona odnosno od 30. jula 2015. godine.,

72 "Sl. glasnik RS", br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013 i 75/2014

73 "Sl. glasnik RS", br. 30/10 i 116/2014

74 "Sl. glasnik RS", br. 97/2008, 104/2009 - dr. zakon, 68/2012 - odluka US i 107/2012

Da bi ideja o elektronskom povezivanju informacija iz Centralnog registra i ISIR bila i zakonski moguća, tj. da bi postojali zakonom predviđeni uslovi za ovakvu razmenu informacija, potrebno je pristupiti izmenama Zakona o radu i Zakona o Centralnom registru obaveznog socijalnog osiguranja.

O zakonskom regulisanju uspostavljanja ISIR putem Zakona o radu je već bilo prethodno reči, a pomenuto je i poglavlje ZoR koje predviđa saradnju Inspektorata za rad i Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja. S tim u vezi, u okviru predloženog dodavanja poglavlja XXIIb bi trebalo predvideti i član koji će omogućiti elektronsko povezivanje ISIR i informacionog sistema Centralnog registra.

U Zakonu o Centralnom registru mogao bi se dodati član koji upućuje na primenu dodatih članova Zakona o radu.

Ukoliko se pristupi izmeni oba zakona, zakonodavac mora voditi računa da izmene i dopune budu u skladu sa pomenutim Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti.

2.3. Obezbeđivanje uslova za razmenu informacija između Inspektorata za rad i drugih inspekcija odnosno organa koji obavljaju inspeksijske poslove putem ISIR- a

Kada govorimo o stavljanju Zakona o inspeksijskom nadzoru u funkciji uspostavljanja informacionog sistema, posebno su važni njegovi članovi 11 i 12.

Imajući u vidu :

- stav 1 člana 11. koji upućuje na međusobnu saradnju;
- stav 2 istog člana koji navodi osnove za saradnju u vršenju inspeksijskog nadzora – posebno radi sprečavanja obavljanja delatnosti i vršenja aktivnosti neregistrovanih subjekata; i
- stav 3 člana 11. koji govori o razlozima za vršenje inspeksijskog nadzora (kada se time dobija na brzini nadzora, uštedi troškova i smanjenju gubitka vremena nadziranog subjekta i inspektora; radi provere predstave koja je u delokrugu dve ili više inspekcija; radi sprečavanja obavljanja delatnosti i vršenja aktivnosti neregistrovanih subjekata koja je u delokrugu dve ili više inspekcija, i sl.)

u Zakon o inspeksijskom nadzoru mogao bi se članu 11. dodati i stav 4, koji govori o mehanizmu uspostavljenom putem informacionog sistema koji upućuje na primenu odredaba Zakona o radu odnosno Zakona o inspekciji rada, ukoliko takav bude u međuvremenu usvojen.

Razmenu informacija između Inspektorata za rad i drugih inspekcija moguće je ostvariti posredstvom Koordinacione komisije ili direktnim povezivanjem sa drugim inspekcijama.

Zbog neposredne uključenosti u suzbijanje sive ekonomije i komplementarnosti nadležnosti drugih inspekcija u odnosu na inspekciju rada, pre svega nam je namera da predložimo rešenje za elektronsko povezivanje ISIR i evidencija Poreske uprave i Tržišne inspekcije.

2.3.1. Poreska uprava

Kao što je Zakonom o Centralnom registru obaveznog socijalnog osiguranja predviđeno u članu 16. da je Poreska uprava dužna da Centralnom registru dostavlja obrađene podatke iz zbirne poreske prijave o obračunatim i naplaćenim doprinosima za obavezno socijalno osiguranje po odbitku po poslodavcu, odnosno isplatiocu prihoda, na mesečnom nivou, do kraja tekućeg meseca za prethodni mesec za koji je izvršena isplata, i ostale podatke koje poseduje, na isti način bi se dostupnost ovih podataka Inspekciji rada mogla obezbediti uvođenjem ovakve obaveze za Poresku upravu u odnosu na inspekciju rada.

Tako bi se u Zakonu o radu, u članovima koji bi regulisali uspostavljanje i funkcionisanje ISIR, mogla predvideti obaveza za Poresku upravu da putem povezivanja sa ISIR učini dostupnim Inspektoratu za rad informacije o uplaćenim porezima i doprinosima za obavezno socijalno osiguranje i ostale informacije koje su važne za otkrivanje rada na crno.

2.3.2. Tržišna inspekcija

Ako uzmemo u obzir nadležnosti Tržišne inspekcije koje su mahom utvrđene u Zakonu o trgovini⁷⁵, i tendenciju u Zakonu o inspekcijskom nadzoru ka saradnji među različitim inspekcijama, logično je predložiti i elektronsko povezivanje ISIR sa evidencijama tržišne inspekcije.

Prema Zakonu o trgovini, tržišna inspekcija vrši inspekcijski nadzor u oblasti prometa robe, vršenja usluga u prometu robe i ispunjenosti uslova za obavljanje privrednih delatnosti, koji podrazumeva: kontrolu legalnosti obavljanja delatnosti, posedovanje potrebnih licenci, saglasnosti, odobrenja i potvrda iz javnih registara, posedovanje isprava o nabavci i prodaji robe, posedovanje i vođenje propisanih evidencija o prometu, proveru kalkulacija u odnosu na istaknute cene i kontrolu poštovanja privremenih mera koje su propisane radi sprečavanja i otklanjanja poremećaja na tržištu. Kao što se može zaključiti, uloga tržišne inspekcije je takođe ključna u suzbijanju sive ekonomije, pa stoga treba i zakonski predvideti povezivanje i razmenu podataka do koje dođu inspekcija rada i tržišna inspekcija prilikom vršenja nadzora.

Kao i u slučaju uključivanja drugih institucija u poslovne procese ISIR, tako i u slučaju tržišne inspekcije ovu mogućnost treba predvideti izmenama Zakona o trgovini, koje bi se kretale u smeru unošenja dodatnog člana koji reguliše povezivanje tržišne inspekcije sa ISIR. S druge strane ovu mogućnost treba predvideti i u već pominjanim izmenama Zakona o radu koji bi za prvo vreme regulisao uspostavljanje ISIR.

Na sličan način bi se mogla obezbediti razmena informacija inspekcije rada i drugih inspekcija i organa koji imaju interesa za razmenom informacija koje će biti dostupne u okviru ISIR –a.

2.3.3. Koordinaciona komisija

Drugo rešenje koje bi moglo biti najadekvatnije u narednom periodu jeste da se informacije među različitim inspekcijama i organima koji obavljaju inspekcijske poslove razmenjuju posredstvom Koordinacione komisije.

Kada obratimo pažnju na član 12. Zakona o inspekcijskom nadzoru, nameće se ideja o proširenju nadležnosti Koordinacione komisije sa još jednim stavom koji bi utvrdio njenu povezanost sa informacionim sistemom uz obavezu da tako stavljene na raspolaganje informacije prosledi i drugim inspekcijama koje mogu biti nadležne u određenim slučajevima. Ovim rešenjem se opet obezbeđuje međusobna saradnja, ušteda vremena, efikasniji inspekcijski nadzor, smanjuju se poslovi administracije i vrši se generalno ušteda resursa.

Sa druge strane, pomenutim rešenjem upotpunjuje se i čl. 30 istog zakona koji uređuje postupanje inspekcije u pogledu delatnosti ili aktivnosti nadziranog subjekta koja je u delokrugu druge inspekcije. Tako se zasigurno skraćuje vreme dostavljanja informacija jedne inspekcije drugoj, posebno što bi na ovaj način bila uključena Koordinaciona komisija koja bi prosledila informacije inspekciji koja je nadležna, bez rizika da takve informacije putuju od jedne do druge inspekcije zbog nesigurnosti o nadležnosti, što je često bio slučaj u prethodnom periodu. Postupanje nadležne inspekcije po dobijenim informacijama će biti osigurano i autoritetom Koordinacione komisije, koja istovremeno ima i ulogu nadzornog organa.

2.4. Obezbeđivanje uslova za razmenu informacija između Inspektorata za rad i prekršajnih sudova

Zakonom o inspekcijskom nadzoru u članu 42. predviđeno je ovlašćenje inspektora da ako kod nadziranog subjekta otkrije nezakonitost koja je kažnjiva prema zakonu ili drugom propisu, podnese nadležnom pravosudnom organu krivičnu prijavu, prijavu za privredni prestup ili zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, odnosno izdaje prekršajni nalog.

75 "Sl. glasnik RS", br. 53/2010 i 10/2013

Takođe, Zakonom o prekršajima⁷⁶ u članu 128 predviđeno je ovlašćenje drugog organa koji nije javni tužilac, u slučaju rada na crno Inspektorat za rad, da pokreće postupak podnošenjem zahteva nadležnom prekršajnom sudu ili prosljeđivanjem prekršajnog naloga sa konstatacijom konačnosti i zabeležkom da lice kome je izdat prekršajni nalog nije platilo novčanu kaznu u roku od 8 dana od dana izdavanja prekršajnog naloga. Istovremeno, inspektor je dužan da pisanim putem obavesti oštećenog da li je podneo zahtev za pokretanje prekršajnog postupka ili je izdao prekršajni nalog povodom kog je podnet zahtev za sudsko odlučivanje.

ISIR bi omogućio automatsko prosljeđivanje prekršajnom sudu prekršajnog naloga sa statusom konačnosti nakon isteka roka od osam dana od dana kada je taj nalog izdat, kao i elektronsko podnošenje zahteva za pokretanje prekršajnog postupka prekršajnom sudu. Da bi postojala mogućnost automatskog prosljeđivanja prekršajnog naloga putem informacionog sistema, ovakav način opštenja inspekcije ili drugog organa sa nadležnim prekršajnim sudom mora biti predviđen zakonom. Stoga, smatramo da bi najbolje rešenje bilo da se ovakav način pokretanja prekršajnog postupka predvidi putem izmena i dopuna Zakona o prekršajima, tako što će se dodati novi član 170a koji predviđa podnošenje prekršajnog naloga ali i zahteva za pokretanje prekršajnog postupka ovim putem.

Da bi cela ideja o pokretanju prekršajnog postupka od strane inspekcije rada na pomenuti način bila moguća, neophodno je efikasno uspostavljanje sistema digitalnog potpisa, na koje se već duže vreme čeka, iako je predviđeno Zakonom o elektronskom potpisu iz 2004. godine⁷⁷ i Strategijom i akcionim planom za razvoj elektronske uprave do 2013. godine. Strategijom je predviđeno da službena lica treba da koriste kvalifikovani elektronski potpis kada elektronski potpisuju službena dokumenta. Sve pomenute izmene i budući koraci na izgradnji ISIR treba da budu u skladu sa *Strategijom razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018.*, ali i zakonima i podzakonskim aktima koji detaljno regulišu oblast elektronske uprave, kao što su Zakon o elektronskom potpisu⁷⁸, Zakon o elektronskom dokumentu⁷⁹, Zakon o elektronskim komunikacijama⁸⁰, Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti lica u odnosu na automatsku obradu ličnih podataka⁸¹, Uredba o elektronskom kancelarijskom poslovanju organa državne uprave⁸², Uputstvo o elektronskom kancelarijskom poslovanju⁸³, i dr.⁸⁴

Kada je reč o vođenju prekršajnih postupaka povodom rada na crno, česta je situacija da građani, koji su oštećena stranka u postupku, ne poseduju informaciju o toku prekršajnog postupka, kao ni o njegovom okončanju. Da bi se omogućilo oštećenima da budu obavesteni o toku prekršajnog postupka, a da bi se istovremeno izbeglo povećanje nadležnosti inspekcije rada, najbolje rešenje je uspostavljanje portala, kakav postoji kada su u pitanju redovni sudovi. Način funkcionisanja ovog portala je za građane prilično jednostavan i putem unošenja broja predmeta bi se mogli obavestiti o toku postupka u kome su stranka ili zainteresovano lice. Inspektorat za rad nije nadležan da daje informacije o toku prekršajnog postupka po zahtevima za pokretanje prekršajnog postupka koje su podneli inspektori rada – nadležan je prekršajni sud.

76 "Sl. glasnik RS", br. 65/2013

77 "Sl. glasnik RS", br. 135/2004

78 "Službeni glasnik RS", br. 135/2004

79 "Službeni glasnik RS", br. 51/2009, Zakon o elektronskom dokumentu reguliše uslove i postupke za postupanje sa elektronskim dokumentom;

80 "Službeni glasnik RS", br. 44/2010, Zakon o elektronskim komunikacijama definiše između ostalog, uslove i postupke organa državne uprave u oblasti elektronskih komunikacija, kao i projektovanja, instalacije, upotrebe i održavanja mreža za elektronsku komunikaciju

81 "Sl. List SRJ – Međunarodni ugovori", br. 1/92 i „Sl. list SCG – Međunarodni ugovori”, br. 11/2005 – dr.zakon

82 "Službeni glasnik RS", br. 40/2010), Uredba o elektronskom kancelarijskom poslovanju organa državne uprave reguliše postupke za postupanje sa elektronskim dokumentima u kancelarijskom poslovanju organa državne uprave

83 "Službeni glasnik RS", br. 102/2010, u *Uputstvo o elektronskom kancelarijskom poslovanju* detaljnije se definišu tačke navedene u Uredbi, kao i ostali uslovi koje informacioni sistem i elektronski dokument treba da ispunjavaju

84 Prema nacrtu Strategije razvoja elektronske uprave za period 2015. do 2018. godine za uspostavljanje efikasnog sistema elektronske uprave prepoznati su sledeći zakoni gde je potrebno izvršiti izmene: Zakon o opštem upravnom postupku, Zakon o državnoj upravi, Zakon o lokalnoj samoupravi, Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, Zakon o informacionom sistemu RS, Zakon o arhivskoj građi, Zakon o privrednim društvima, Zakon o republičkim administrativnim taksama, Zakon o informacionom sistemu organa i organizacija SRJ, Zakon o jedinstvenom registru stanovništva, Zakon o policiji, Zakon o prebivalištu i boravištu građana i dr. usklađivanje sa međunarodnom regulativom.

2.5. Obezbeđivanje uslova za razmenu informacija između Inspektorata za rad i Ministarstva unutrašnjih poslova

Kao i u slučaju prekršaja, inspekcija je ovlašćena da u slučaju kada kod nadziranog subjekta otkrije nezakonitost koja je kažnjiva prema zakonu ili drugom propisu, podnese nadležnom pravosudnom organu krivičnu prijavu. Ovo ovlašćenje predviđeno je Zakonom o inspekcijском nadzoru, u član 42, ali i Zakonom o krivičnom postupku (ZKP), u članu 280. Ovo ovlašćenje inspekcije predviđeno je u slučaju sumnje da je počinjeno krivično delo koje se goni po službenoj dužnosti. Odredbom člana 163. Krivičnog zakonika utvrđeno je da ko se svesno ne pridržava zakona ili drugih propisa, kolektivnih ugovora i drugih opštih akata o pravima po osnovu rada i o posebnoj zaštiti na radu omladine, žena i invalida ili o pravima iz socijalnog osiguranja i time drugom uskrati ili ograniči pravo koje mu pripada, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do dve godine, dok se odredba člana 280. Krivičnog zakonika odnosi na izazivanje opasnosti neobezbeđenjem mera zaštite na radu. Krivična prijava se podnosi nadležnom javnom tužiocu, pismeno, usmeno ili drugim sredstvom. Inspekcija u slučaju postojanja osnovane sumnje da je učinjeno krivično delo koje se goni po službenoj dužnosti, a do kog saznanja je došla vršenjem inspekcijскоg nadzora, može obavestiti i policiju o tim navodima.

Kako je Zakon o krivičnom postupku u članu 230 prepoznaje i reguliše podnošenje elektronskog podneska organu postupka, ovo otvara mogućnost za širu primenu mogućnosti koje pruža ISIR.

Može se predvideti mogućnost da inspektor rada prosledi informacije u formi elektronskog podneska MUP-u ili tužilaštvu. Time bi se na efikasniji i brži način policija i tužilaštvo mogli obavешtavati o postojanju sumnje da je učinjeno krivično delo.

Zakonska regulacija podnošenja elektronskog podneska je već sadržana u Zakonu o krivičnom postupku, a detaljnije regulisanje ovog dela saradnje između organa može se predvideti u Zakonom o radu, u delu koji se odnosi na uređenje ISIR.

Prema članu 230 ZKP:

“Podnesak koji se prema ovom zakoniku sastavlja u pisanom obliku i potpisuje, može se podneti u obliku elektronskog dokumenta koji je snabdeven elektronskim potpisom podnosioca (elektronski podnesak).

Elektronski podnesak dostavlja se organu postupka putem elektronske pošte na adresu elektronske pošte koja je od strane organa postupka određena za prijem elektronskih podnesaka ili drugim elektronskim putem, u skladu sa zakonom.

Organ postupka koji je primio elektronski podnesak bez odlaganja podnosiocu potvrđuje elektronskim putem prijem podneska.

Ako podnosilac ne primi potvrdu prijema, smatra se da elektronski podnesak nije poslat.

O elektronskom podnesku organ postupka sastavlja službenu belešku. U slučaju nerazumljivog ili nepotpunog podneska postupiće se u skladu sa članom 229. st. 3. i 4. ovog zakonika.

Način podnošenja i postupanje sa elektronskim podnescima bliže se uređuje Sudskim poslovníkom.”

Kao što je bilo reči u delu o saradnji sa prekršajnim sudovima, i u ovom slučaju postoji dodatan uslov za funkcionisanje podnošenja elektronskog podneska, a to je primena odredaba Zakona o elektronskom potpisu i Zakona o elektronskom dokumentu.

2.6. Obezbeđivanje uslova za razmenu informacija između Inspektorata za rad i Agencije za privredne registre

Od velikog značaja za otkrivanje rada na crno i suzbijanje sive ekonomije od strane Inspektorata za rad su i podaci koje poseduje Agencija za privredne registre (APR). Podaci o privrednim subjektima koje poseduje APR jesu javno dostupni, međutim, zbog činjenice da je potrebno učiniti što jednostavnijim dostupnost podataka inspekciji rada kada vrši inspekcijско nadzor, potrebno je predvideti mogućnost korišćenja informacija iz baza APR od strane ISIR.

Zakonom o Agenciji za privredne registre⁸⁵ predviđena su ovlašćenja APR o upravljanju evidencijama i registrima koji su u njegovom vlasništvu. Članom 4a Zakona predviđeno je pravo APR nad evidencijama. Ovaj član bi se mogao izmeniti i dopuniti stavom kojim se utvrđuje mogućnost da APR stavi na raspolaganje svoje evidencije i drugim državnim organima, gde postoji opravdana potreba za trenutnim pristupom informacijama koje se nalaze kod APR.

Takođe, već je pomenuto zakonsko uređenje ISIR bilo sadržano u Zakonu o radu. Stoga je potrebno u ZoR precizirati koje sve institucije uključuje ISIR i, tj. čije evidencije se mogu naći u njegovom sastavu.

Ponovo skrećemo pažnju na jednu bitnu činjenicu koja se u svakom trenutku mora imati u vidu pri stvaranju zakonskih uslova za funkcionisanje ISIR-a, a to je da sva zakonska rešenja u ovoj oblasti moraju biti u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti.

85 "Službeni glasnik RS", br. 55/2004, 111/2009 i 99/2011

A mapping report on Labour Inspection Services in 15 European countries, A SYNDEX report for the European Federation of Public Service Unions (EPSU) (2012): Brussels, European Federation of Public Service Unions (EPSU) http://www.epsu.org/IMG/pdf/EPSU_Final_report_on_Labour_Inspection_Services.pdf

Izgradnja modernih i djelotvornih sistema inspekcije rada (2012): Sarajevo, Međunarodna organizacija rada http://www.ilo.org/wcmstp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-budapest/documents/publication/wcms_192010.pdf

Labour inspection, 95th Session International Labour Conference (2006): Geneva, International labour office, <http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc95/pdf/rep-iii-1b.pdf>

Metodološka objašnjenja za neregistrovane subjekte (2015): Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave

Metodološka objašnjenja za pripremu kontrolnih lista i Metodološka objašnjenja za inspeksijski uviđaj u stambenom prostoru (2015): Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave

Metodologija za vršenje opšteg-integrisanog inspeksijskog nadzora u oblasti radnih odnosa i bezbednosti i zdravlja na radu (2014): Republika Srbija, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Inspektorat za rad

Milosavljević B., Nikolić N. (2014): *Građani za reformu inspekcija*, Beograd, Fonadacija Centar za demokratiju

Nacionalni okvir interoperabilnosti (2013), Republika Srbija – Ministarstvo spoljne i unutrašnje trgovine <http://mtt.gov.rs/download/2/ostali%20akti/NOI%20Srbija2013.pdf>

Nacrt Programa reformi politike zapošljavanja i socijalne politike u procesu pristupanja Evropskoj uniji (2015): Vlada Republike Srbije: <http://www.minrzs.gov.rs/lat/aktuelno/item/3313-program-reformi-politike-zaposljavanja-i-socijalne-politike-u-procesu-pristupanja-evropskoj-uniji-peti-nacrt-%E2%80%93>

Odluka o obrazovanju Koordinacione komisije "Službeni glasnik RS", broj 66

Pravilnik br. 5125 o izgledu obrasca službene legitimacije inspektora

Pravilnik br. 5123 o opštem obrascu zapisnika o inspeksijskom nadzoru

Pravilnik br. 5124 o programu i načinu sprovođenja ispita za inspektora

Radna vezija Strategije razvoja eUprave u Republici Srbiji za period 2015.-2018. (2015): Direkcija za elektronsku upravu: http://www.digitalnaagenda.gov.rs/aktuelnosti/preliminarna_Strategija_eUprava/

Strategija razvoja elektronske uprave u Republici Srbiji za period od 2009. do 2013. godine, "Sl. glasnik RS", br. 83/2009 i 5/2010

Stručno-metodološka objašnjenja za koordinaciju i vršenje inspeksijskog nadzora u upravnim okruzima i jedinicama lokalne samouprave (2015): Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave

Uputstvo o elektronskom kancelarijskom poslovanju, "Službeni glasnik RS", br. 102/2010

Uputstvo za upotrebu aplikacije CROSO –Inspektorat za rad (2015): Centralni registar obaveznog socijalnog osiguranja

Uredba o elektronskom kancelarijskom poslovanju organa državne uprave, Službeni glasnik RS, br. 40/2010) reguliše postupke za postupanje sa elektronskim dokumentima u kancelarijskom poslovanju organa državne uprave

Uredba br. 5064 o izgledu obrasca i načinu vođenja evidencije o inspekcijском nadzoru

Uredba o ratifikaciji konvencije broj 81 o inspekciji rada u industriji i trgovini, Sl. list FNRJ - Međunarodni ugovori br. 5/56

Uredba br. 5065 o zajedničkim elementima procene rizika u inspekcijском nadzoru

Vujović M., Nikolić N., Ružić B. (2013): *Dostojanstven rad i siva ekonomija*, Beograd, Fondacija Centar za demokratiju

Vujović M., Savić M., Petovar K (2014): *Efikasnija uloga inspekcija rada u suzbijanju rada na crno*, Beograd, Fondacija Centar za demokratiju

Vujović M., Savić M., Petovar K. (2014): *Srbija bez rada na crno- Unapređenje uloge inspekcije rada u suzbijanju neformalne zaposlenosti*, Beograd, Fondacija Centar za demokratiju

Zakon o Agenciji za privredne registre, "Službeni glasnik RS", br. 55/2004, 111/2009 i 99/2011

Zakon o Centralnom registru obaveznog socijalnog osiguranja, "Sl. glasnik RS", br. 30/10 i 116/2014

Zakon o elektronskom dokumentu, "Službeni glasnik RS", br. 51/2009

Zakon o elektronskim komunikacijama, "Službeni glasnik RS", br. 44/2010

Zakon o elektronskom potpisu, "Sl. glasnik RS", br. 135/2004

Zakon o inspekcijском nadzoru, "Sl. glasnik RS", br. 36/2015

Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti lica u odnosu na automatsku obradu ličnih podataka, "Sl. List SRJ – Međunarodni ugovori", br. 1/92 i „Sl. list SCG – Međunarodni ugovori”, br. 11/2005 – dr.zakon

Zakon o potvrđivanju revidirane Evropske socijalne povelje, "Sl. glasnik RS - Međunarodni ugovori", br. 42/2009

Zakon o prekršajima, "Sl. glasnik RS", br. 65/2013

Zakon o radu, "Sl. glasnik RS", br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013 i 75/2014

Zakon o ratifikaciji Konvencije o inspekciji rada u poljoprivredi (MOR, broj 129), Sl. list SFRJ br. 22/75

Zakon o ratifikaciji Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravim, "Sl. list SFRJ", br. 7/71

Zakon o trgovini, "Sl. glasnik RS", br. 53/2010 i 10/2013

Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, "Sl. glasnik RS", br. 97/2008, 104/2009 - dr. zakon, 68/2012 - odluka US i 107/2012

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

351.83(497.11)
007:004(497.11)

INFORMACIONI sistem za potrebe Inspektora-
rata za rad / Miloš Savić, Ksenija Petovar, Milena
Vujsović, Nataša Nikolić. - Beograd : Centar za
demokratiju, 2015 (Beograd : Grafolik). - 64 str.
: ilustr. ; 24 cm

Tiraž 70. - Napomene i bibliografske reference
uz tekst. - Bibliografija.
str. 61-62.

ISBN 978-86-83675-23-4

1. Савић, Милош, 1976- [аутор] 2. Петовар,
Ксенија, 1946- [аутор] 3.
Вујовић, Милена, 1987- [аутор] 4. Николић,
Наташа, 1986- [аутор]
а) Инспекција рада - Србија б) Информациони
системи - Србија

COBISS.SR-ID 219245836

Fondacija
CENTAR ZA DEMOKRATIJU

www.centaronline.org